

LYMFATICKÝ SYSTÉM A ŽLÁZY S VNITŘNÍ SEKRECÍ

LYMFATICKÝ SYSTÉM

LYMFATICKÝ SYSTÉM

Lymfatické orgány

× Primární

- thymus
- červená kostní dřeň

× Sekundární

- slezina
- lymfatické uzliny

Lymfatické cévy

IMUNITNÍ SYSTÉM

- × **Ochrana organismu proti poškození mikroorganismy a cizorodými látkami**
- × Buňky imunitního systému jsou schopné rozlišit **cizorodé látky** a **vlastní látky** (vyrobené v organismu)
- × **Imunitní reakce** či také **imunitní odpověď** je souhrn procesů, jimiž tělo reaguje na setkání s **antigeny**
- × **Antigen** (antigenní determinanta) – látka schopná vyvolat imunitní reakci
- × **Antigen prezentující buňky** (makrofágy, Langerhansovy buňky epidermis, dendritické buňky lymfoidních orgánů, B-lymfocyty a epitelové buňky thymu)
- × **Buněčná imunita**: T - lymfocyty
- × **Humorální imunita**: protilátky produkované plazmocyty, efektorovými buňkami B lymfocytů, neutralizují (zneškodní) antigen

BUŇKY LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

Hlavní složku představují lymfocyty: B a T lymfocyty (T_H T_C T_S), NK buňky

VÝVOJ LYMFOCYTŮ

Červená kostní dřeň: společná progenitorová buňka (lymfoidní multipotentní kmenová a LCF buňka)

Diferenciace B lymfocytů probíhá v **červené kostní dřeni** (ekvivalent bursa Fabricii). Diferencované B lymfocyty cirkulují v krvi, migrují do vaziva a především osídlují periferní lymfatické orgány.

Vývoj T lymfocytů probíhá **v thymu**. Nezralé lymfoidní buňky migrují krevní cestou do thymu. V kůře brzlíku dochází k množení buněk a jejich diferenciaci v imunokompetentní buňky: **cytotoxické, pomocné, tlumivé**.

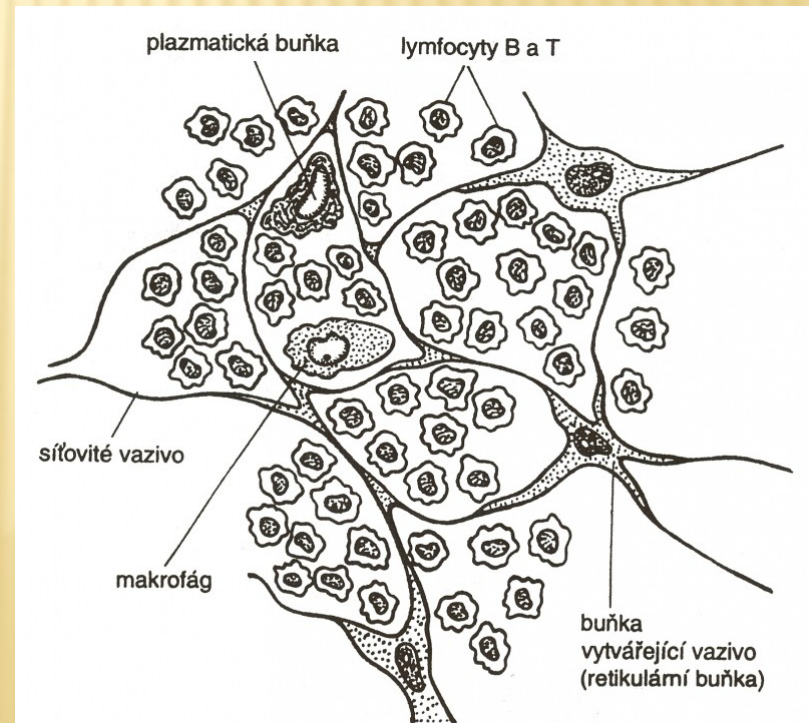
NK buňky (přirození zabíječi) jsou geneticky naprogramované na rozpoznání transformované buňky a její zničení (nádorová, napadená virem). Nepotřebují aktivaci antigenem.

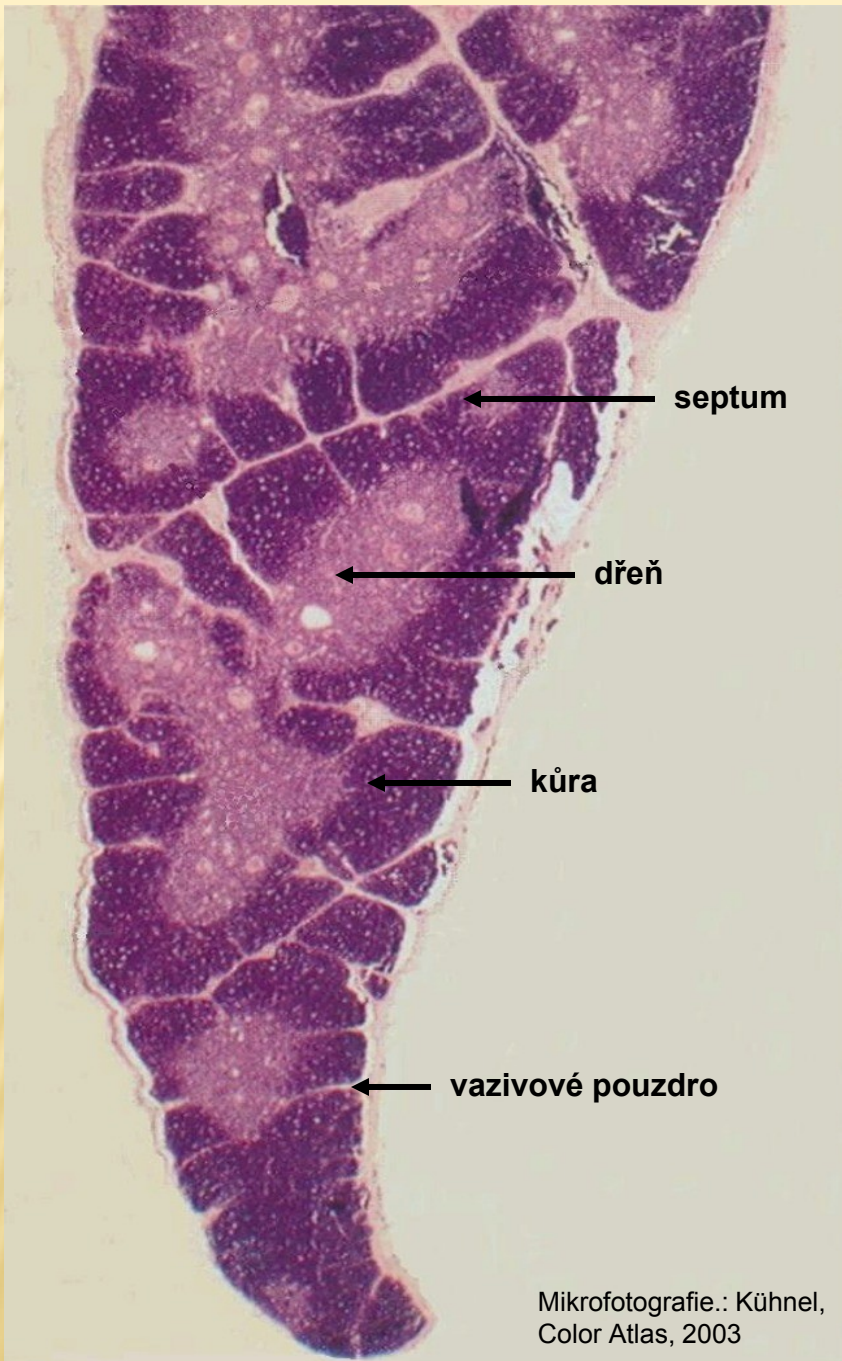
OBECNÁ CHARAKTERISTIKA LYMF. ORGÁNŮ

- ✘ Retikulární vazivo (neplatí pro thymus)
- ✘ Volné buňky (lymfocyty, makrofágy, plazmatické buňky a kmenové buňky)

2 typy lymfatické tkáně:

- ✘ difuzní
- ✘ nodulární (folikulární)

THYMUS – lymfoepitelový orgán, centrální lymfatický orgán

obalen vazivovým pouzdrem, septa oddělují nepravé lalůčky
Stroma: **retikulární epitel** (RE) entodermového původu

KŮRA: tmavá, vyskytuje se v ní velké množství T lymfocytů. Z kostní dřeně se do thymu dostávají T₀ lymfocyty, které se v kůře množí a diferencují v imunokompetentní T lymfocyty (T_H, T_S a T_C). T lymfocyty, které neprošly selekcí zanikají apoptosou a jsou fagocytovány makrofágy, ostatní migrují do dřeně, kde se dostávají stěnou postkapilárních venul do krevního oběhu a osidlují thymus dependentní zóny periferních lymfatických orgánů.

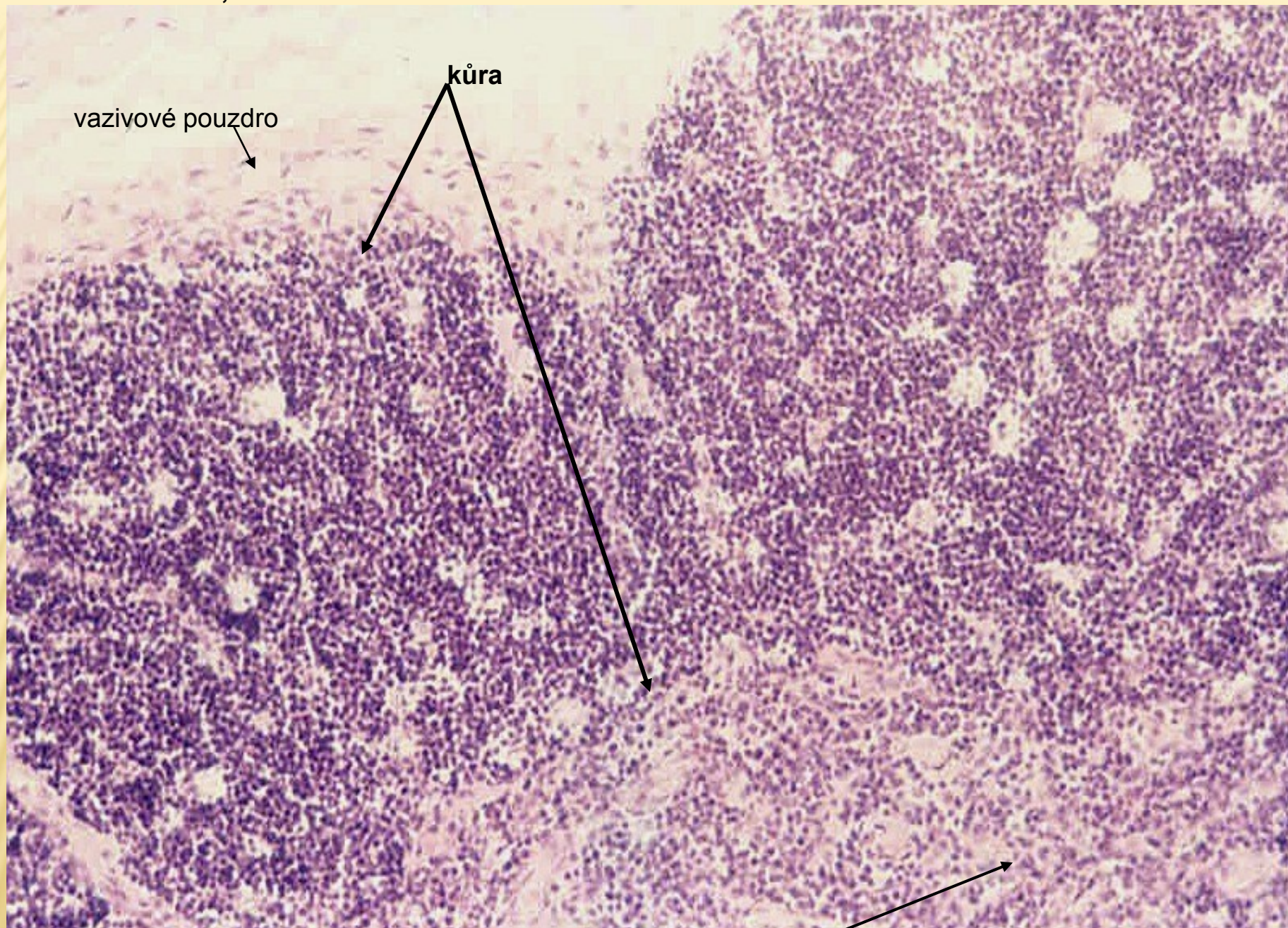
Buňky RE jsou důležité pro vývoj T lymfocytů, mají podpůrnou funkci, podílejí se na hemothymické bariéře, prezentují T lymfocytům antigeny v procesu edukace a selekce, produkují thymopoetin a další látky, které jsou důležité pro vývoj T lymfocytů

DŘEŇ: slaběji zbarvena, obsahuje méně T lymfocytů. Charakteristickým útvarem dřeně jsou **Hassalova tělíska**. Vznikají keratinizací buněk RE, obsahují centrální eosinofilní hmotu, která je obklopena koncentricky uspořádanými buňkami RE.

Funkce thymu: vývoj imunologické tolerance a diferenciací Imunokompetentních T lymfocytů

Fyziologická involuce thymu: po pubertě dochází k snížení proliferace a diferenciací T lymfocytů, což vede k redukci kůry, která je nahrazena tukovým vazivem

THYMUS DÍTĚTE, HE

vazivové pouzdro

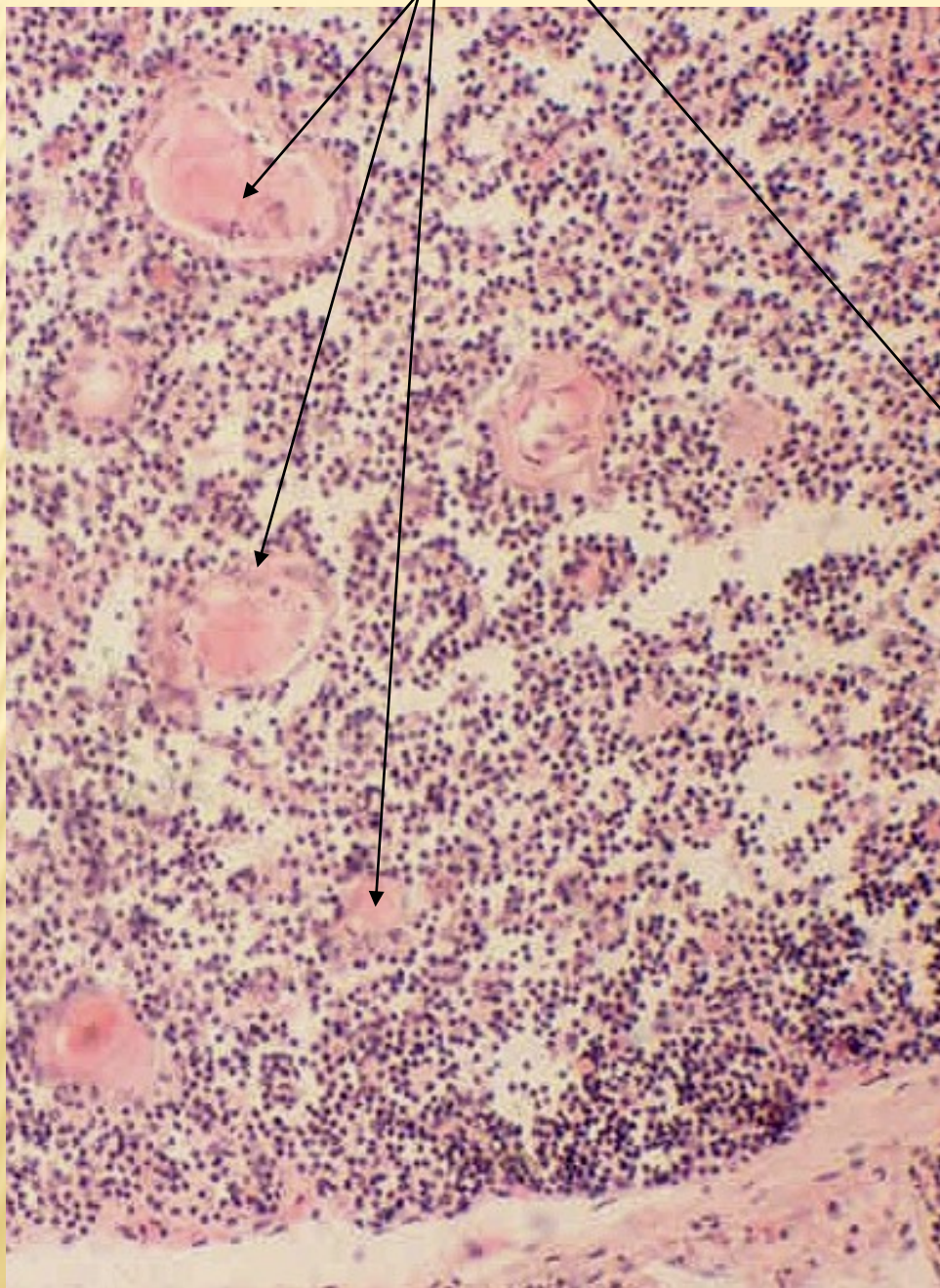
kůra

dřeň

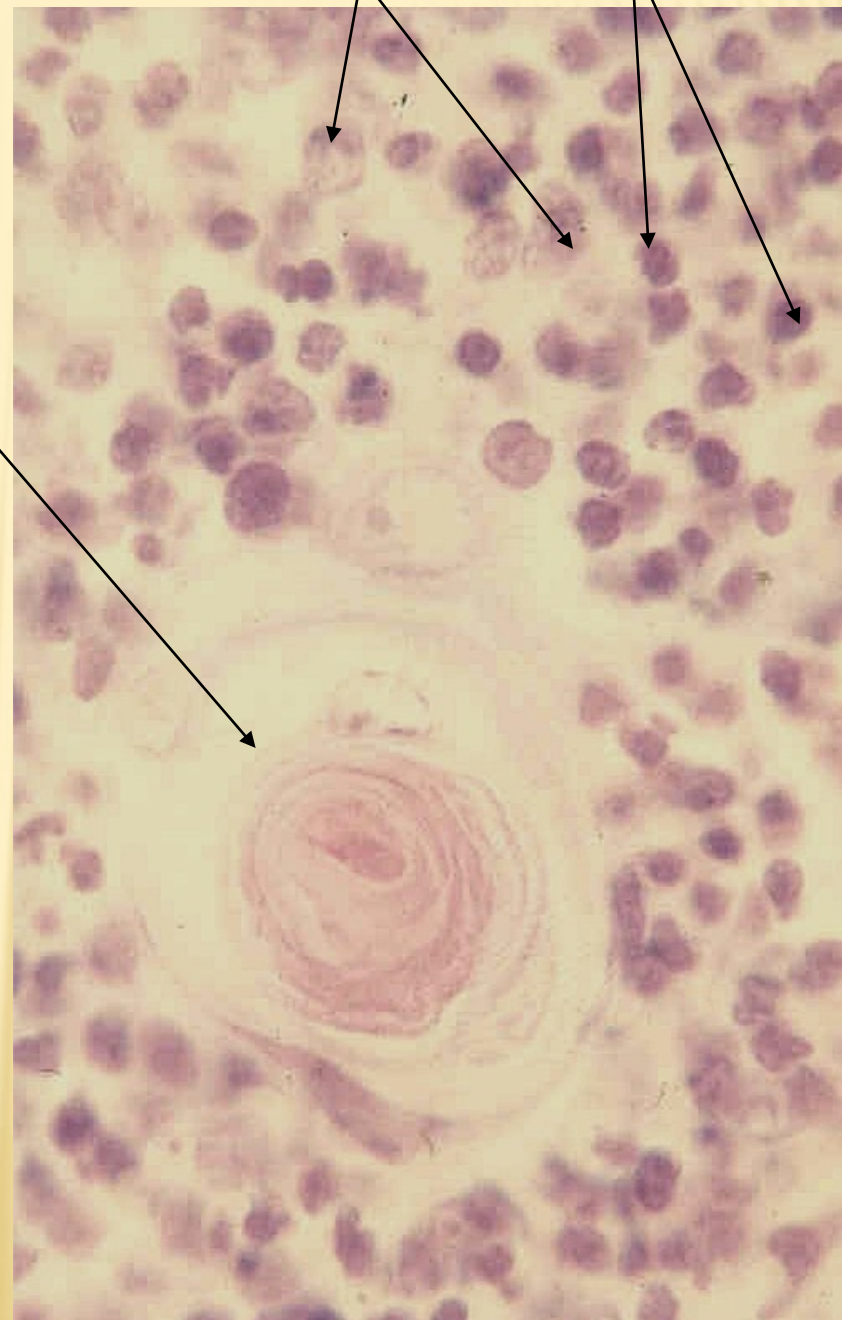
Medulla, HE

Hassalova tělíska

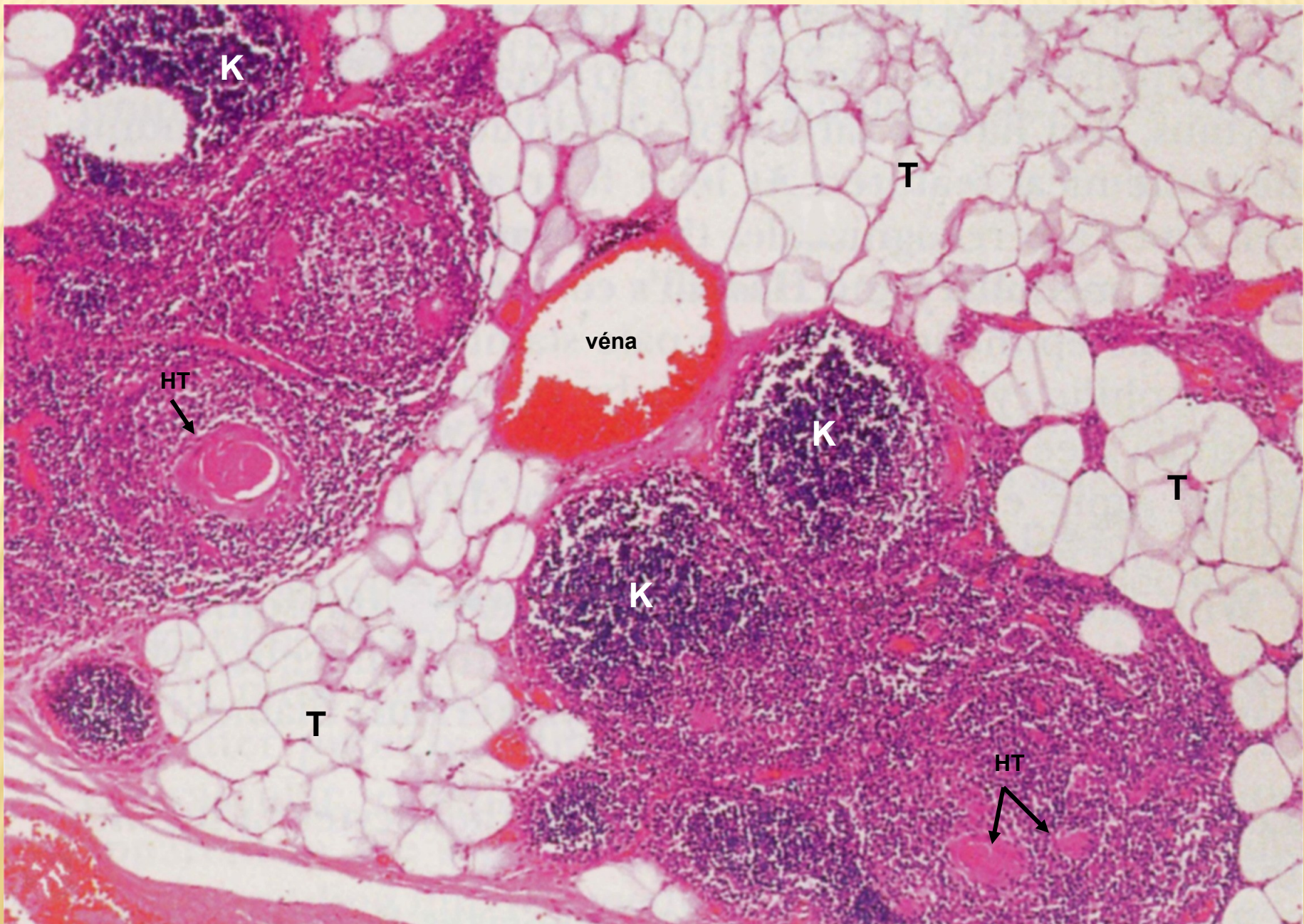

retikulární epitel

T lymfocyty

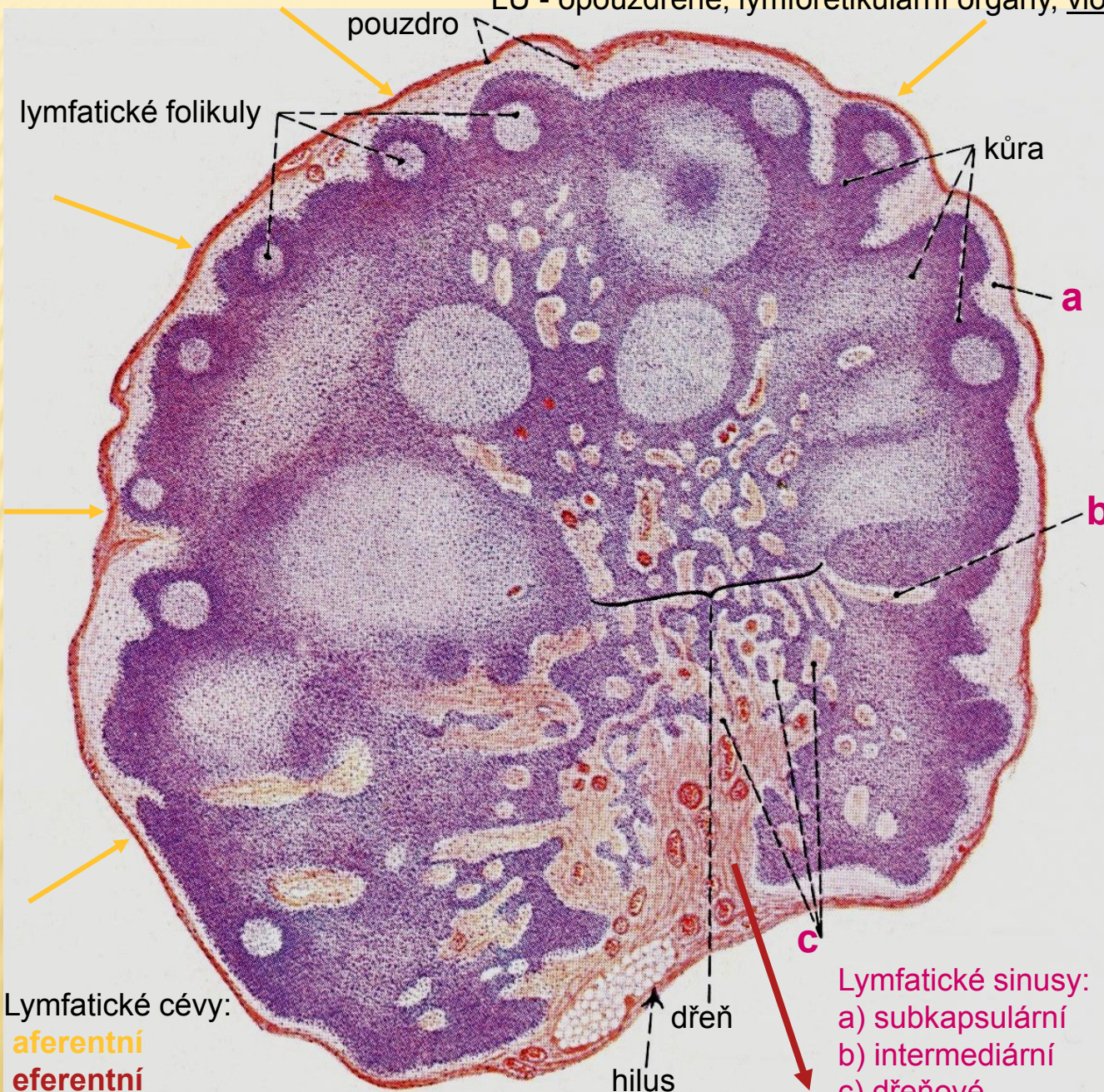
THYMUS DOSPĚLÉHO ČLOVĚKA- převážná část kůry (K) je nahrazena tukovým vazivem (T)

Dřeň brzlíku obsahuje početná Hassalova tělíska (HT)

LYMFATICKÁ UZLINA

LU - opouzdřené, lymforetikulární orgány, vložené do průběhu lymfatických cév

Vazivové pouzdro – septa (trabekuly)
Stroma: retikulární vazivo (retikulární buňky a vlákna; dendritické a folikulární dendritické buňky, makrofágy)

CORTEX: lymfatické folikuly primární – B lymfocyty
sekundární: zárodečné centrum (imunoblasty)

PARACORTEX: T lymfocyty (thymus dependentní zóna)

MEDULLA: dřeňové provazce (B lymfocyty a plasmocyty)
dřeňové sinusy

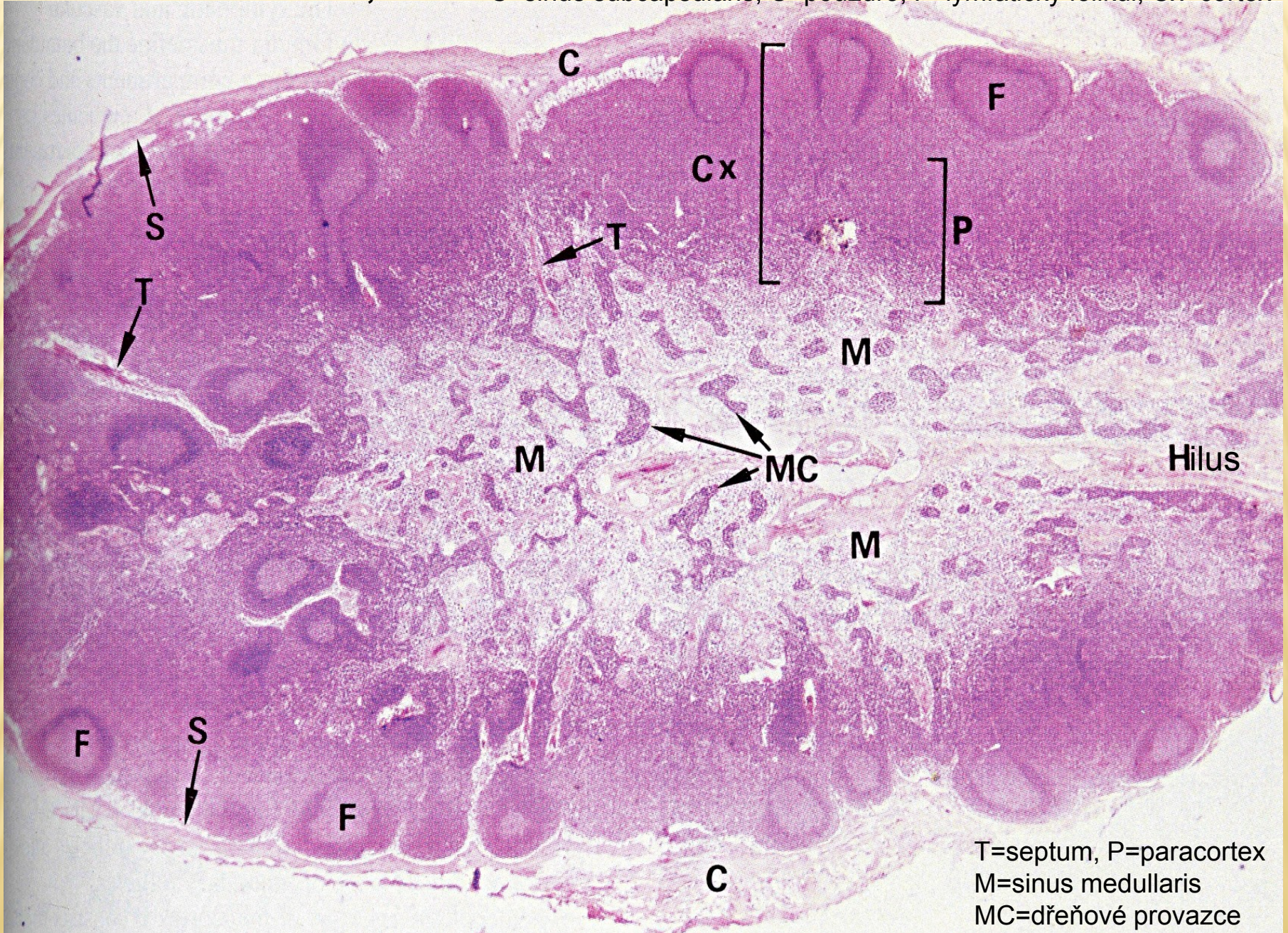
FUNKCE

Filtrace lymfy v lymfatických sinusech. Cizorodé částice jsou zachyceny a fagocytovány makrofágy

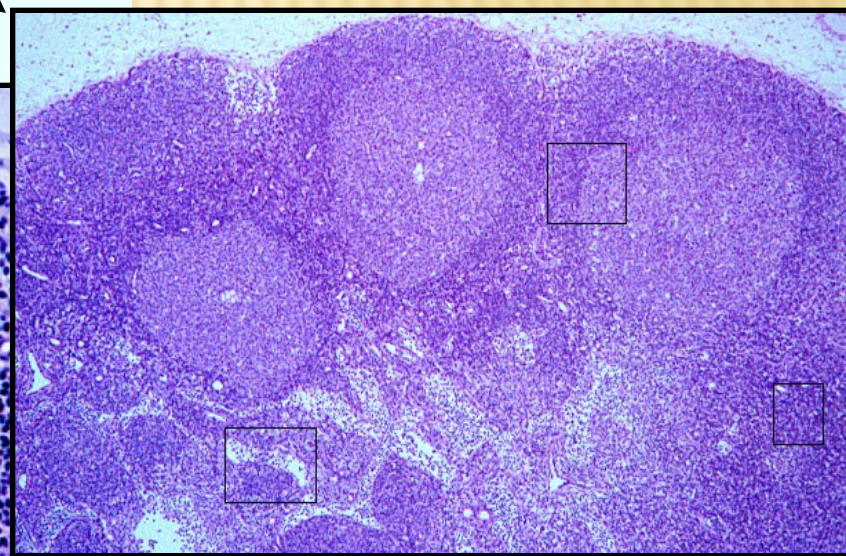
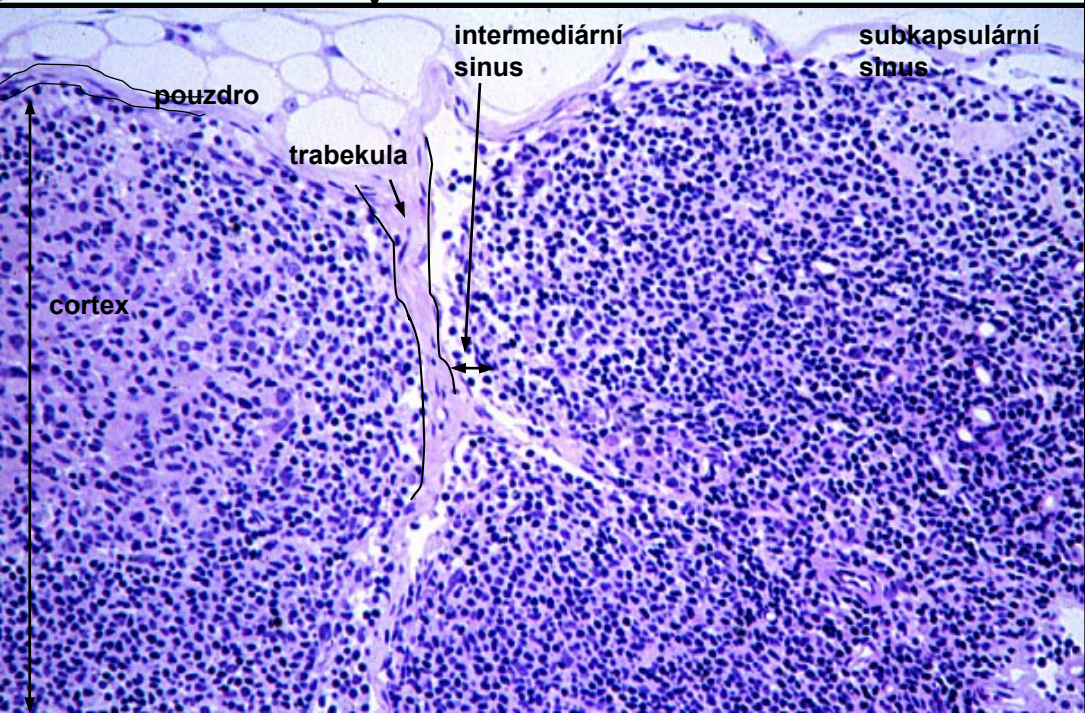
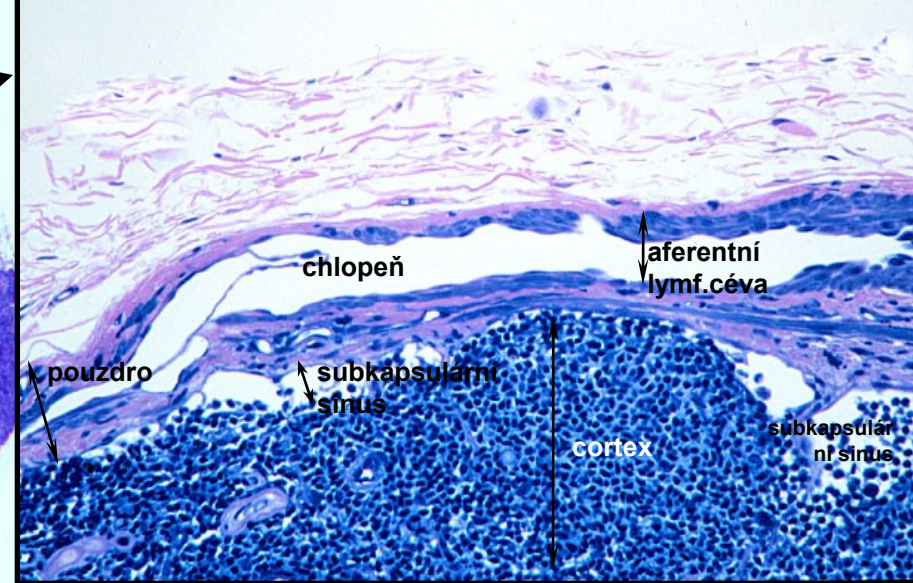
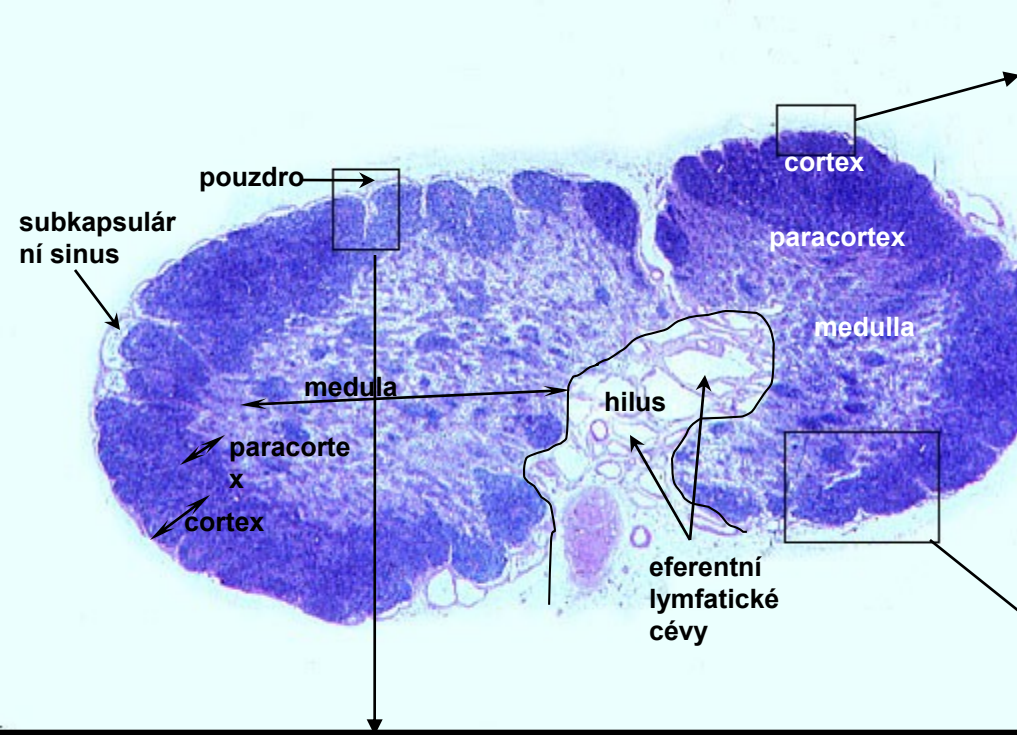
Imunitní odpověď na antigeny přítomné v lymfě (prezentace antigenu, aktivace B lymfocytů (a T_H : produkce lymfokinů), klonová proliferace B, diferenciace plasmocytů (migrace do dřeně), produkce protilátek)

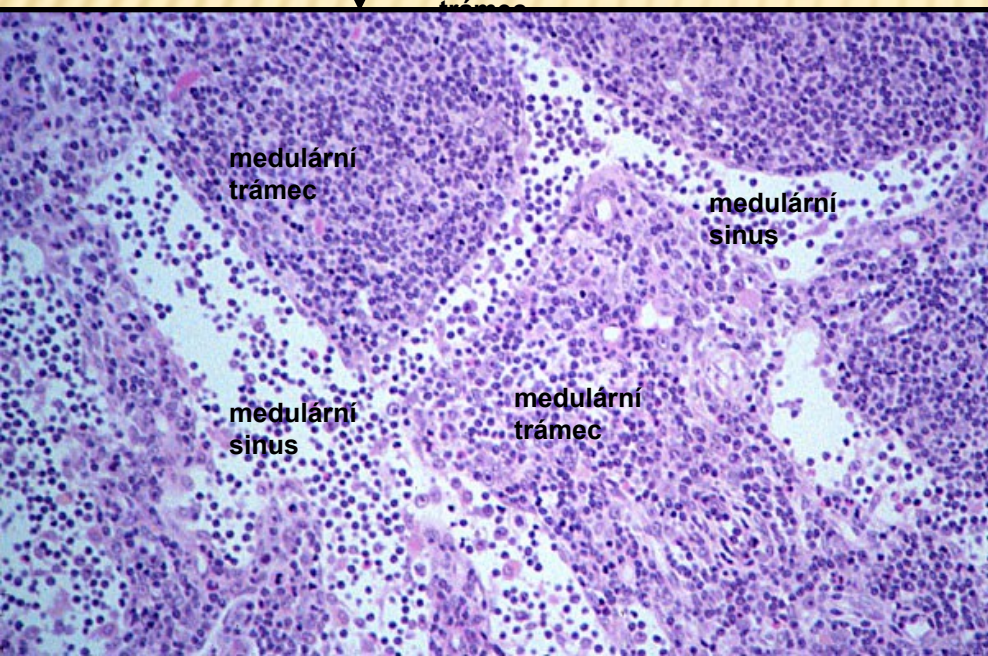
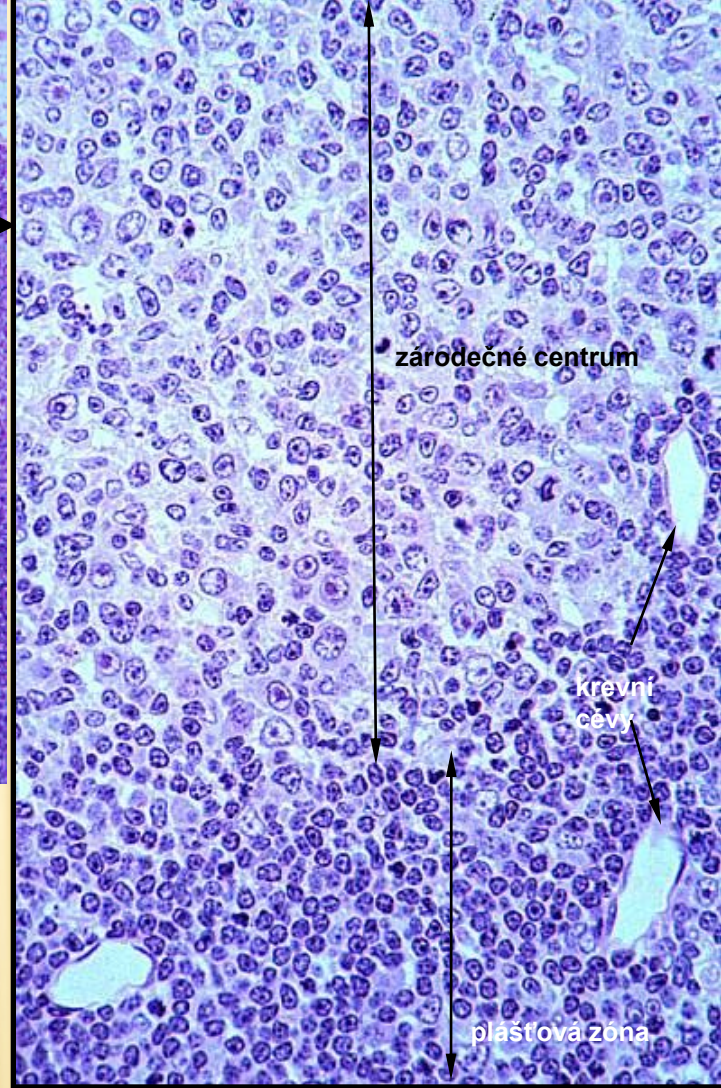
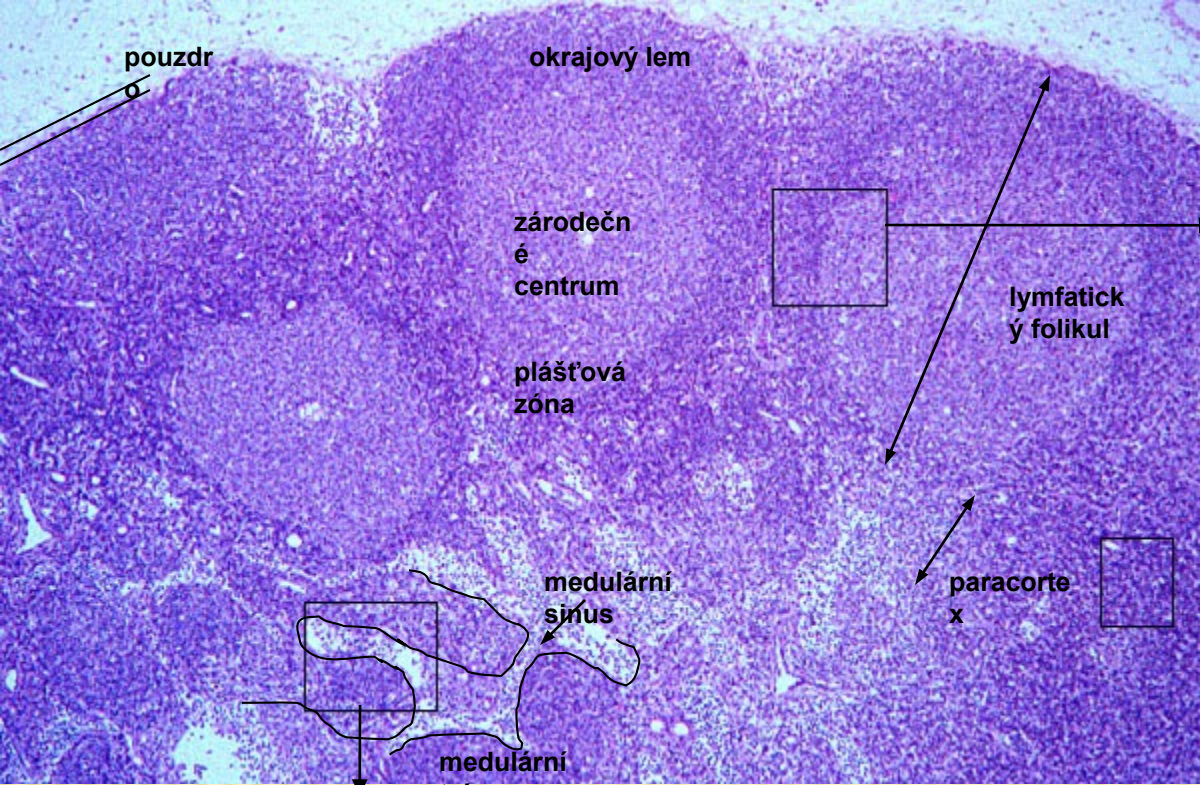
LYMFATICKÁ UZLINA, HE

S=sinus subcapsularis, C=pouzdro, F=lymfatický folikul, Cx=cortex

T=septum, P=paracortex
M=sinus medullaris
MC=dřeňové provazce

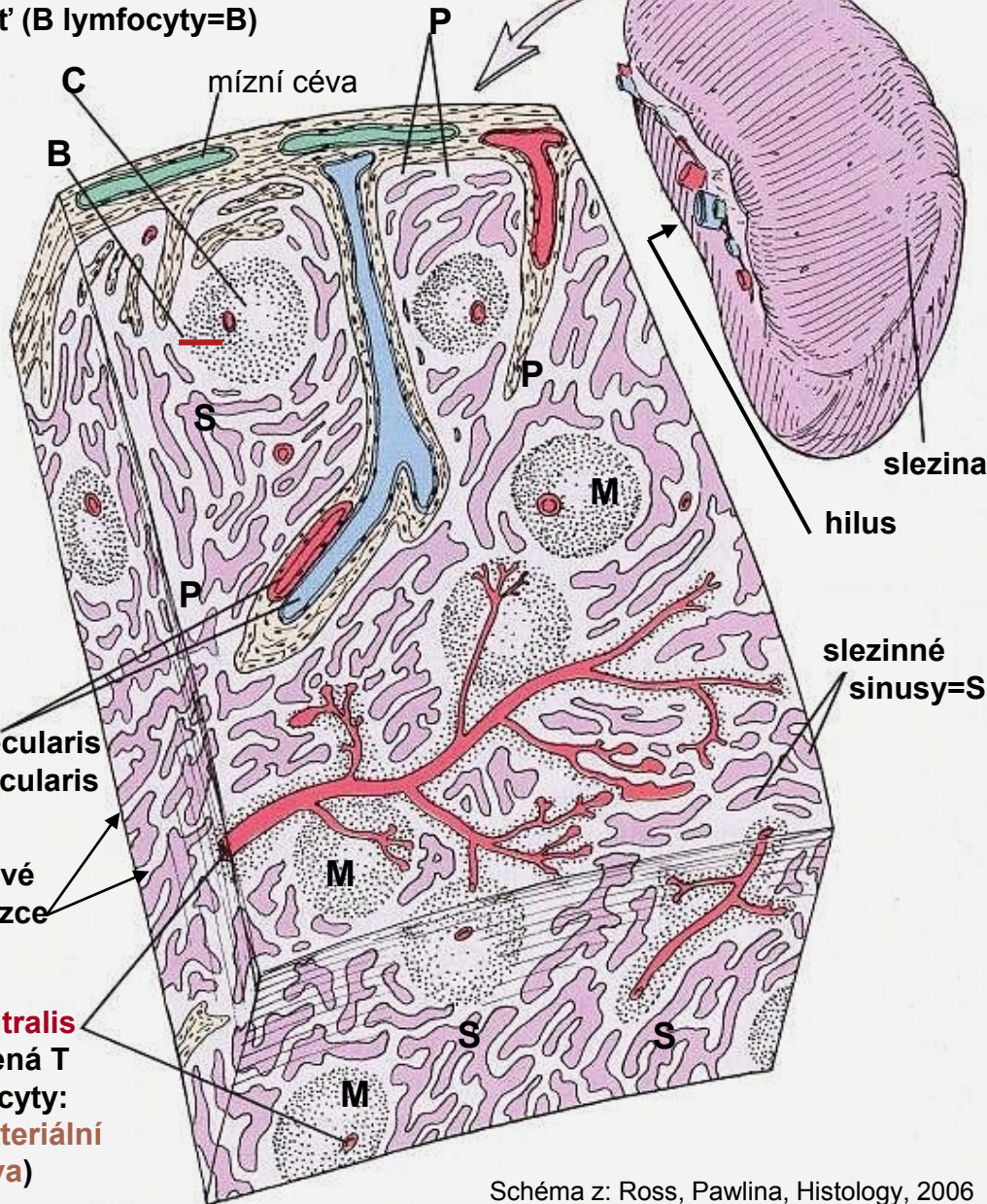

Zárodečné centrum (velké lymfocyty, dendritické buňky, a makrofágy)
Plášťová zóna (většinou malé lymfocyty)

SCHÉMA STAVBY SLEZINY

Bílá pulpa: Malpighické tělísko=M
zárodečné centrum=C
plášť (B lymfocyty=B)

SLEZINA

Lymforetikulární opouzdřený orgán
Imunologický filtr krve
Vazivové pouzdro, trabekuly (cévy)
Stroma: retikulární vazivo

BÍLÁ PULPA je tvořena lymfatickou tkání, ve které probíhají aa. centrales – periarteriální pochva obsahuje především T lymfocyty (thymus-dependentní zóna). V průběhu a. centrales se vyskytují lymfatické folikuly (Malpighická tělíska), které jsou složeny z B lymfocytů (po stimulaci: zárodečná centra)

ČERVENOU PULPU tvoří dřevové provazce (Billrothovy), které obsahují velké množství erytrocytů, dále makrofágy, lymfocyty, granulocyty a plasmocyty nakupené v retikulárním vazivu. Mezi provazci jsou slezině sinusy. Stěna sinusů je nesouvislá; prostory mezi endotelovými buňkami usnadňují průchod krevních elementů.

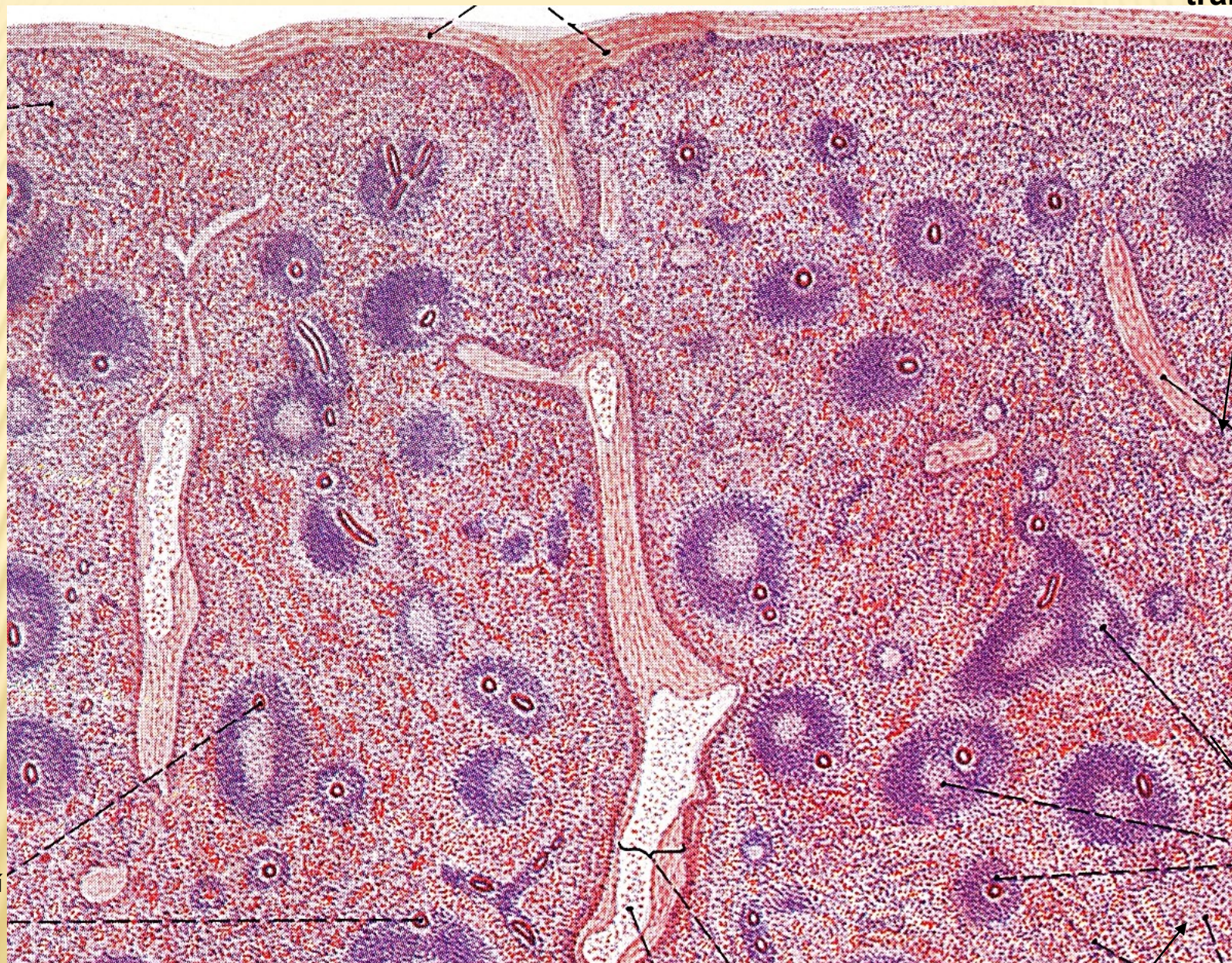
FUNKCE SLEZINY

Filtrace krve, antigeny jsou zachyceny APB a prezentovány T a B lymfocytům
Imunitní reakce na přítomné antigeny - proliferace T_H a B lymfocytů (v zárodečných centrech, diferenciace plasmocytů, produkce protilátek)
Odbourávání erytrocytů a trombocytů

SLEZINA

pouzdro

trabekula

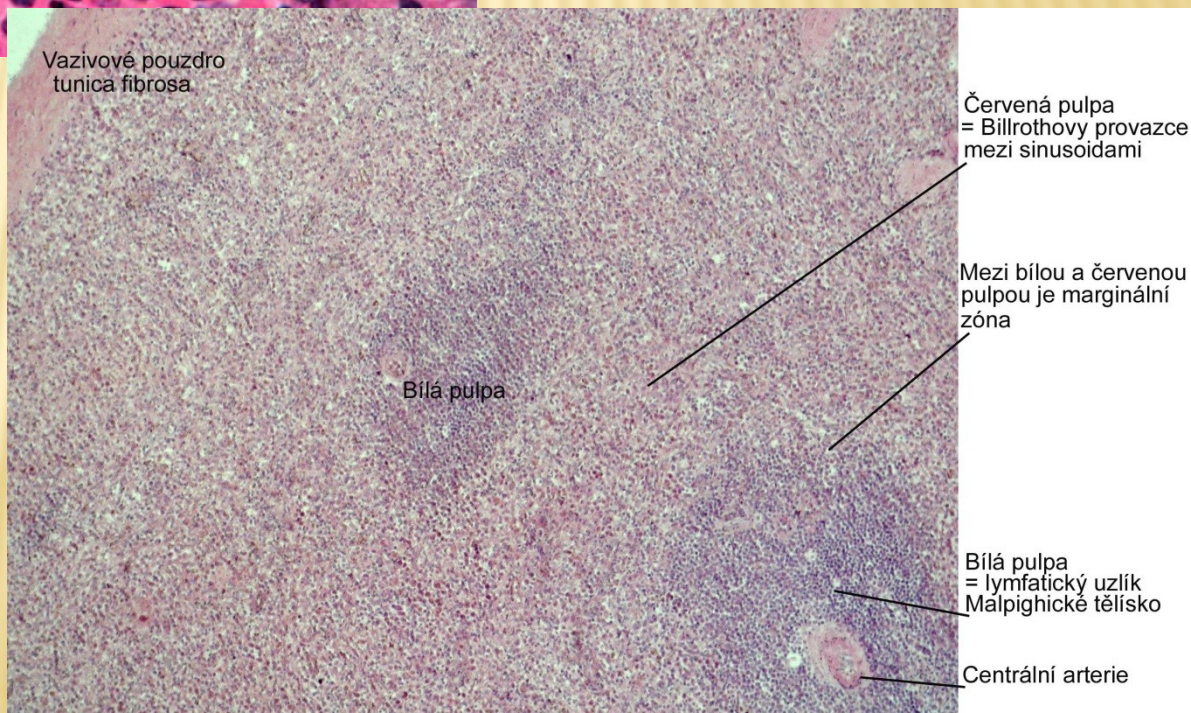
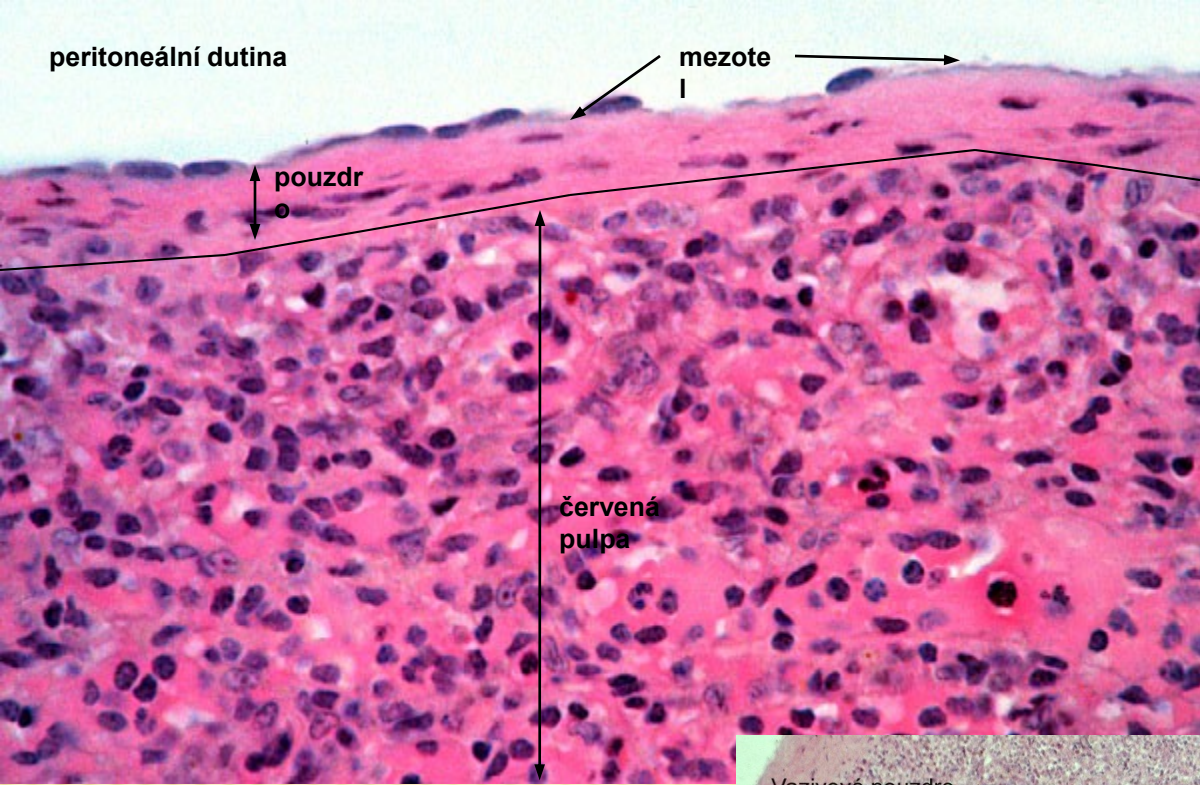
bílá pulpa

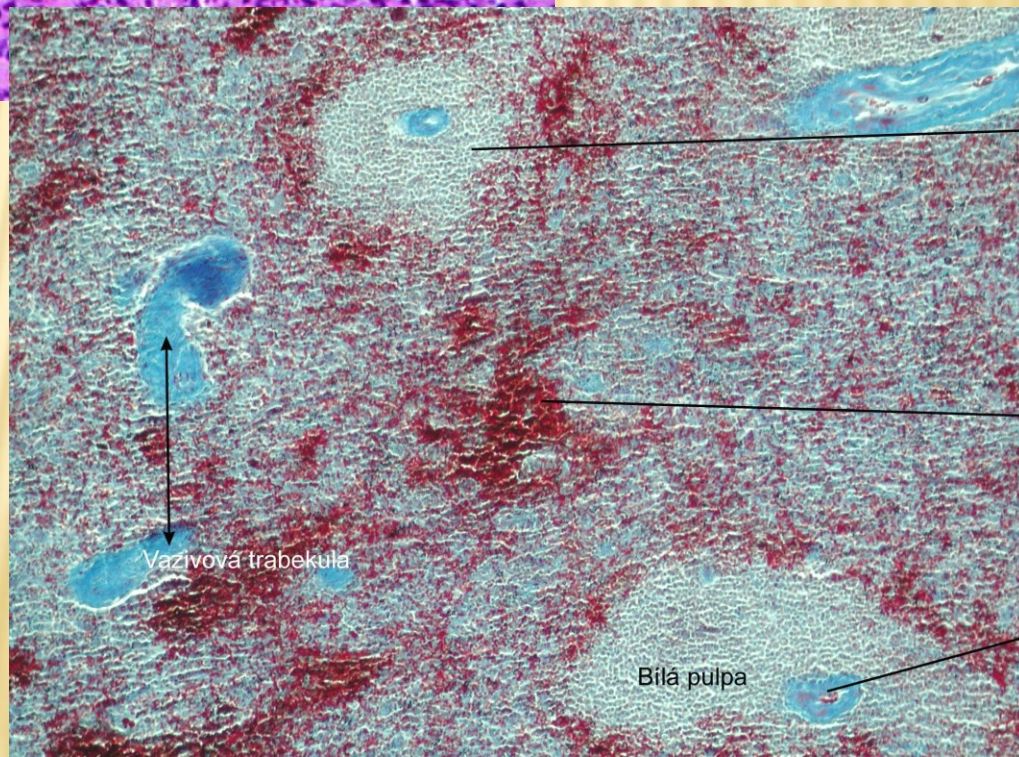
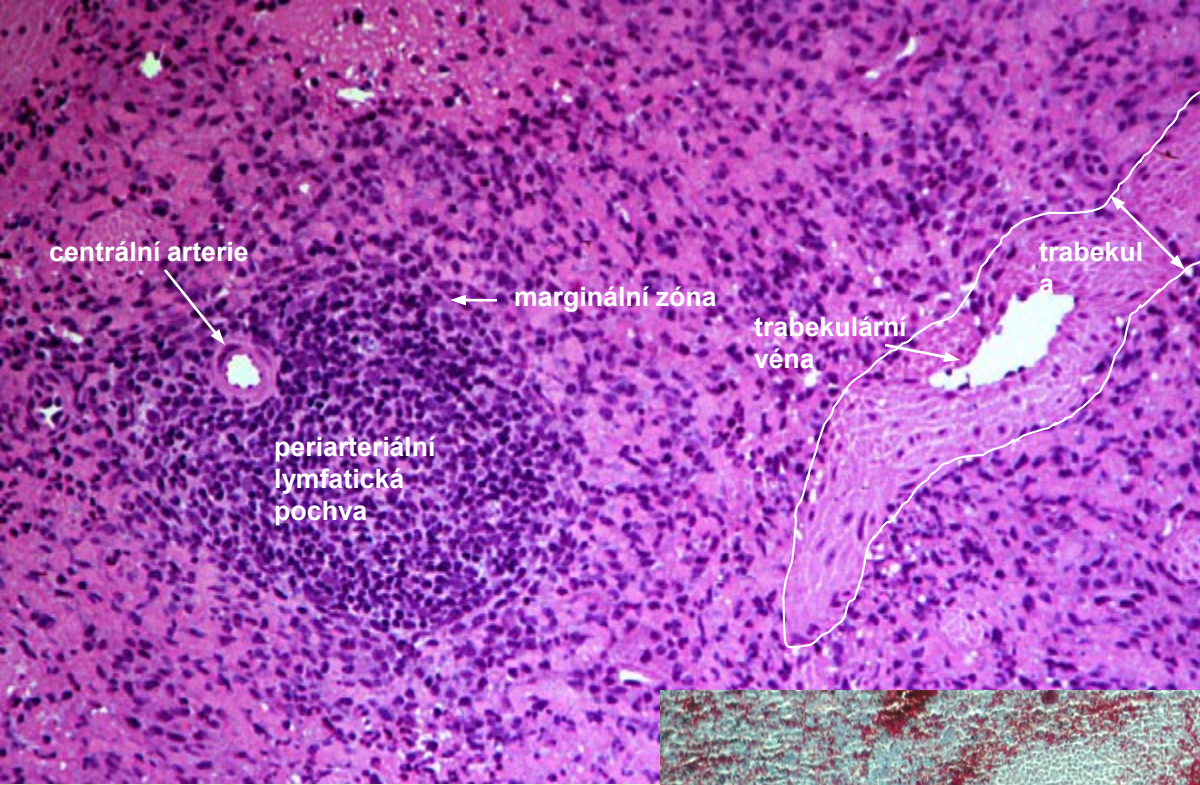
v. trabecularis

červená pulpa

centrální arterie

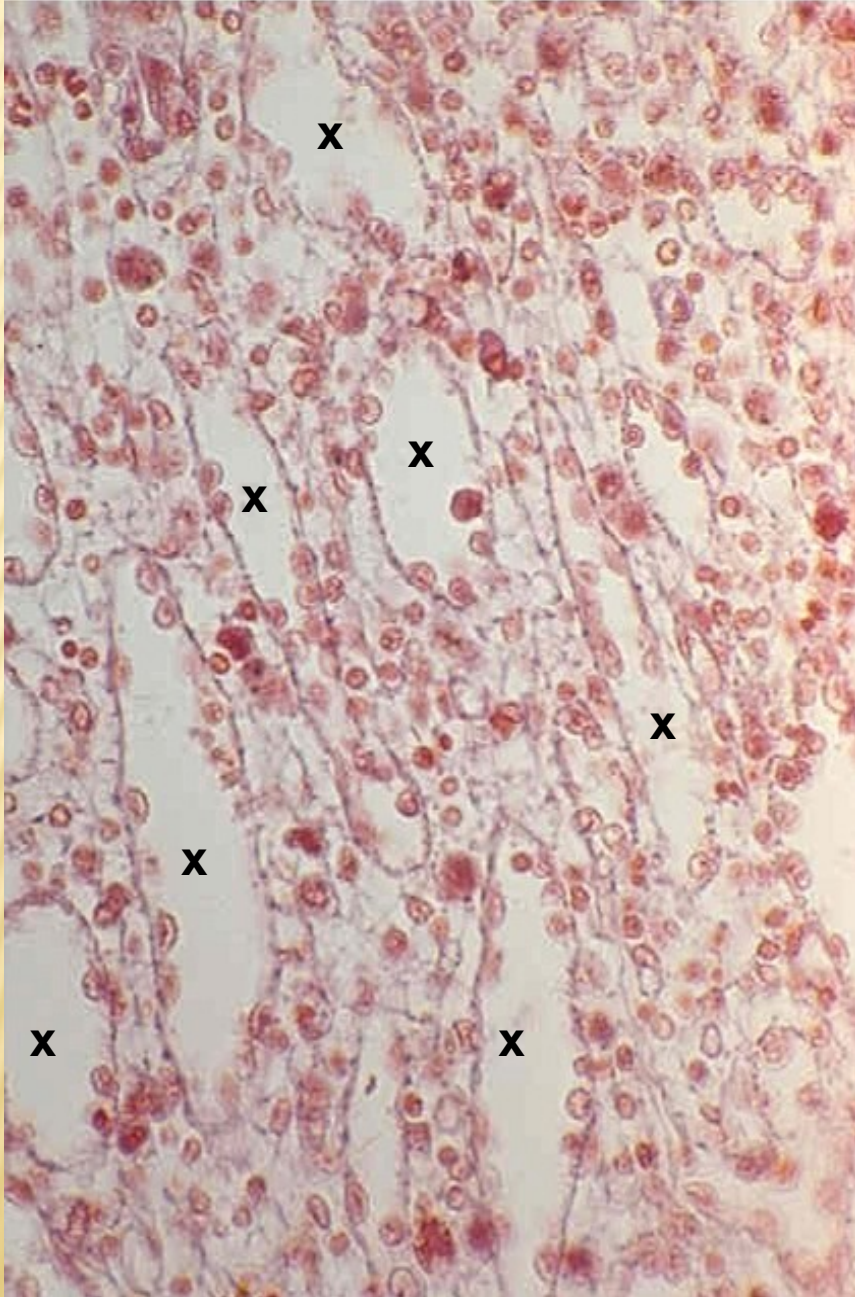
Bílá pulpa sleziny = lymfatický uzlík, Malpighické tělísko

Červená pulpa = Billrothovy provazce mezi sinusoidami

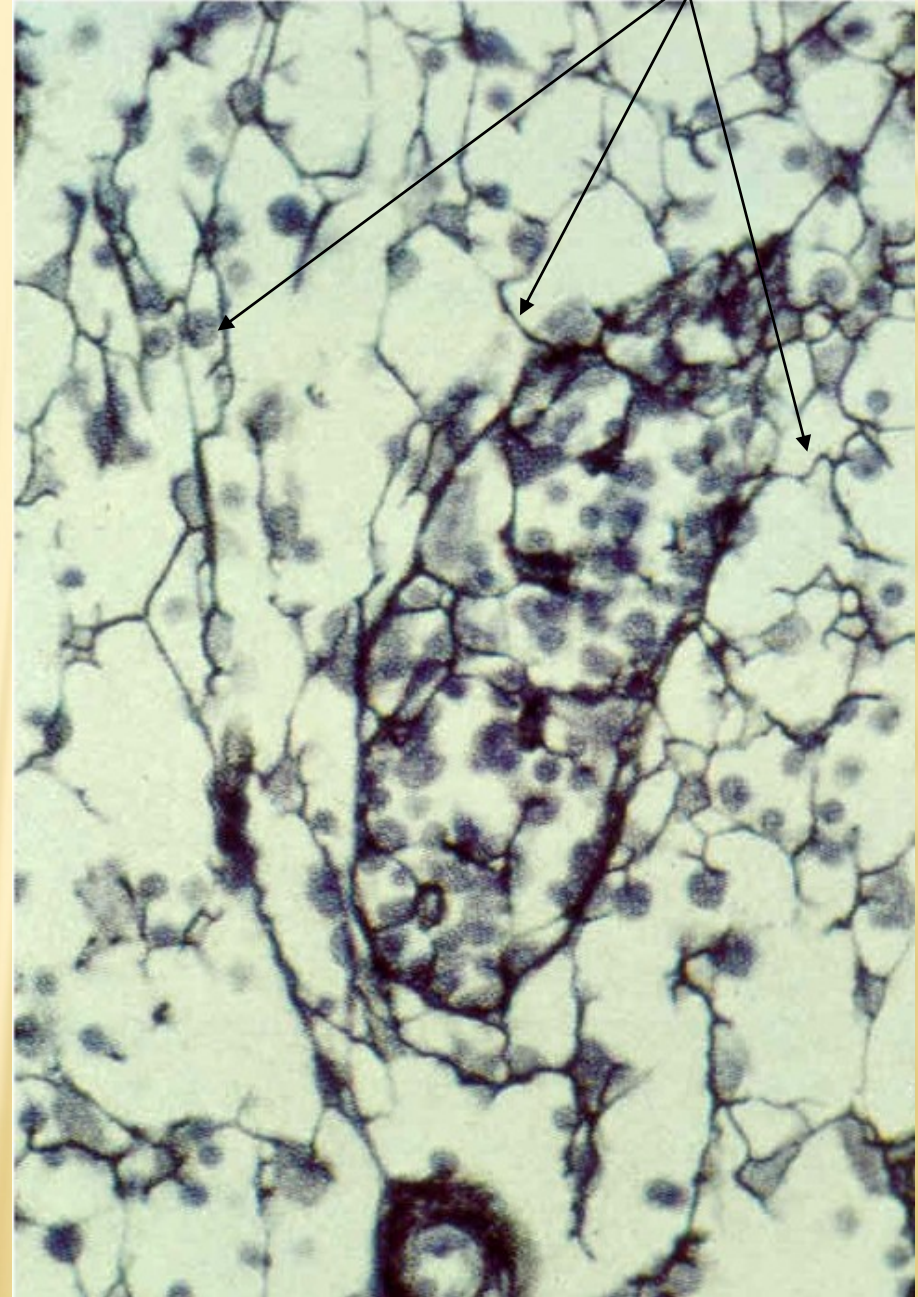
Centrální arterie

Bílá pulpa

SLEZINNÉ SINUSY (x) – krev byla odstraněna

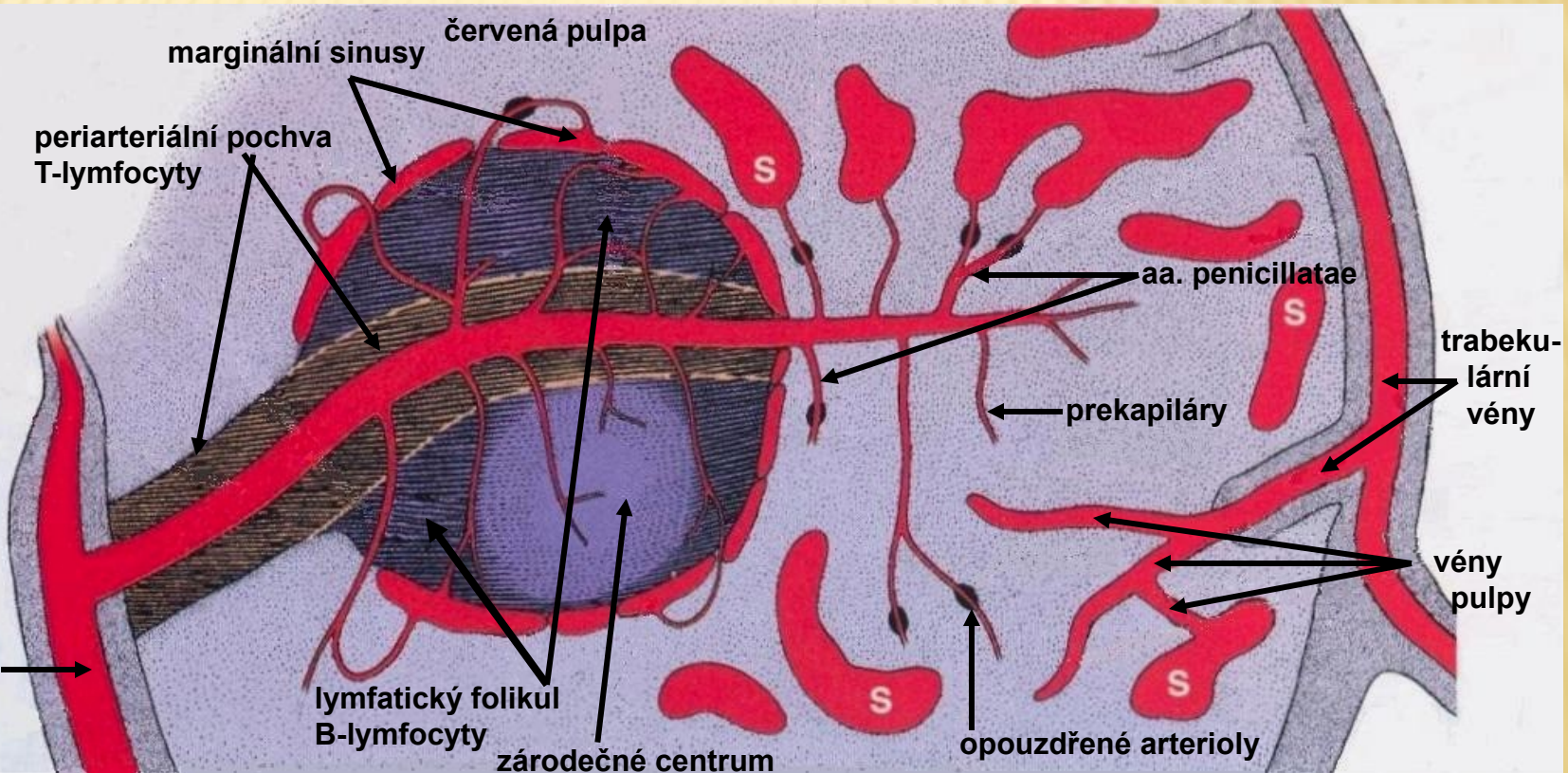
Slezina, impregnace stříbrem retikulární vlákna

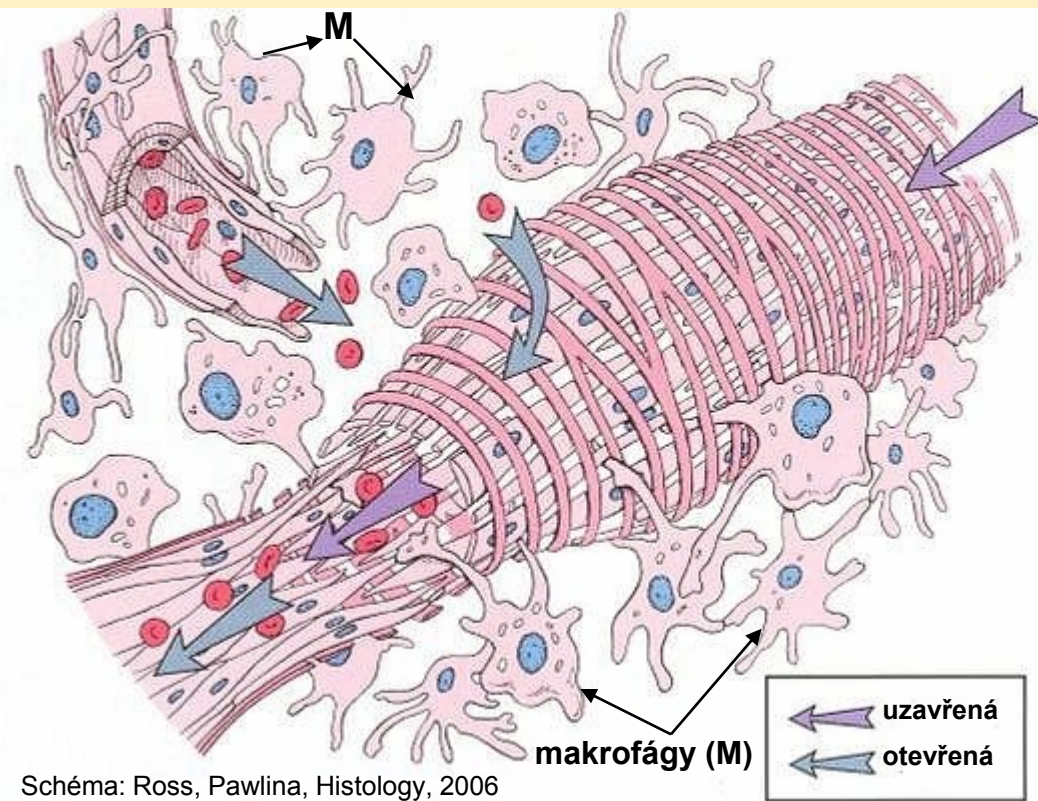

SCHÉMA KREVNÍHO OBĚHU VE SLEZINĚ

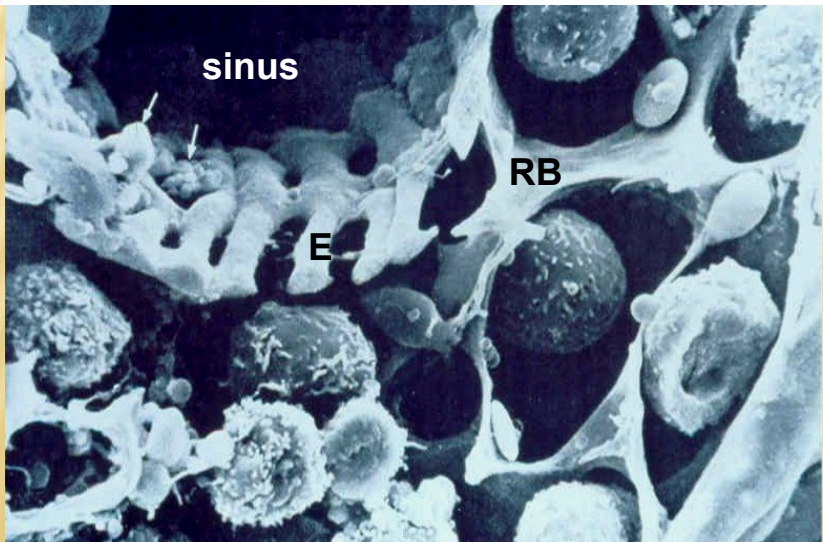
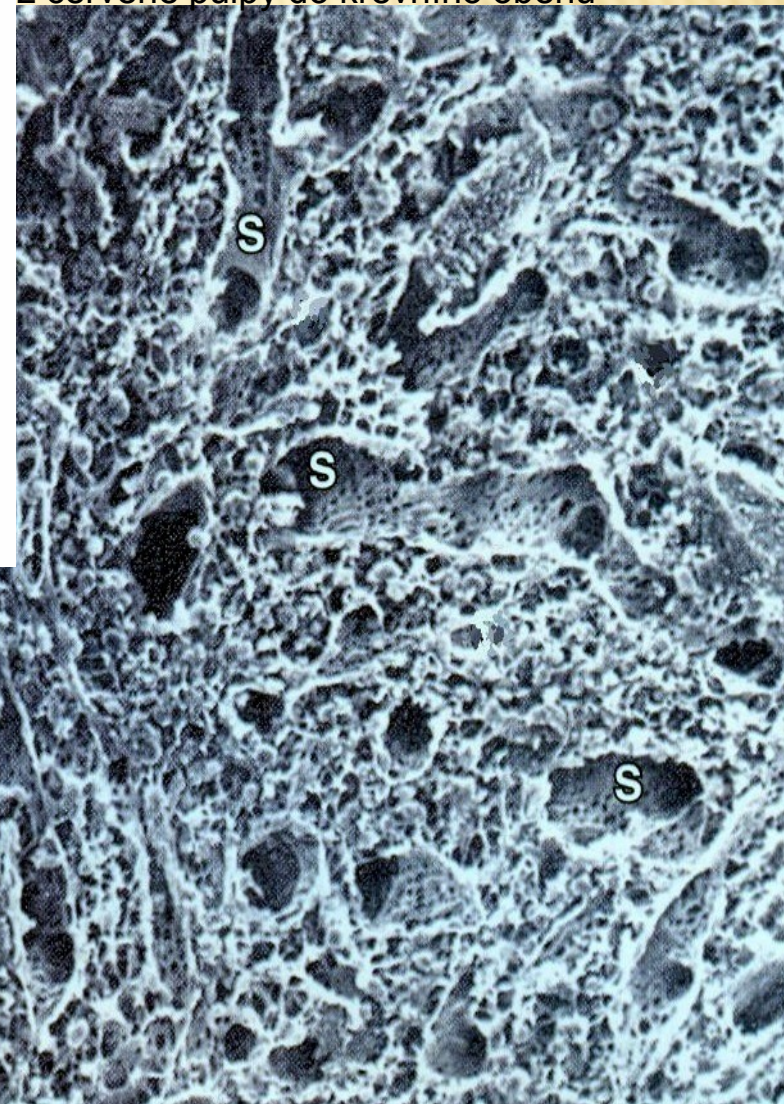
a. lienals – aa. trabeculares – aa. centrales (bílá pulpa) – aa. penicillate – opouzdřené arterioly – prekapiláry: krev proudí do červené pulpy a vrací se stěnou sinusů zpět do oběhu (otevřený oběh, převažuje u člověka) nebo krev teče přímo do sinusů (uzavřený oběh, např. pes) – vv. pulpaie - vv. trabeculares – v. lienalis

Marginální sinusy - v místě přechodu červené a bílé pulpy, dostávají krev z větví a.centralis (radiální tepénky, aa. folliculares), ve stěně sinusů jsou dendritické APB které zachycují antigeny v krvi a po zpracování je prezentují T a B lymfocytům

Stěna **slezinných sinusů** je tvořena protáhlými endotelovými buňkami (spojenými pouze svými výběžky), pruhy lamina basalis a cirkulárně probíhajícími retikulárními vlákny. Volné prostory ve stěně umožňují návrat krvinek z červené pulpy do krevního oběhu

E=endotel, RB=retikulární buňka

SEM elektronogramy (Junqueira, Carneiro, Basic Histology, 2003)

LYMFATICKÁ TKÁŇ – MALT

(MUCOSA ASSOCIATED LYMPHOID TISSUE)

- × **GALT (Gut Associated Lymphoid Tissue)**
  - + uložena ve stěně trávicího traktu
  - lymfatické folikuly uložené v lamina propria mucosae, případně i v submukóze. Četné jsou v ileu – *folliculi lymphatici solitarii* anebo *folliculi lymphatici aggregati* (Peyerovy pláty).
  - velké nahromadění lymfatických folikulů je rovněž v apendixu.

- × **BALT (Bronchus Associated Lymphoid Tissue)**
  - + uložena ve stěně dolních dýchacích cest, především ve stěně bronchů

Tonsilla palatina

MANDLE – TONSILLAE

- uloženy v oblasti isthmus faucium, kde tvoří tzv. **Waldeyerův lymfatický okruh**.

Tonsilla pharyngea (nosní mandle)

- na povrchu epitel víceřadý prizmatický s kinociliemi, nevytváří krypty

Tonsilla tubalis

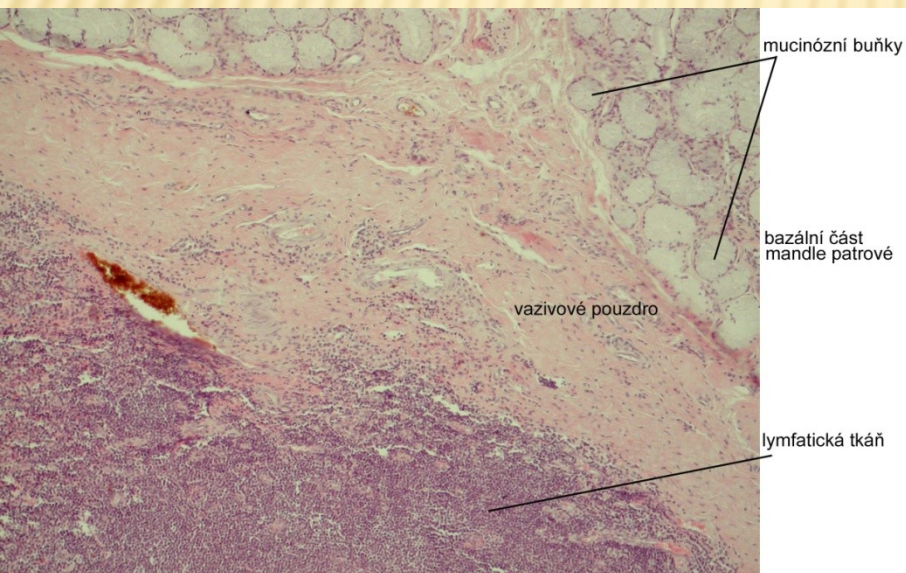
- Na povrchu epitel víceřadý prizmatický s řasinkami, nevytváří krypty

Tonsilla palatina (patrová mandle)

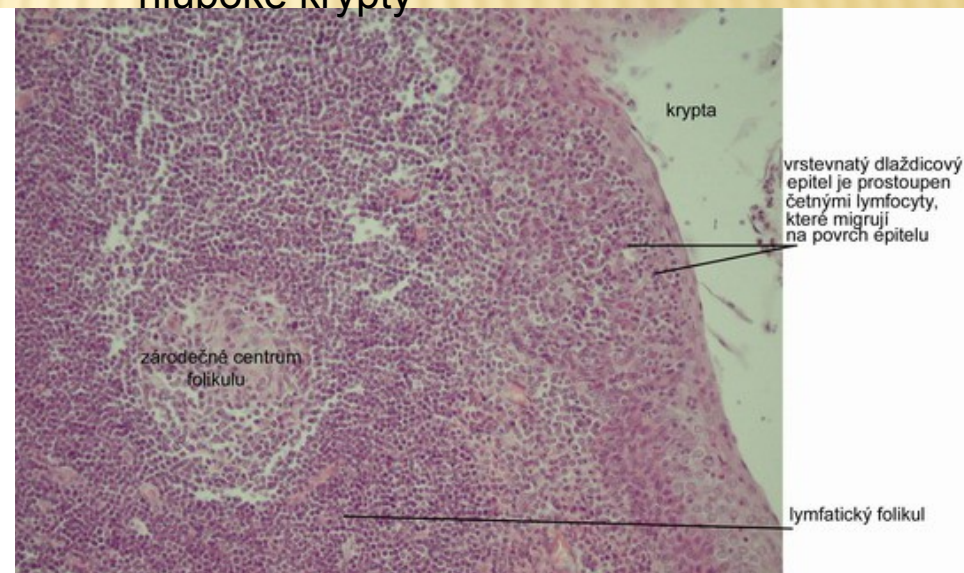
- největší, na povrchu epitel vrstevnatý dlaždicový, který vytváří hluboké krypty

Tonsilla lingualis (jazyková mandle)

- na kořeni jazyka, na povrchu epitel vrstevnatý dlaždicový, vytváří nečetné hluboké krypty

Tonsilla palatina

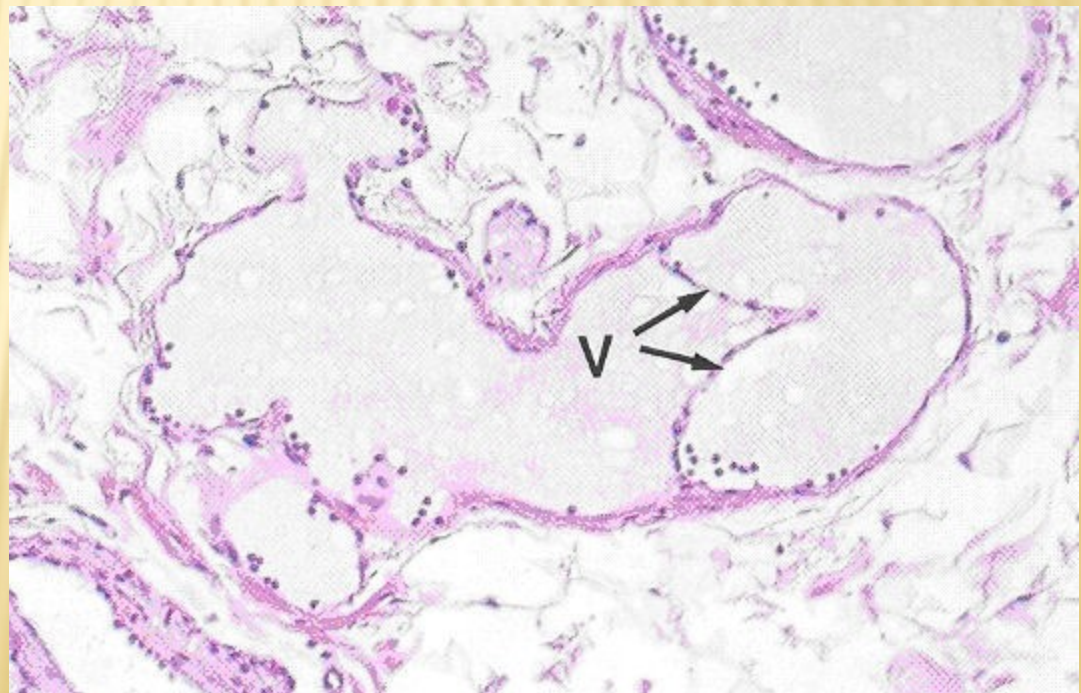

Tonsilla palatina

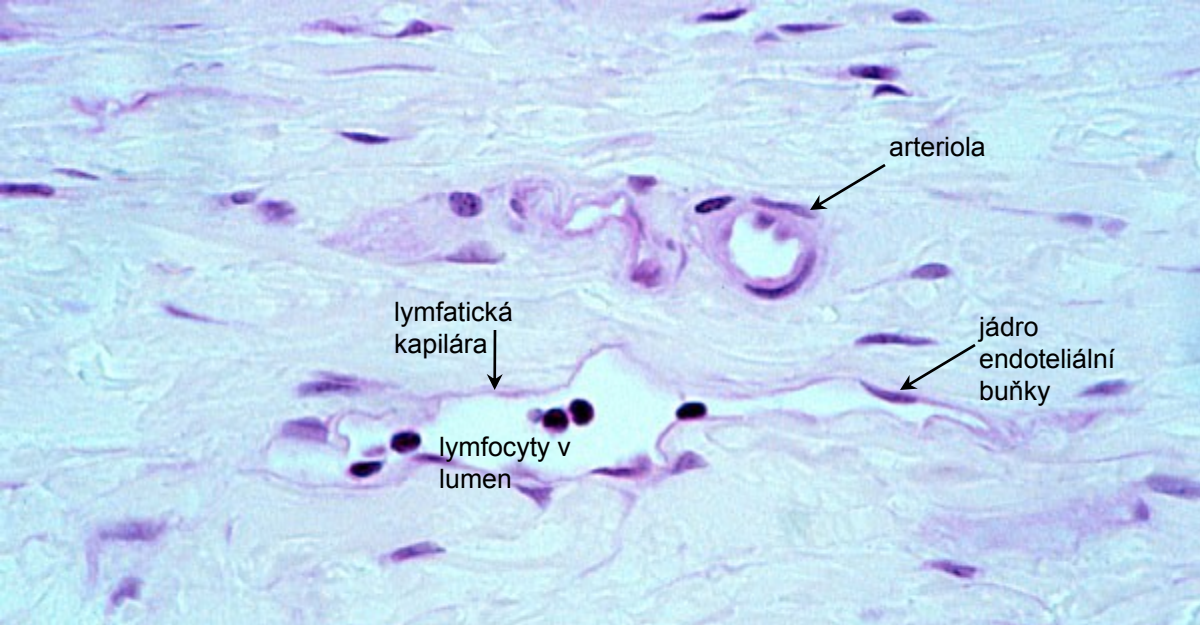
LYMFATICKÉ CÉVY

- × Kapiláry
- × Cévy malého a velkého kalibru
- × Hlavní lymfatické kmeny

Všechny lymfatické cévy jsou opatřeny **chlopněmi** a do průběhu cév jsou vloženy **lymfatické uzliny**.

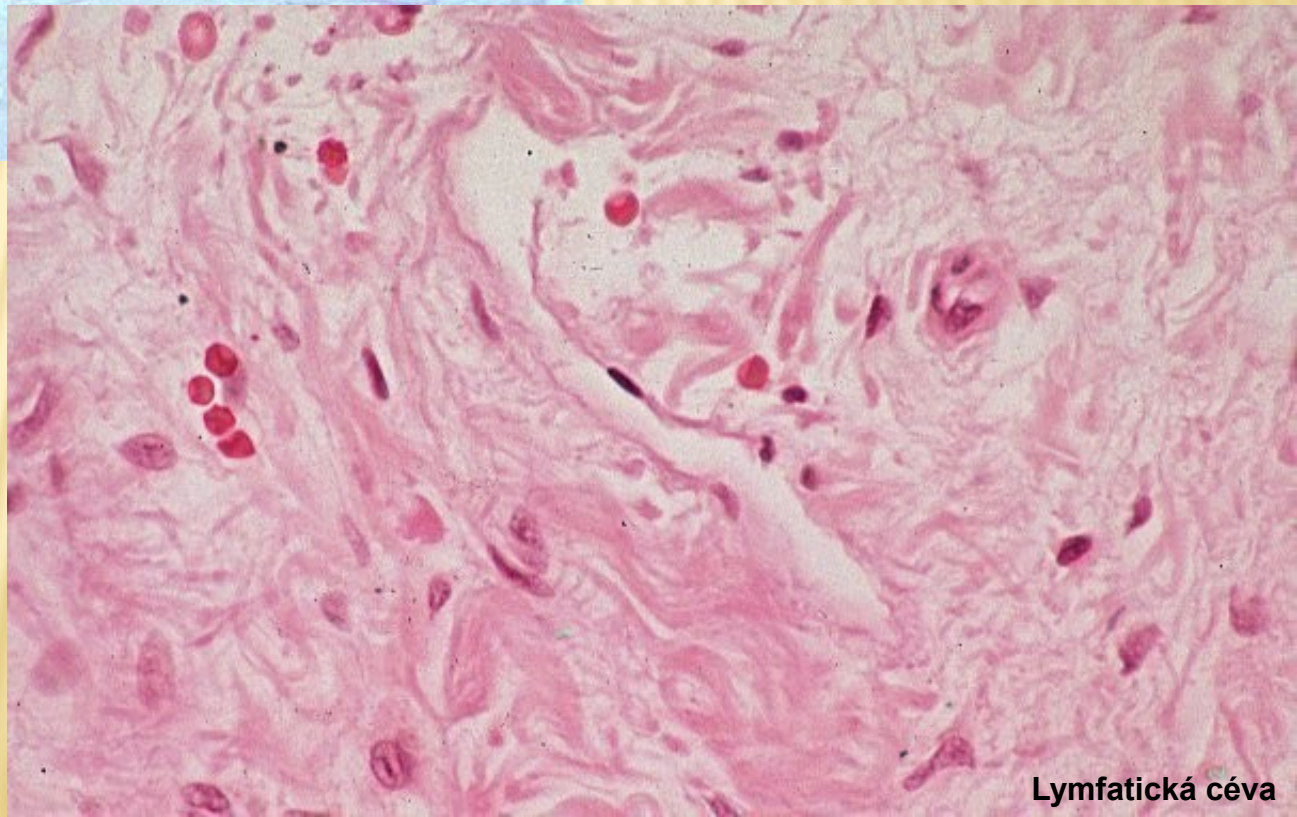

Lymfatické kapiláry jsou slepě zakončené endotelové trubice, které sbírají lymfu z mezibuněčných prostorů.

Lymfatická kapilára

Lymfatické cévy sbírají lymfu z lymfatických kapilár.

Lymfatické kmeny sbírají lymfu z menších lymfatických cév a vyprazdňují se do jugulárních a podklíčkových vén

Lymfatická céva

ŽLÁZY S VNITŘNÍ SEKRECÍ

ŽLÁZY S VNITŘNÍ SEKRECÍ – GLANDULAE ENDOCRINAE

× Endokrinní žlázy

- + nemají vývody
- + bohatě vaskularizované
- + sekret vydávají do krevního oběhu
- + produkují hormony -regulují činnost tkání a orgánů

ZPŮSOB VYDÁVÁNÍ A TRANSPORTU HORMONŮ

Endokrinní sekrece

- hormony jsou vydávány do krve a transportovány buď přímo k cílovým orgánům nebo do jiných endokrinních žláz a ovlivňují jejich sekreci

Neurokrinní sekrece

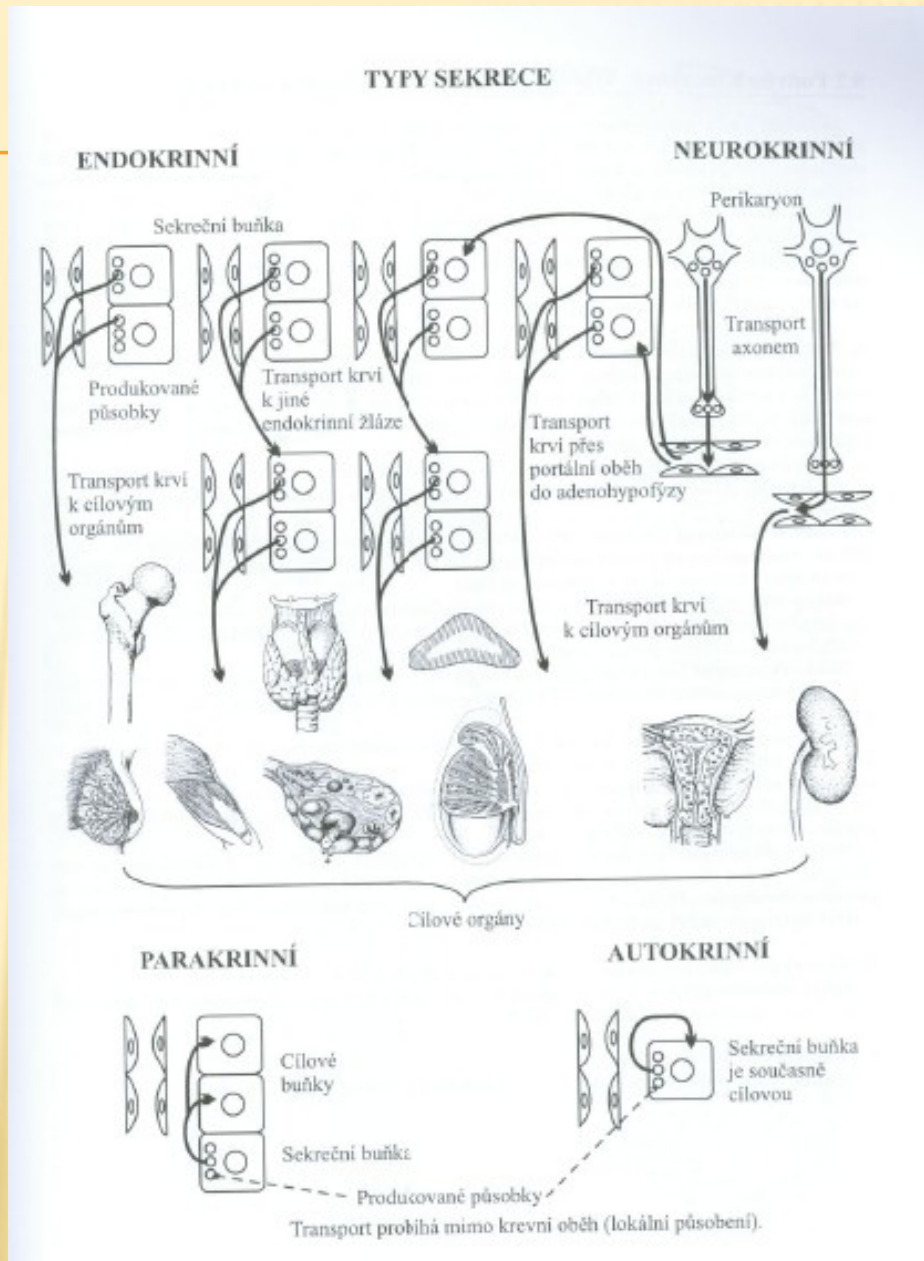
- hormony se tvoří v perikaryích specializovaných neuronů a jsou transportovány prostřednictvím axonů ke krevním kapilárám.

Parakrinní sekrece

- působky jsou vydávány pouze do mezibuněčných prostou (ne do krve) a působí přímo na sousední buňky.

Autokrinní sekrece

- extracelulárně vydávané hormony ovlivňují činnost vlastních buněk.

MORFOLOGIE ENDOKRINNÍHO SYSTÉMU

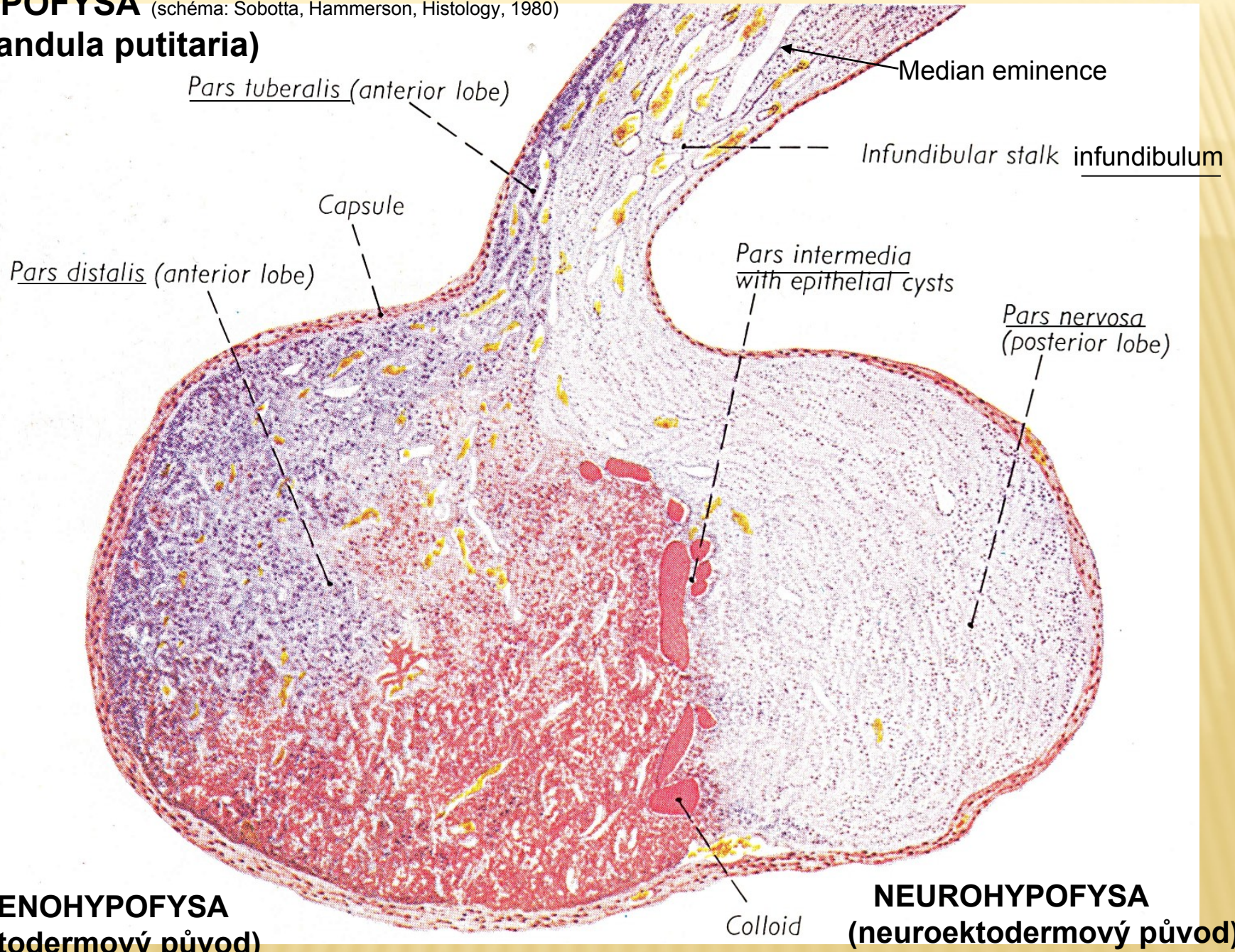
× **Vlastní endokrinní žlázy**

+ hypofýza, epifýza, štítná žláza, příštítné žlázy, nadledvina

× **Difuzní endokrinní systémy**

+ tvořeny jednotlivými endokrinními buňkami, které se vyskytují rozptýleně v epitelech různých orgánů (Langerhansovy ostrůvky pankreatu, Leydigovy buňky varlete, diseminovaný neuroendokrinní systém buněk v epitelu žaludku, střeva, ve vývodech jater, ve sliznici bronchů....)

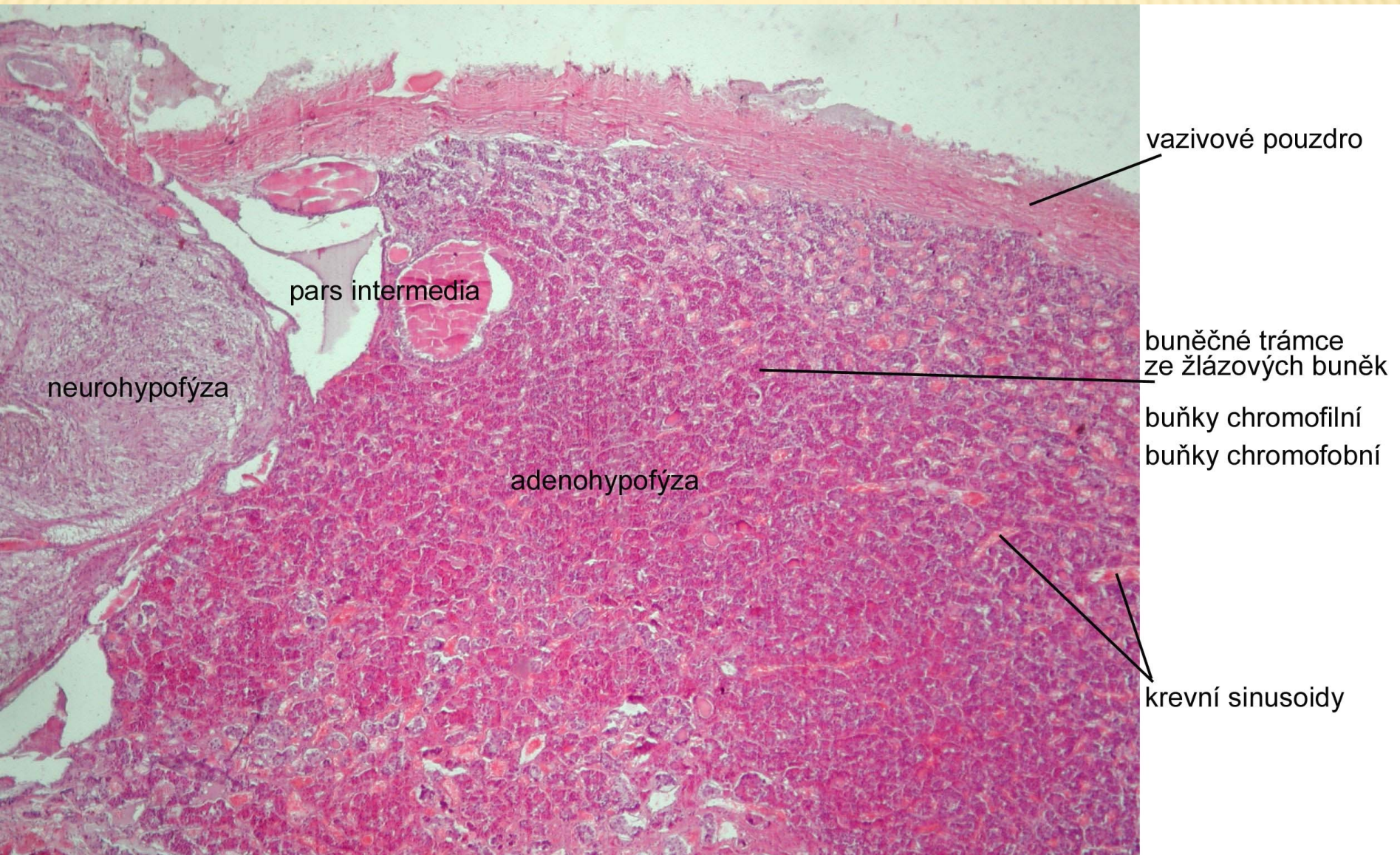
HYPOFYSA (schéma: Sobotta, Hammerson, Histology, 1980)
(glandula pituitaria)

ADENOHYPOFYSA
(ektodermový původ)

NEUROHYPOFYSA
(neuroektodermový původ)

Hypofýza – glandula pituitaria

hypothalamus

Jádra dorsomediální,
ventromediální, infundibulární

Ncl. supraopticus

Ncl. paraventricularis

infundibulum

stvol

eminentia mediana

horní hypofyzární arterie

primární kapilární pleteň

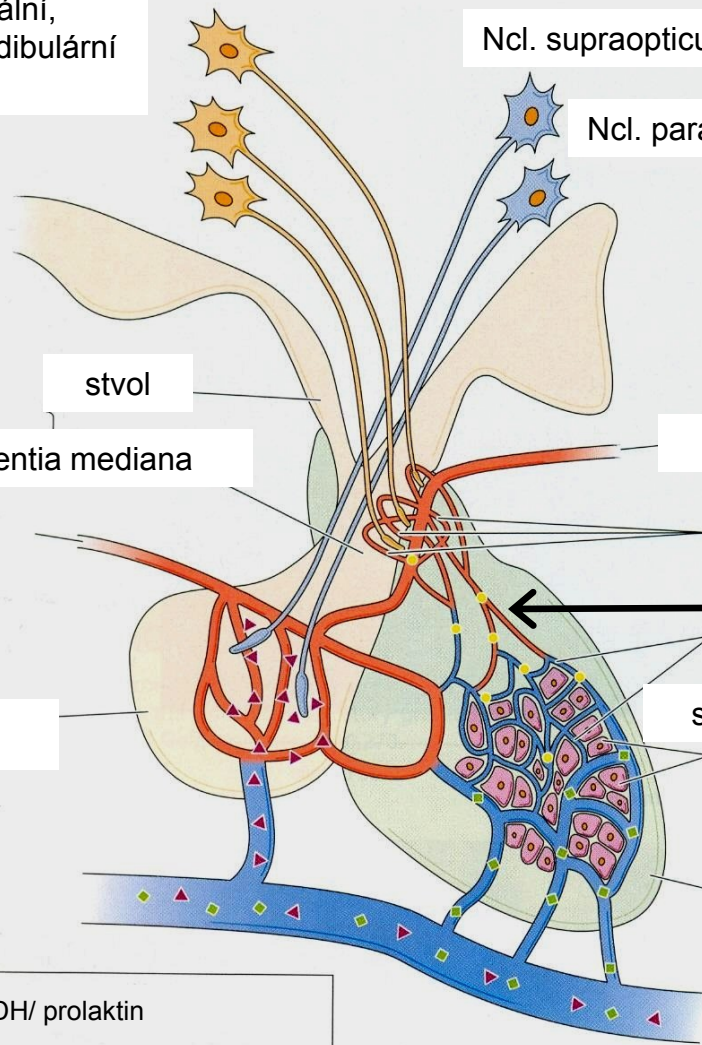
portální hypofýzové vény

neurohypofýza

sekundární kapilární pleteň

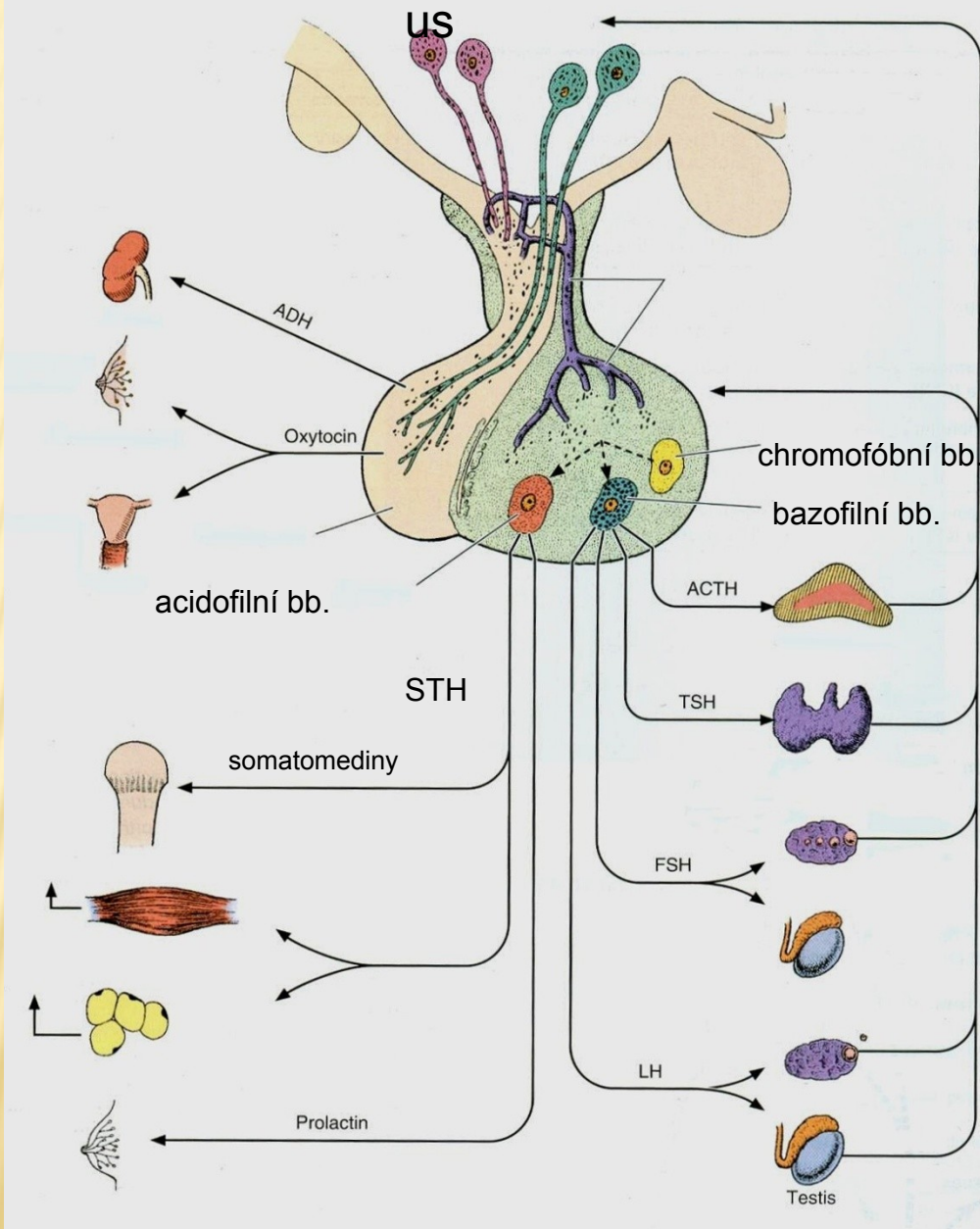
adenohypofýza

- ▲ ADH/ prolaktin
- Uvolňující/ inhibiční faktory
- Hormony adenohypofýzy

Hypothalam

ADENOHYPOFÝZA

Pars distalis

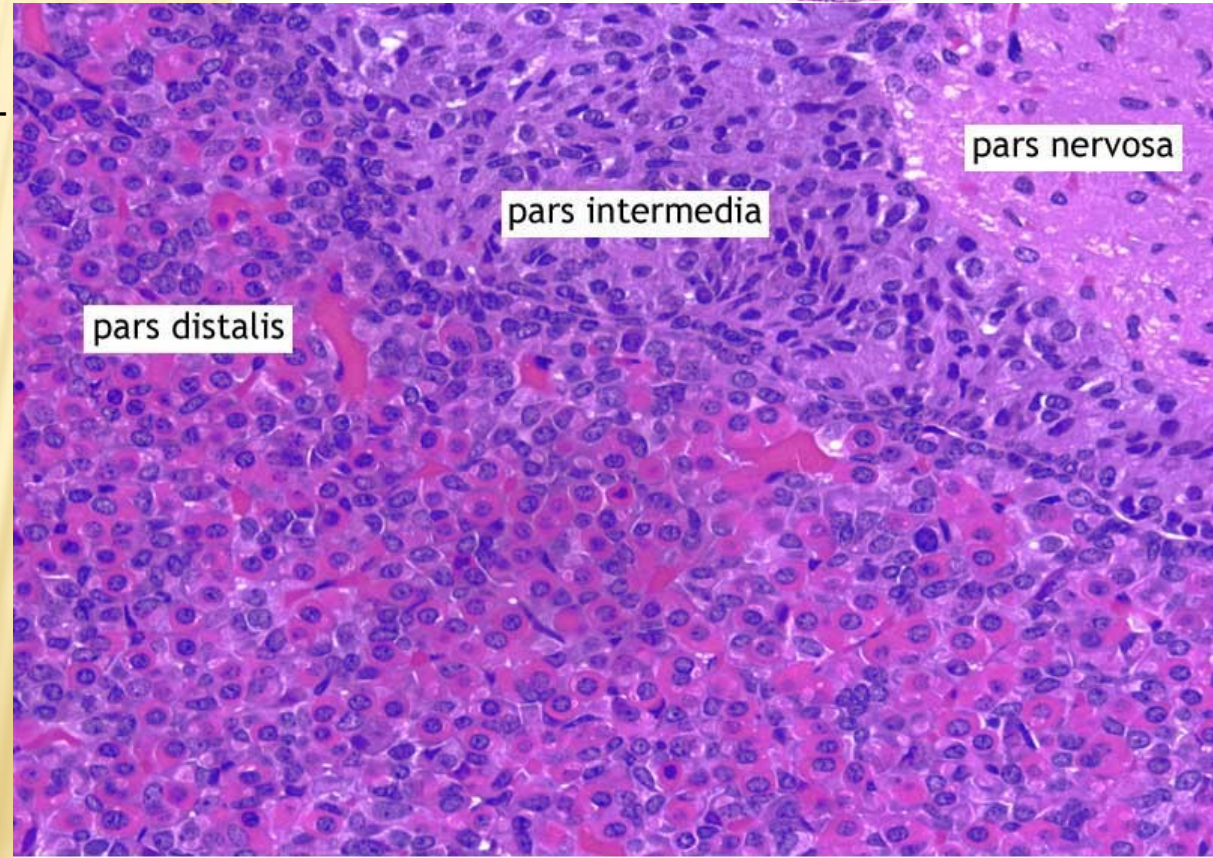
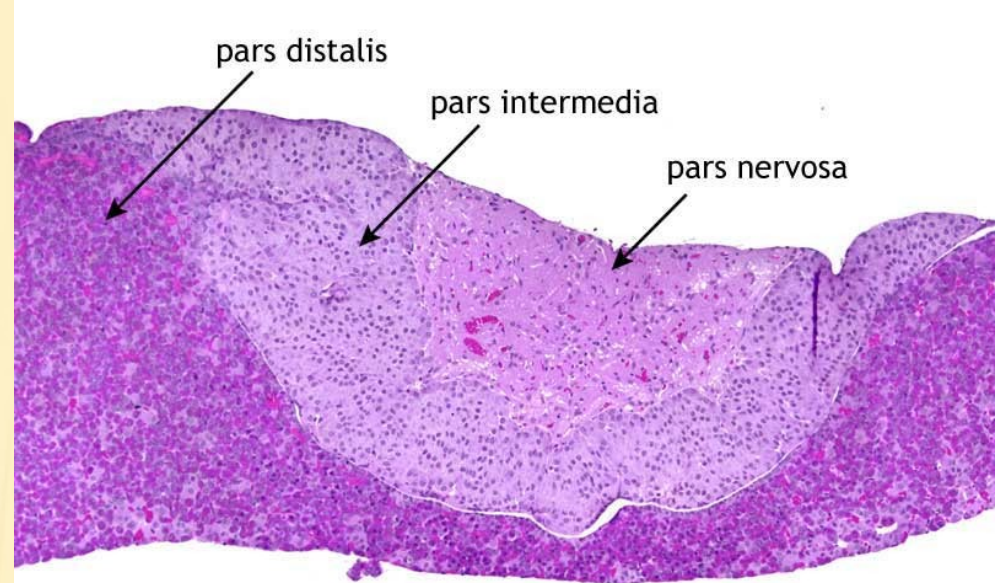
- z trámců buněk, mezi nimiž jsou četné krevní kapiláry sinusoidního typu s fenestrovaným endotelem. Trámce jsou tvořeny několika různými druhy buněk: *chromofobní, chromofilní.*

Pars intermedia

- obsahuje převážně chromofobní buňky a dále *buňky melanotropní – melanotropin MSH*

Pars tuberalis

- obsahuje pouze chromofobní buňky

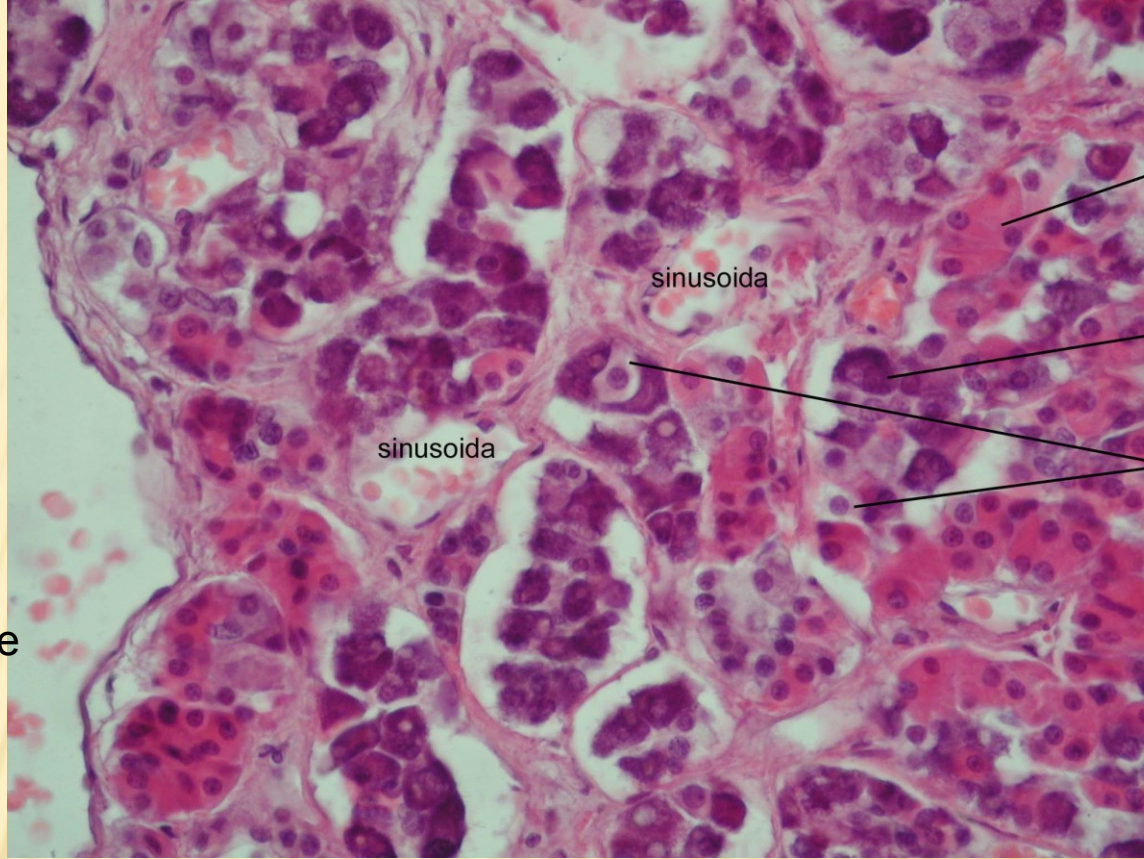

ADENOFYPOFÝZA – pars distalis

Buňky chromofobní

nejmenší, světlá cytoplazma, malé množství slabě se barvících granul; jedná se o nezralé nebo degenerující formy

Buňky chromofilní

Acidofilní:

Somatotropní buňky – růstový hormon STH

Mammotropní buňky – prolaktin PRL, luteotropin LTH

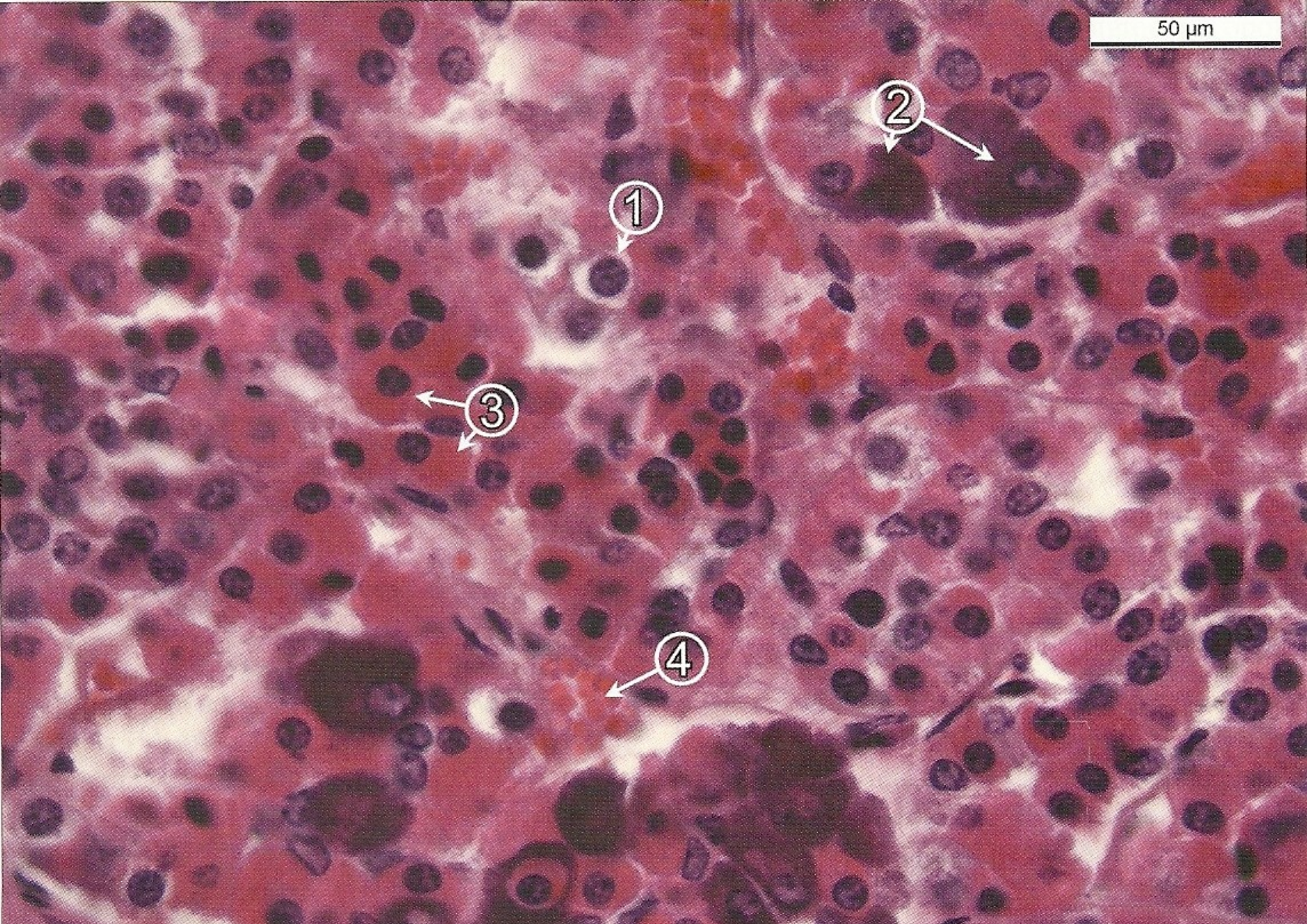
Bazofilní:

Thyrotropní buňky – thyrotropin TSH

Gonadotropní buňky – folikuly stimulující hormon FSH, luteinizační hormon LH

Kortikotropní buňky – adrenokortikotropní hormon ACTH

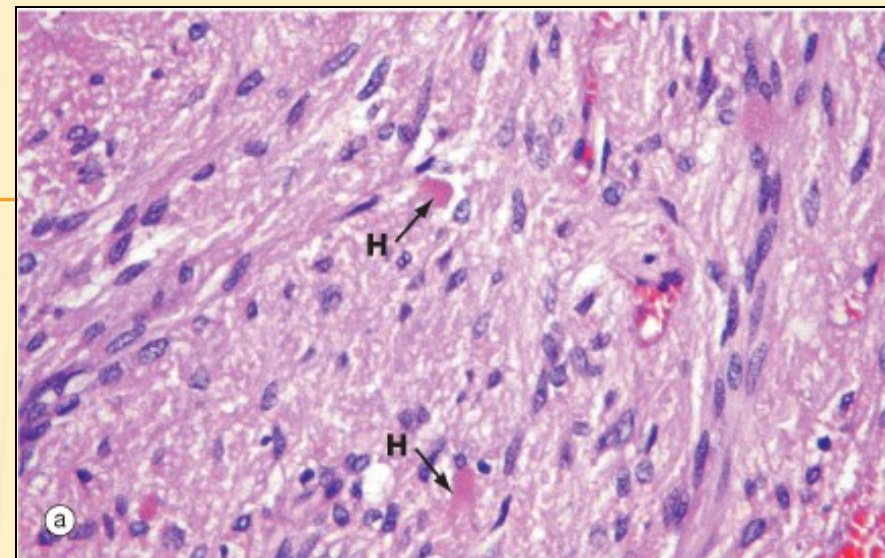
50 μ m

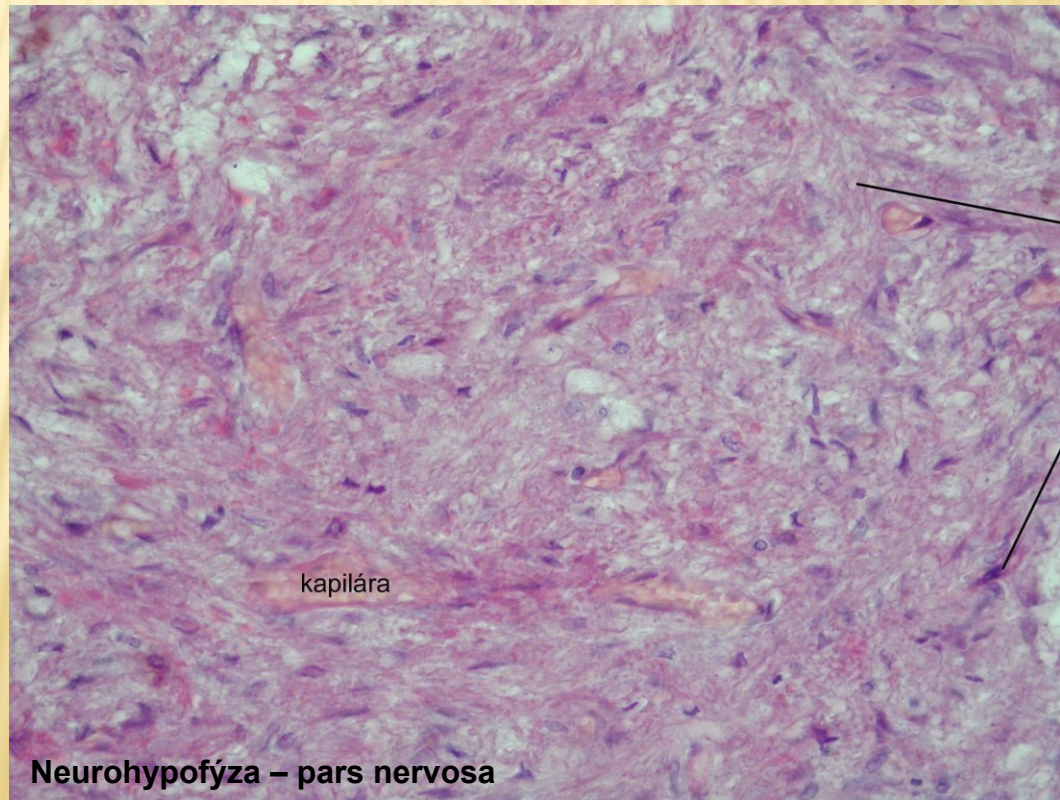
Adenohypofýza. 1 – chromofobní buňky, 2 – bazofilní buňky, 3 – acidofilní buňky, 4- kapiláry

NEUROHYPOFÝZA

- ✗ pars nervosa a neurální stopka (infundibulum)
- ✗ je tvořena množstvím nemyelinizovaných nervových vláken, krevními kapilárami a **pituicyty**, tj. speciálním typem gliových buněk
- ✗ **Herringova tělíska (H)** - velké dilatace na axonech vyplněné neurosekrečními granuly

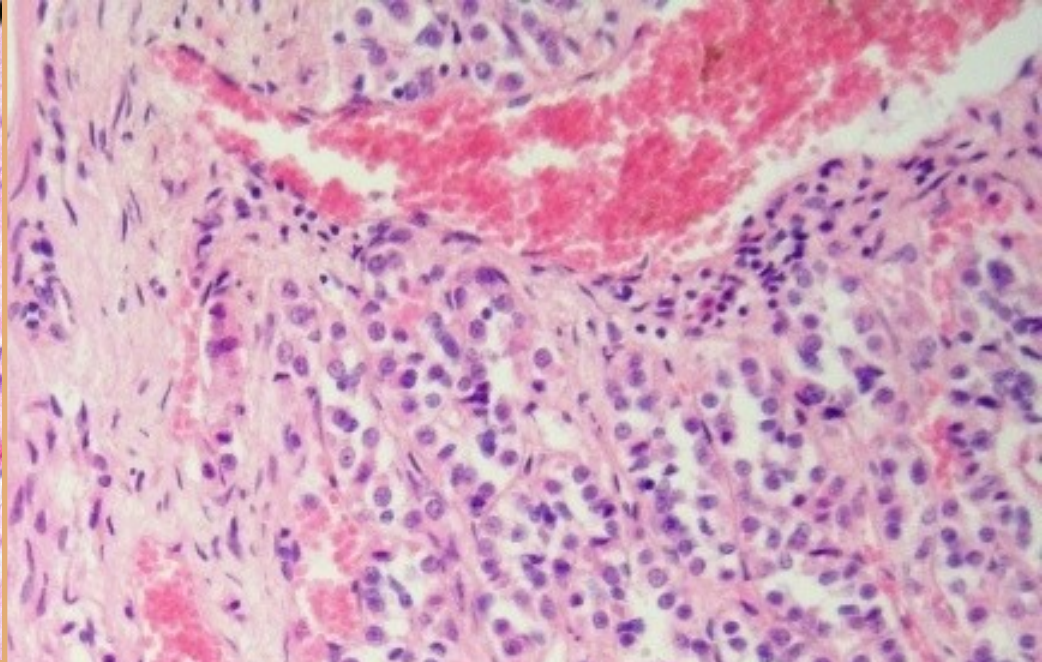
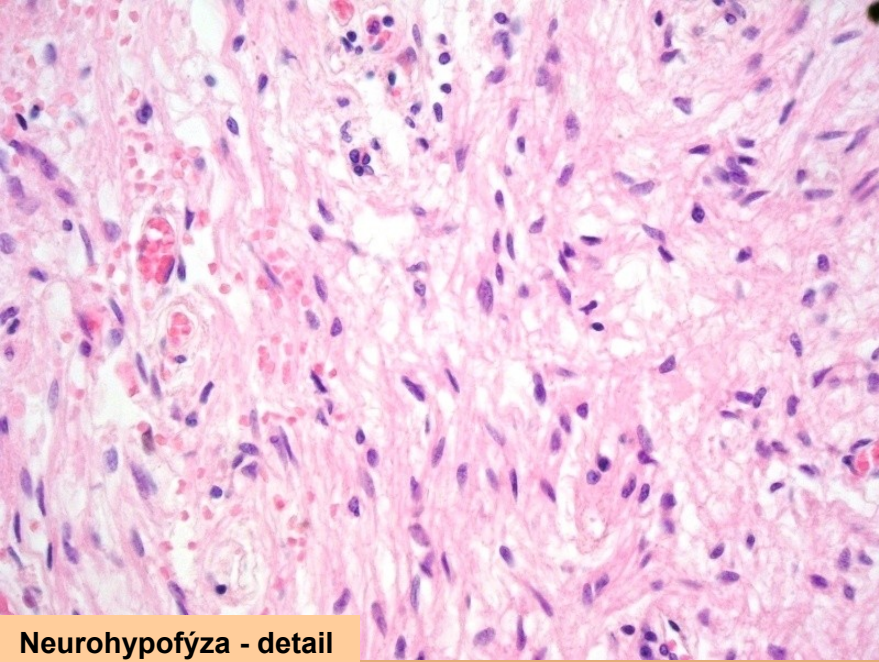
- ✗ hormony zde nevznikají, dostávají se zde z hypothalamu a jsou uvolňovány do oběhu
- ✗ ovlivněna hypothalamem
- ✗ hormony:
  - + **vasopresin** (antidiuretický hormon - ADH)
  - + **oxytocin**

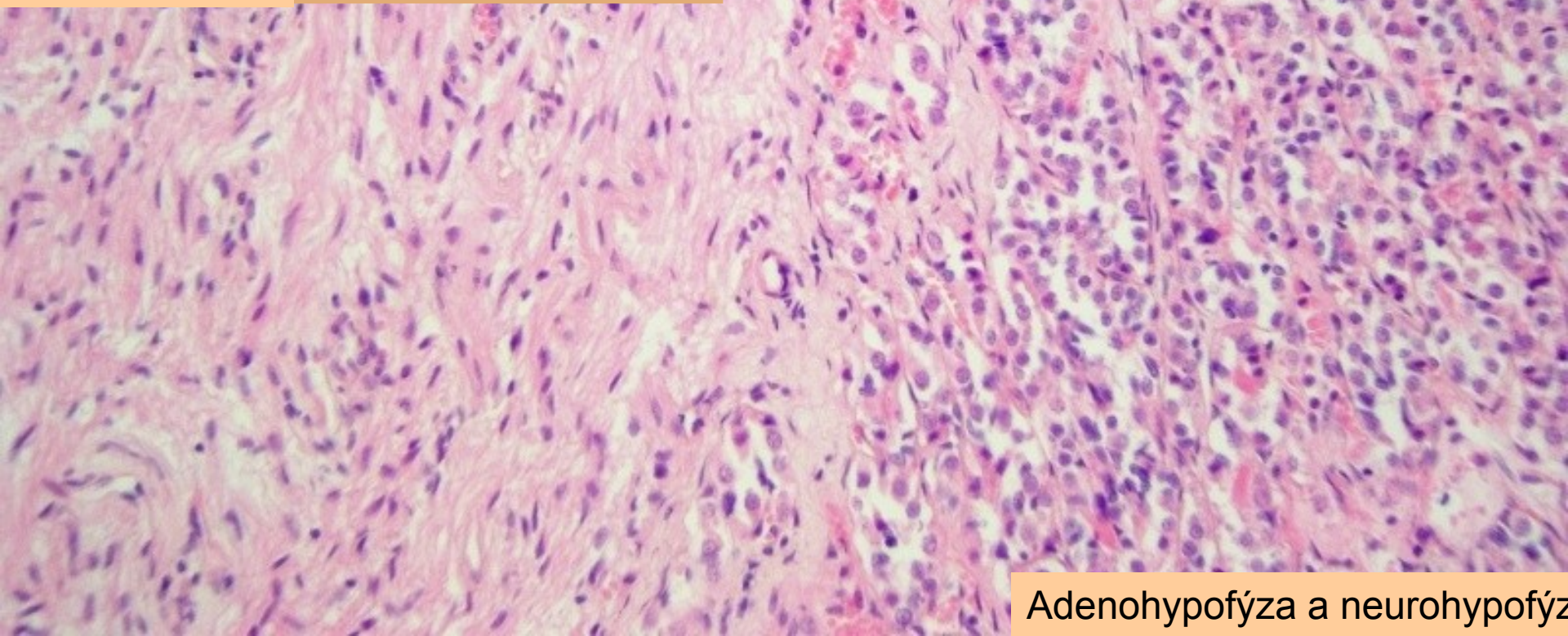
nervová vlákna, nemyelinizované axony sekrečních neuronů supraoptického a paraventriculárního jádra hypothalamu

pituicyty /větvené gliové buňky/

Neurohypofýza – pars nervosa

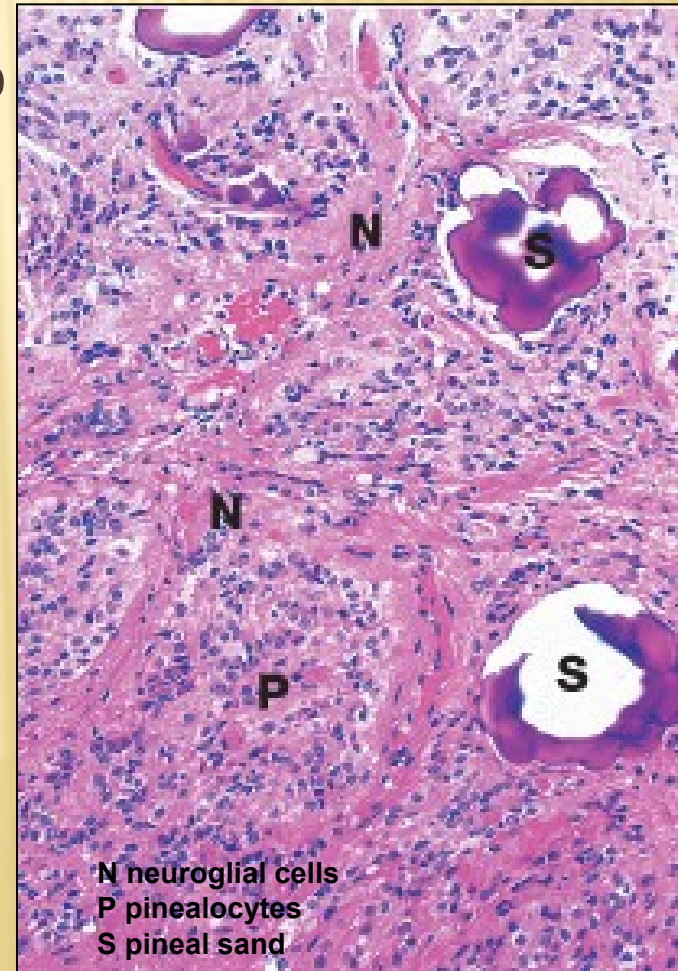
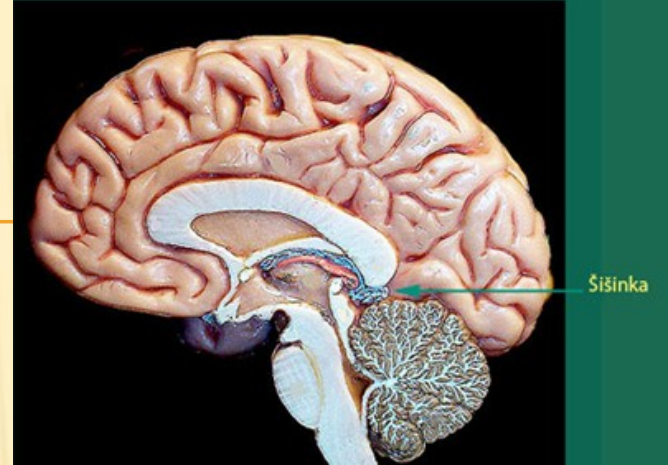
Neurohypofýza - detail

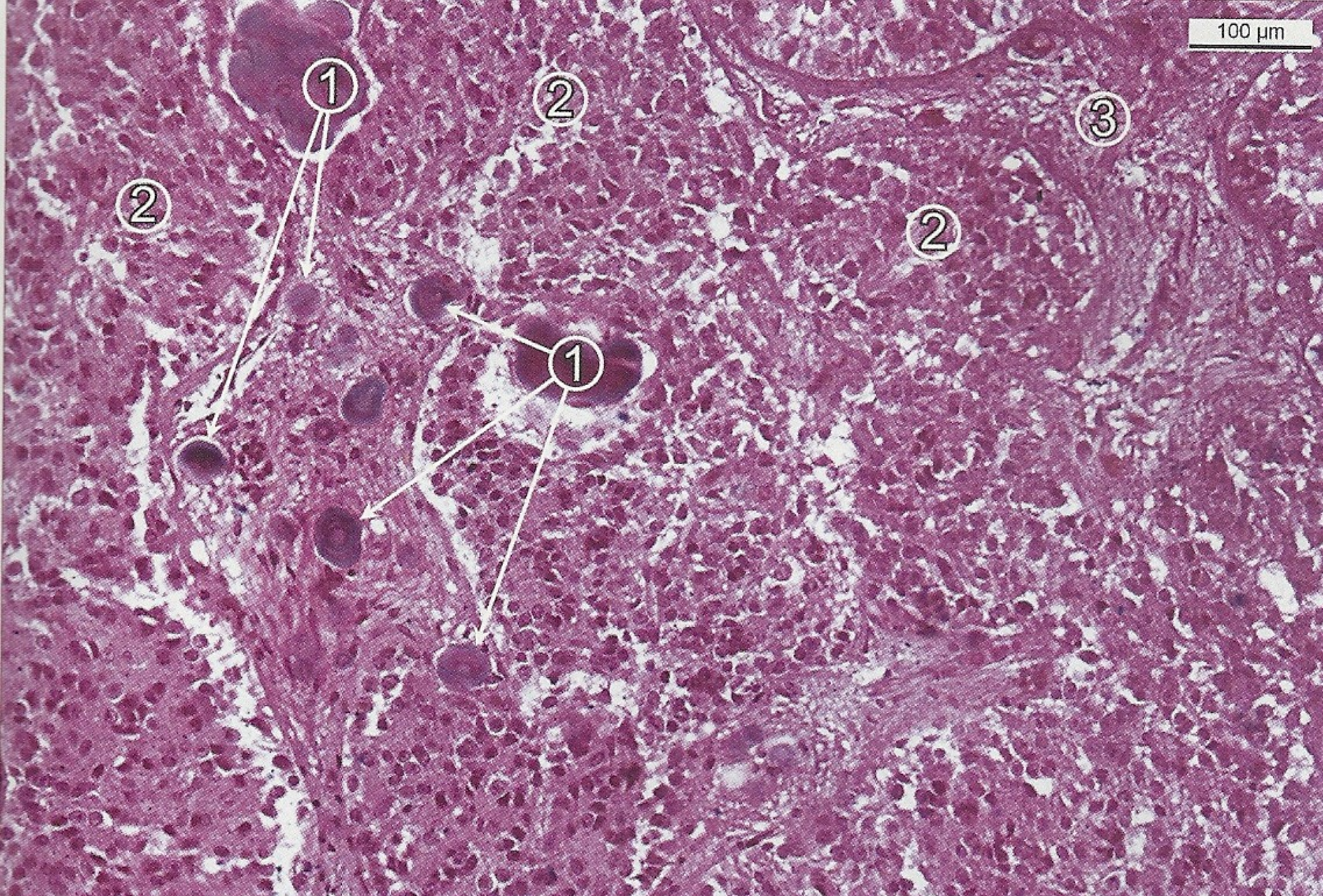
Adenohypofýza a neurohypofýza

EPIFÝZA - ŠIŠINKA (CORPUS PINEALE)

- nepárový orgán neuroektodermového původu
- výběžek zadní stěny mezimozku
- vazivové pouzdro → septa → lalůčky
- **pinealocyty** – hormon melatonin
- **intersticiální buňky** – neurogliové buňky podobné astrocytům
- *acervulus cerebri* – mozkový písek (vápenaté konkrementy)

100 μm

Epifýza: 1 – vápenaté konkrementy, 2 – trámce pinealocytů a intersticiálních buněk, 3 - vazivové septum s cévami

ŠTÍTNÁ ŽLÁZA (GLANDULA THYROIDEA)

Skládá se ze dvou laloků spojených isthmem.

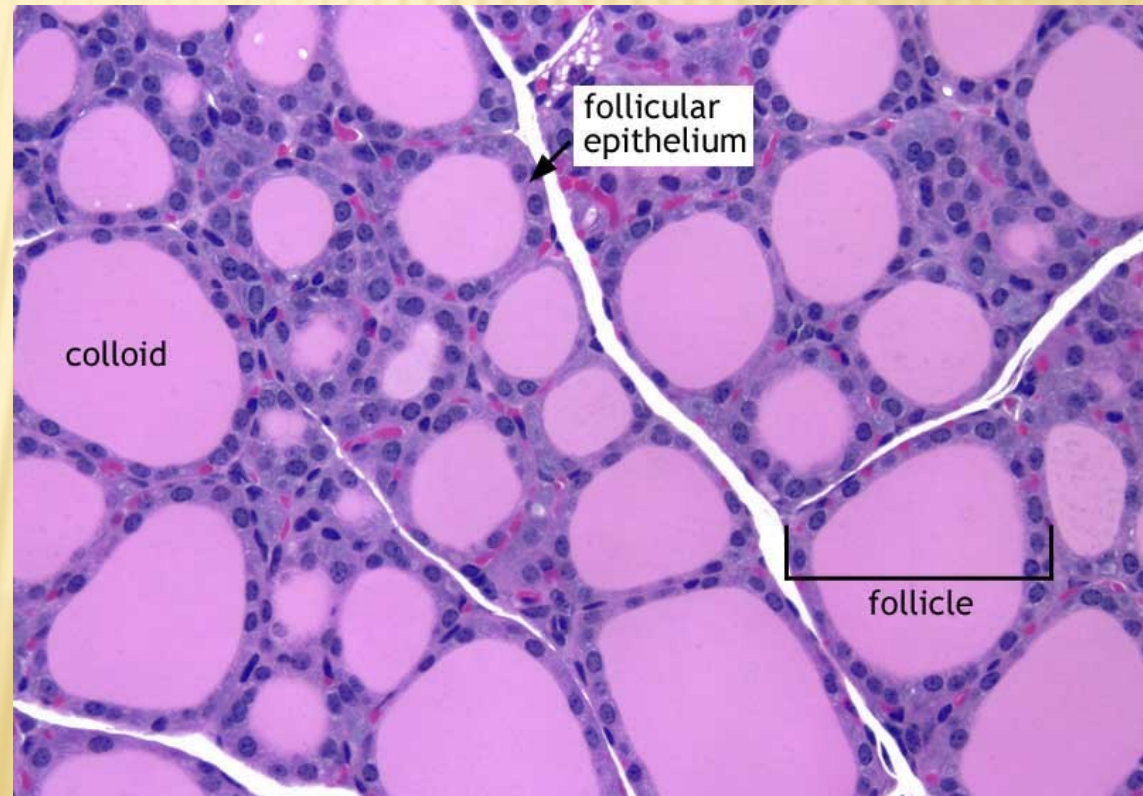
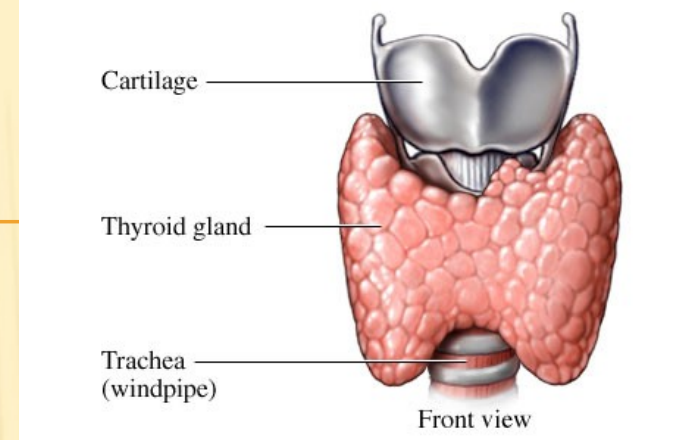
Stavební jednotka – **FOLIKUL**

Stěna váčku je tvořena **jednovrstvným kubickým epitelem** (výška epitelu se mění podle funkce).

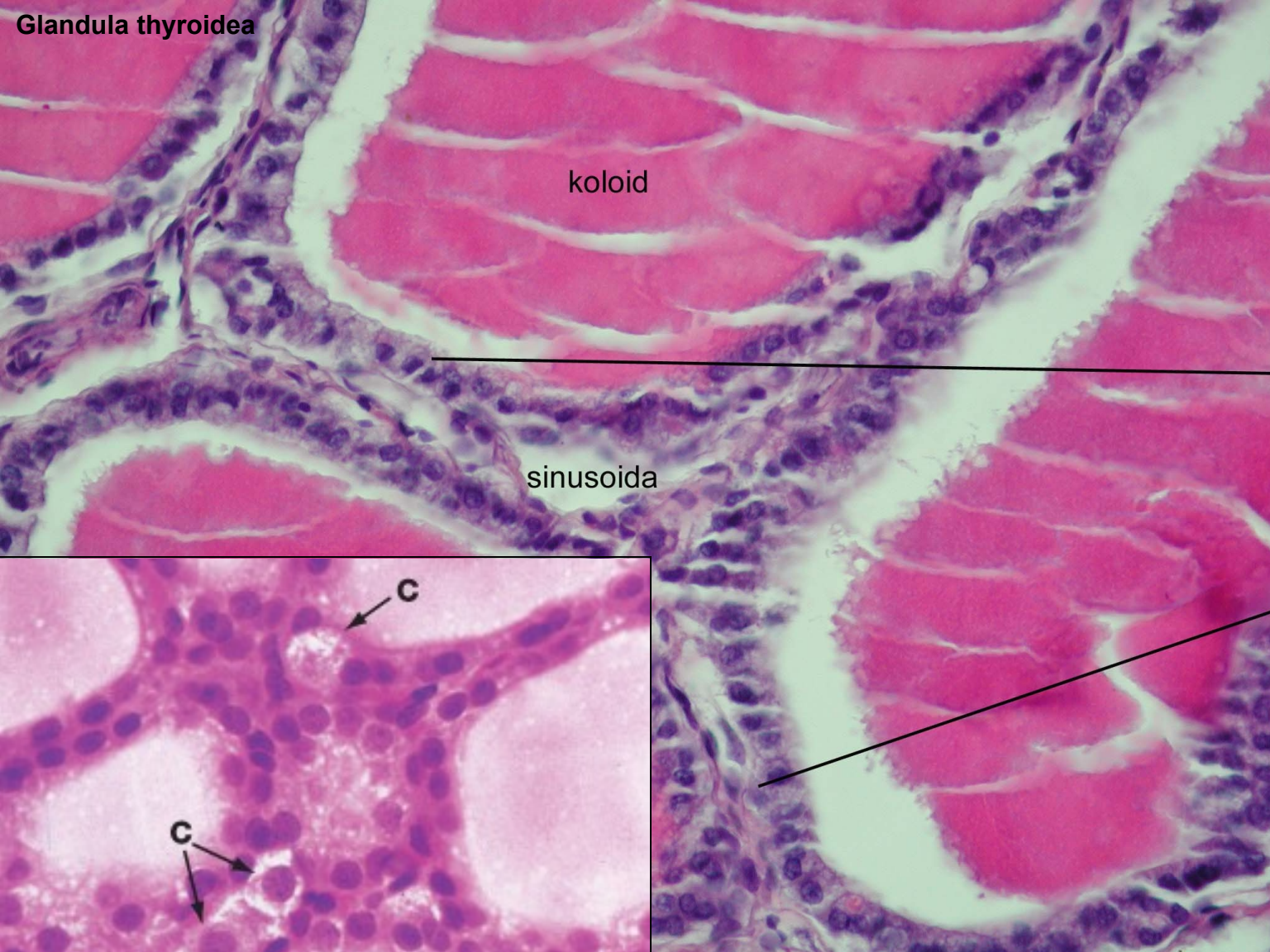
Dutina folikulu je vyplněna **koloidem**.

Folikulární buňky produkují thyroglobulin (glykoprotein obsahující jodované thyroninové zbytky představuje zásobárnu hormonů), který je hlavní součástí koloidu.

TSH (hypofýza) stimuluje syntézu **thyroglobulinu** a uvolňování vlastních hormonů štítné žlázy **tyroxin (T_4 , tetrajodthyronin)** a **trijodtyronin T_3** - zvyšují metabolismus.

Glandula thyroidea

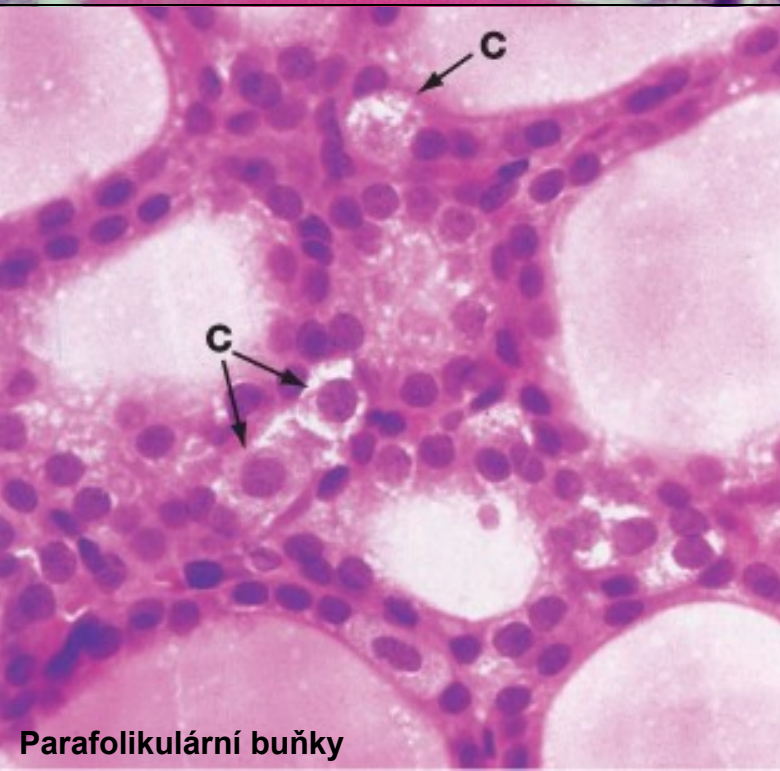
koloid

sinusoida

velikost váčků
i výška epitelu závisí
na funkčním stavu
žlázy

jednovrstevný
kubický epitel

parafolikulární buňka

C

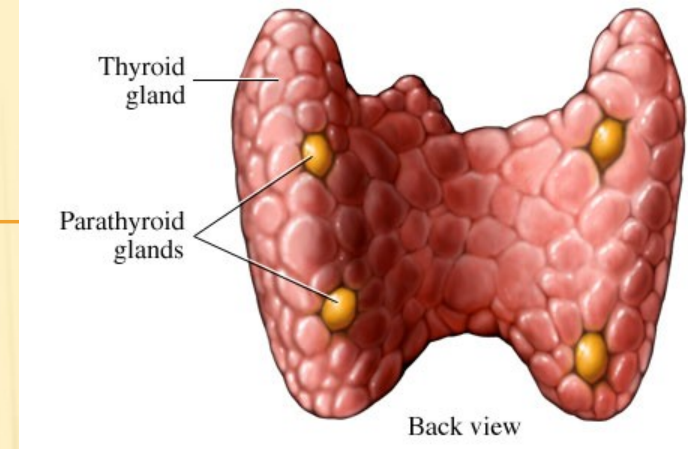
C

Parafolikulární buňky

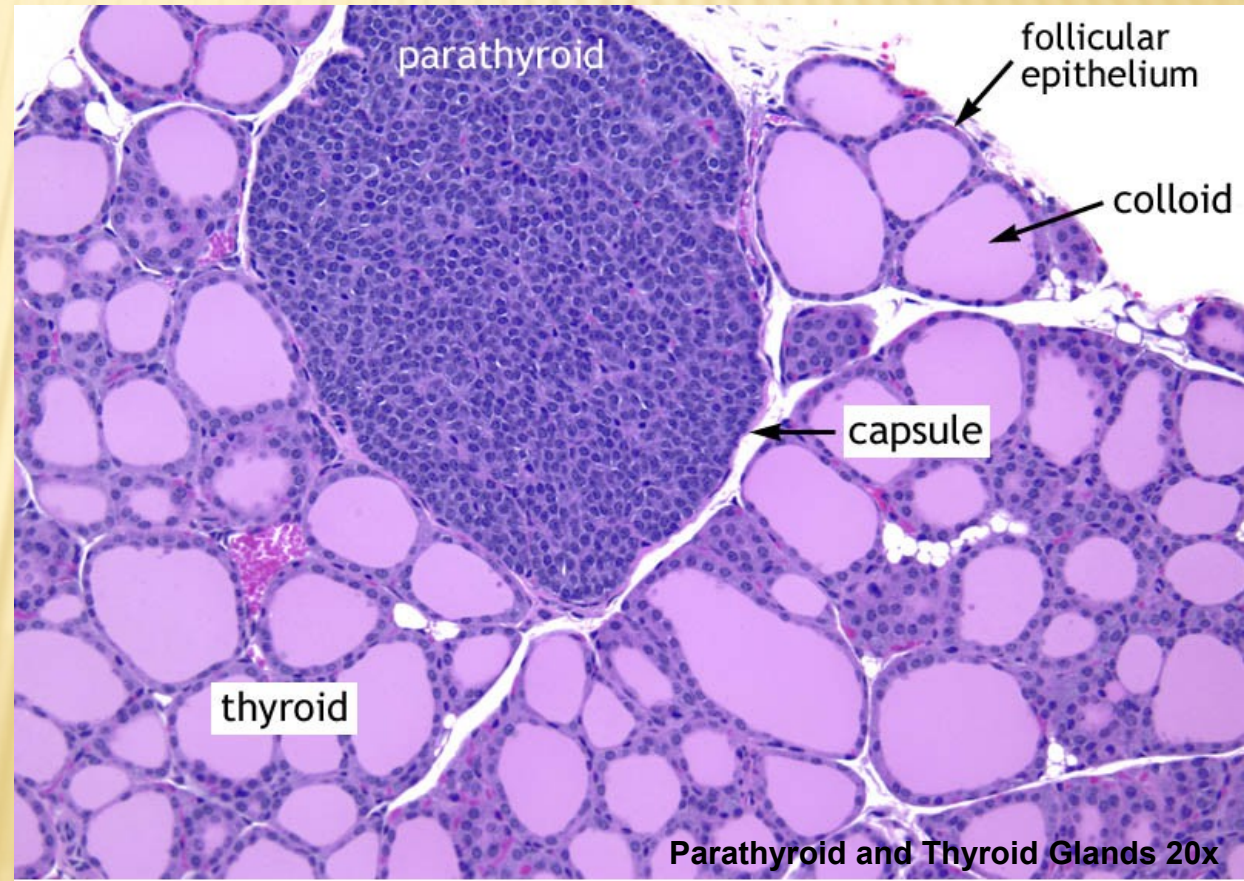
Parafolikulární buňky produkují **kalcitonin**
(regulace krevní hladiny Ca, inhibují činnost
osteoklastů).

PŘÍŠTÍTNÉ ŽLÁZY (GLANDULAE PARATHYREOIDEAE)

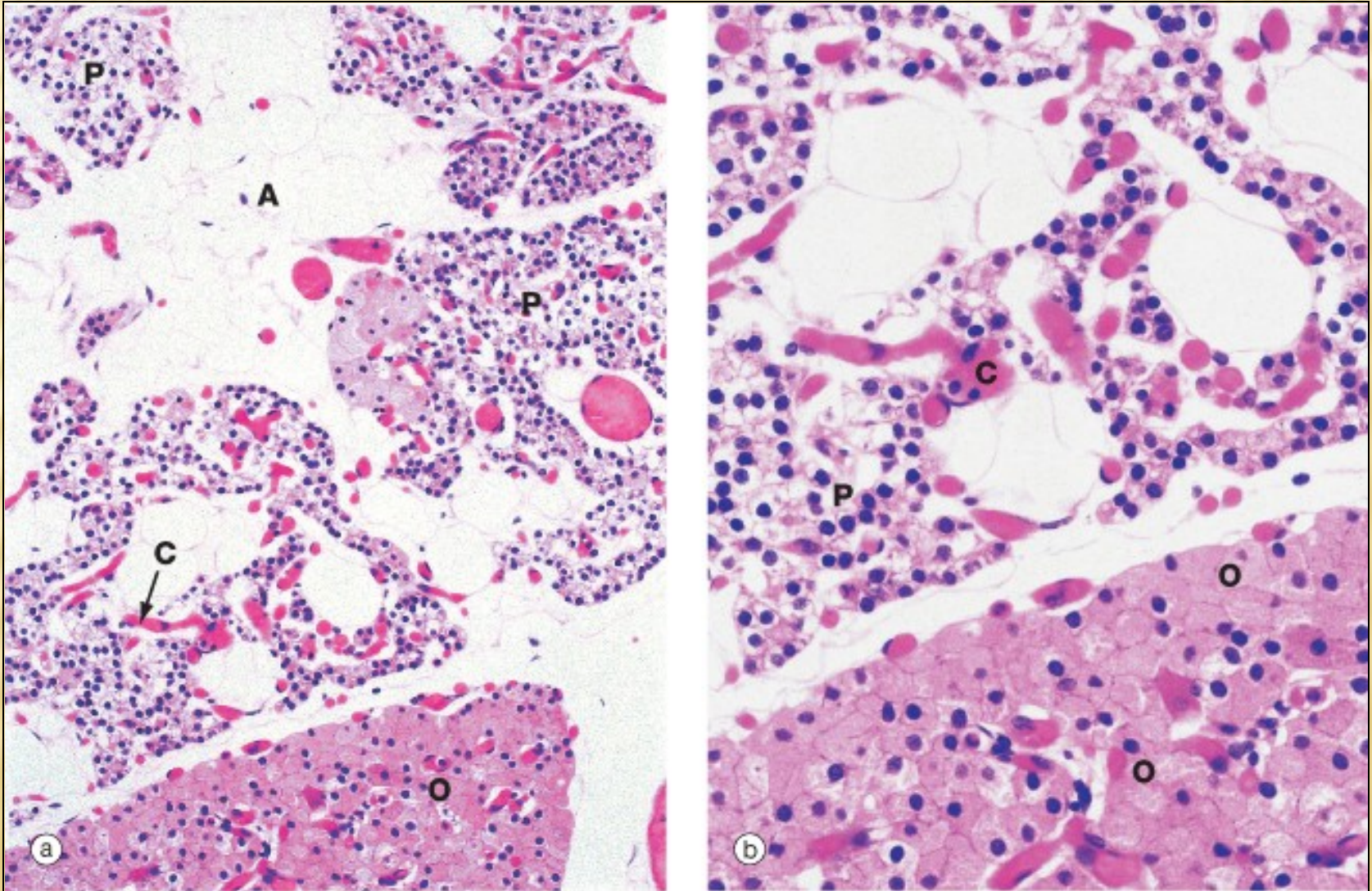
- ✘ 4 párové útvary nacházející se při zadní stěně štítné žlázy
  - + dají se rozlišit pouze histologicky

- ✘ vazivové pouzdro
- ✘ trabekulární uspořádání endokrinních buněk, bohatá vaskularizace

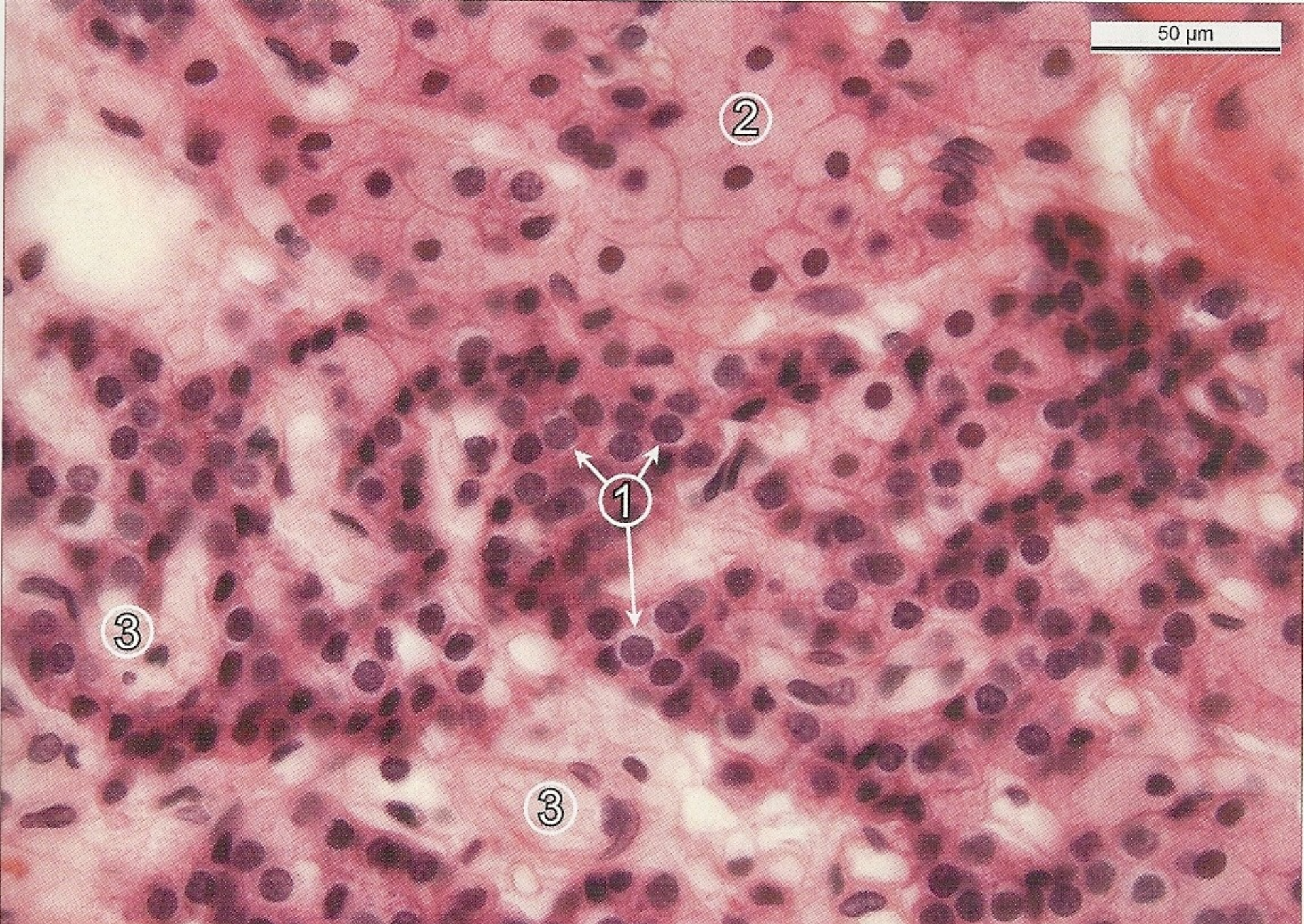

- ✘ **Buňky hlavní** – buňky polyedrického tvaru, velké jádro, cytoplazma obsahuje sekreční granula s **parathormonem** (regulace krevní hladiny vápníku)
- ✘ **Buňky oxyfilní** (acidofilní) – jádra tmavá, množství mitochondrií

A - tuková tkáň, C - kapiláry, O - oxyfilní buňky, P - hlavní buňky

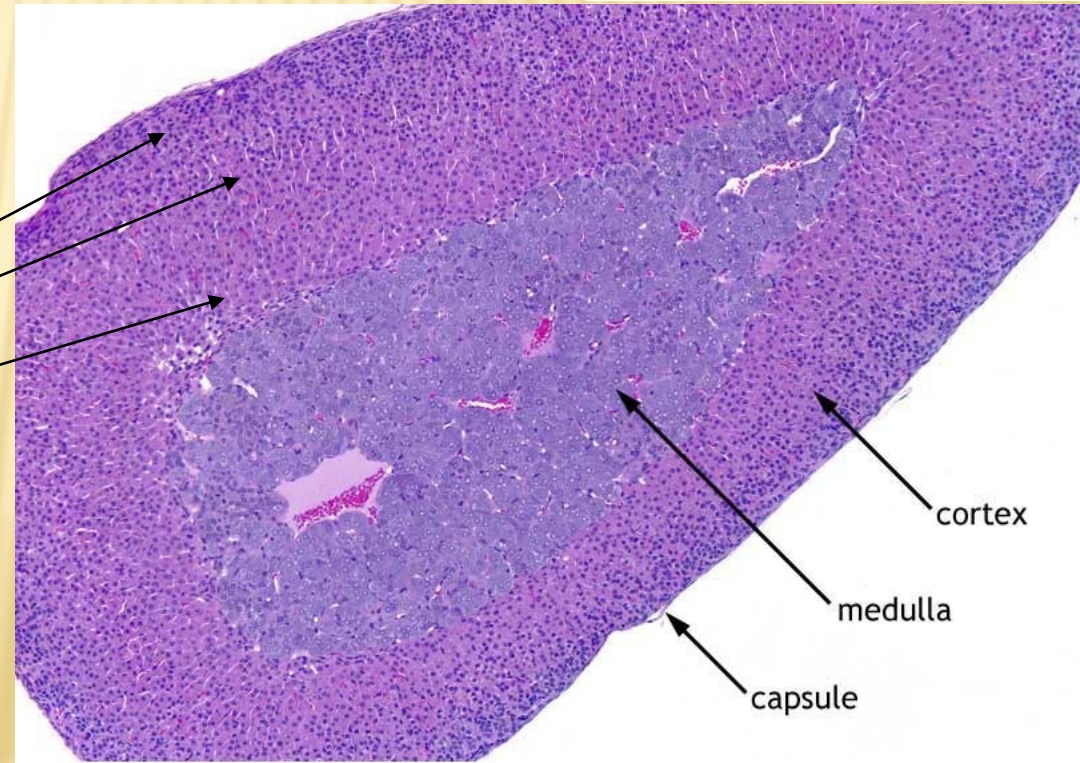
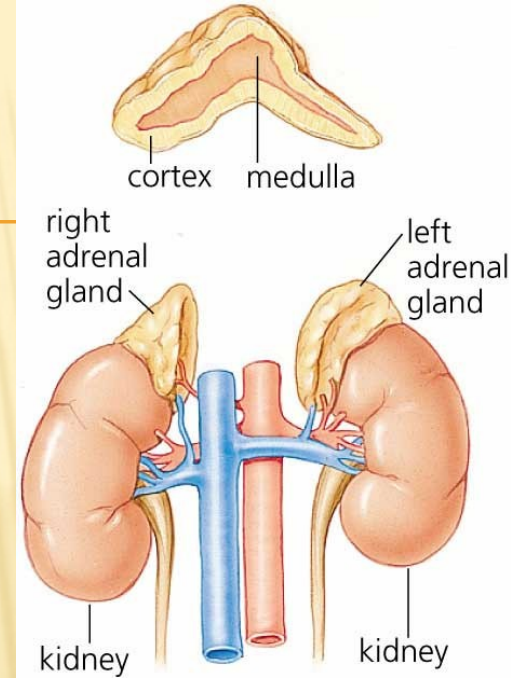
50 μm

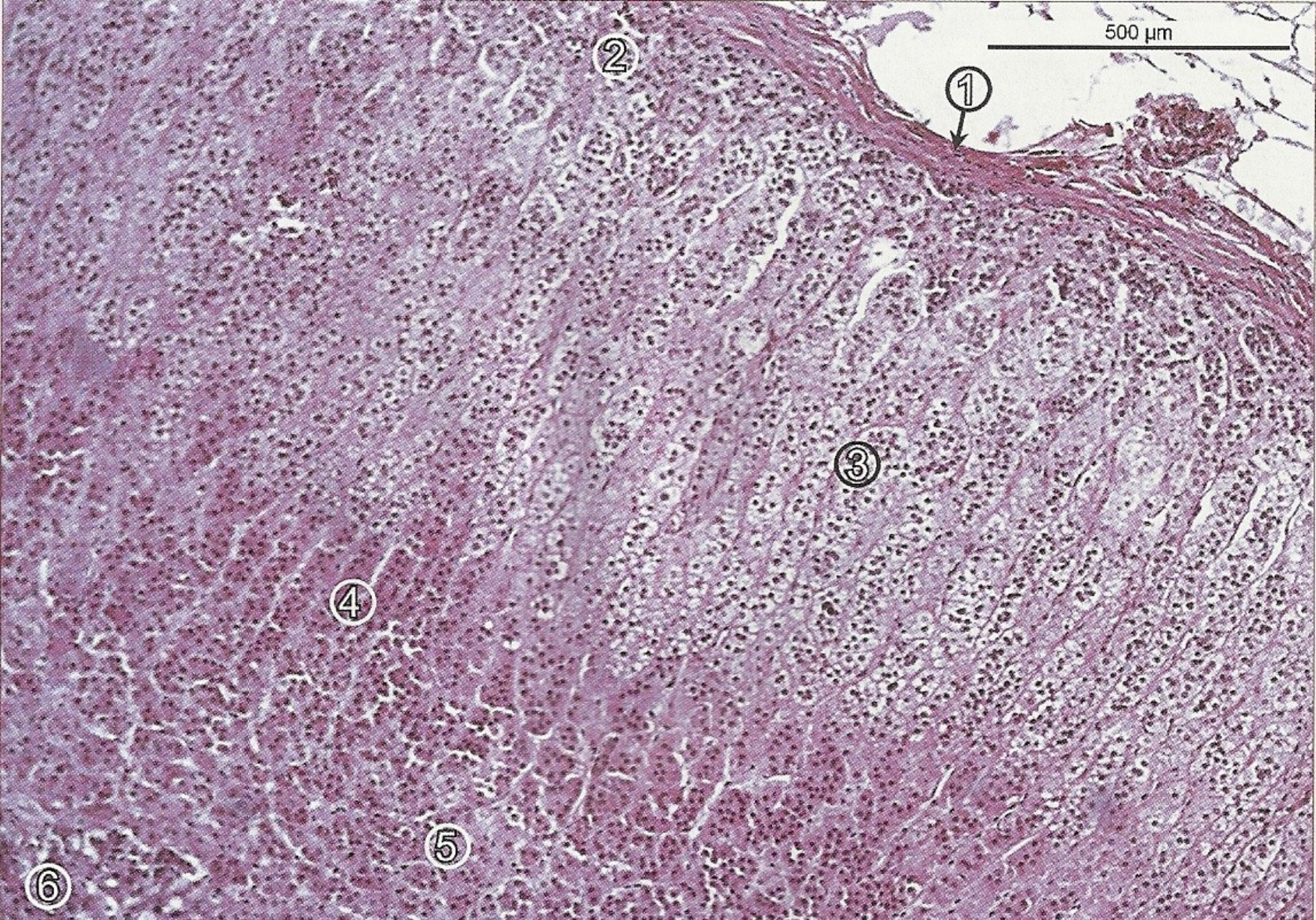

Příštítná žláza: 1 – hlavní buňky, 2 – oxyfilní buňky, 3 - kapiláry

NADLEDVINY (GLANDULA SUPRARENALIS)

- párové orgány nacházející se při horním pólu ledviny
- pouzdro – husté kolagenní vazivo
- skládají se ze 2 částí:
  - kůra
    - zona glomerulosa
    - zona fasciculata
    - zona reticularis
  - dřeň

500 μm

2

1

3

4

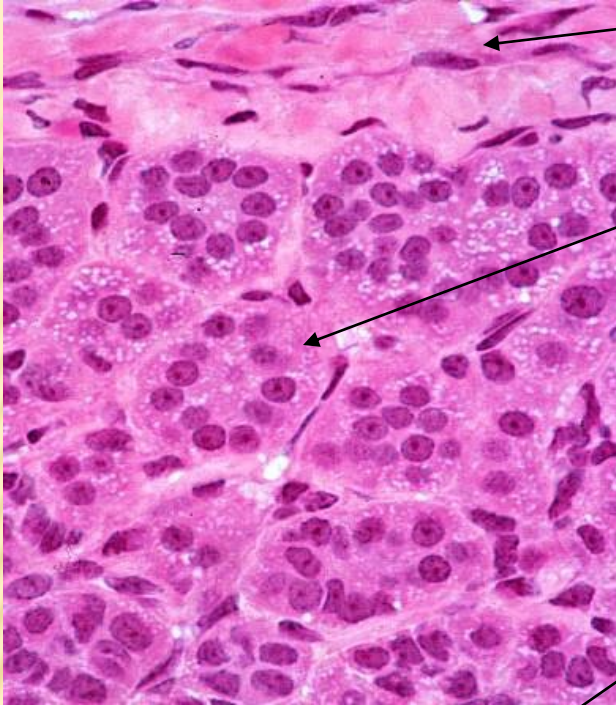
5

6

Nadledvina: 1 – vazivové pouzdro, 2 – zona glomerulosa, 3 – zona fasciculata, 4 – zona siderofilis, 5 – zona juxtamedullaris, 6 - dřeň

Kůra nadledviny

Pouzdro – husté kolagenní vazivo

ZONA GLOMERULOSA

Kulovitě až podkovkovitě stočené trámce epitelových buněk
Endokrinní buňky mají slabě basofilní cytoplazmu a obsahují menší množství tukových kapének.
Mineralokortikoidy (aldosteron – uplatňuje se v regulaci elektrolytické (např. sodíku a draslíku) i vodní rovnováhy)

ZONA FASCICULATA

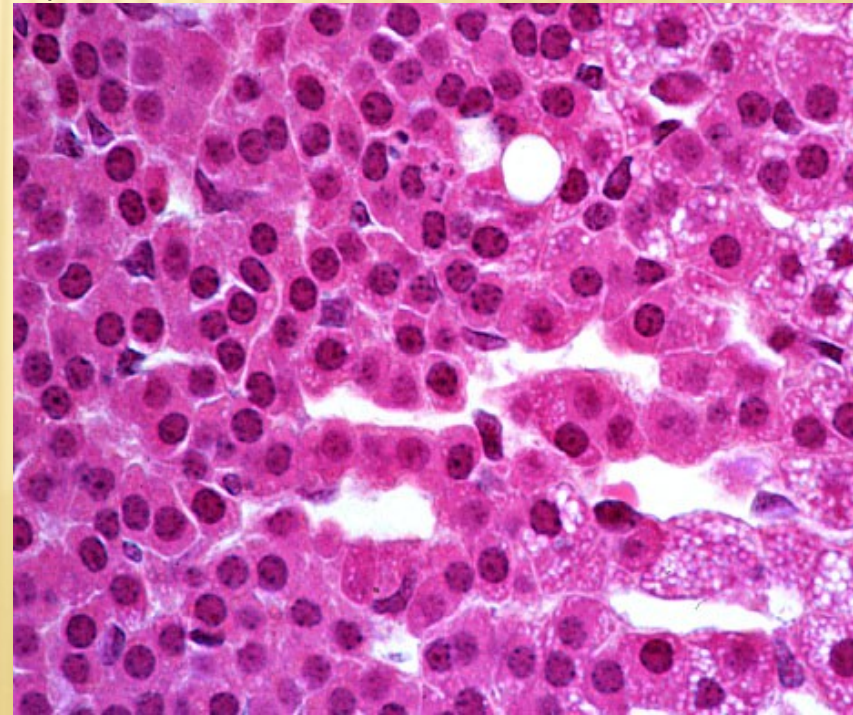
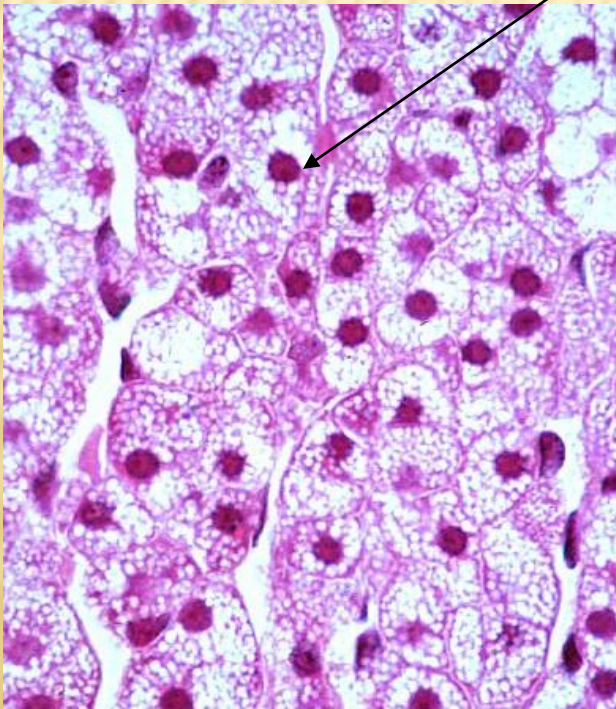
Dlouhé, přímé trámce (provazce) epitelových buněk, paralelně probíhající kapiláry.

Steroidy-produkující buňky: bohatě vytvořené hladké ER. Cytoplazma obsahuje četné tukové kapénky (buňky označovány jako spongiocyty podle vzhledu na parafínových řezech).

Glukokortikoidy (kortizol a kortikosteron) a androgeny

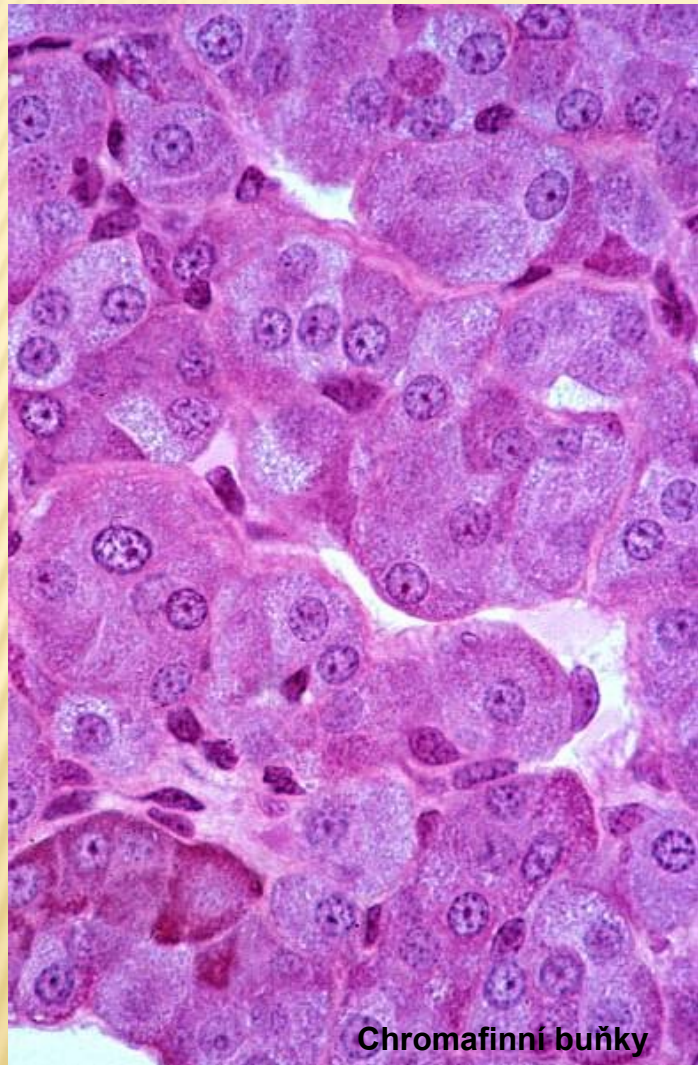
ACTH (kortikotropin) reguluje tvorbu a uvolňování hormonů

ZONA RETICULARIS obsahuje anastomozující buněčné trámce. Buňky produkují androgeny a glukokortikoidy. Buňky juxtamedulární vrstvy mají eosinofilní cytoplazmu a obsahují četná granula lipofuscinu.

Dřeň nadledviny

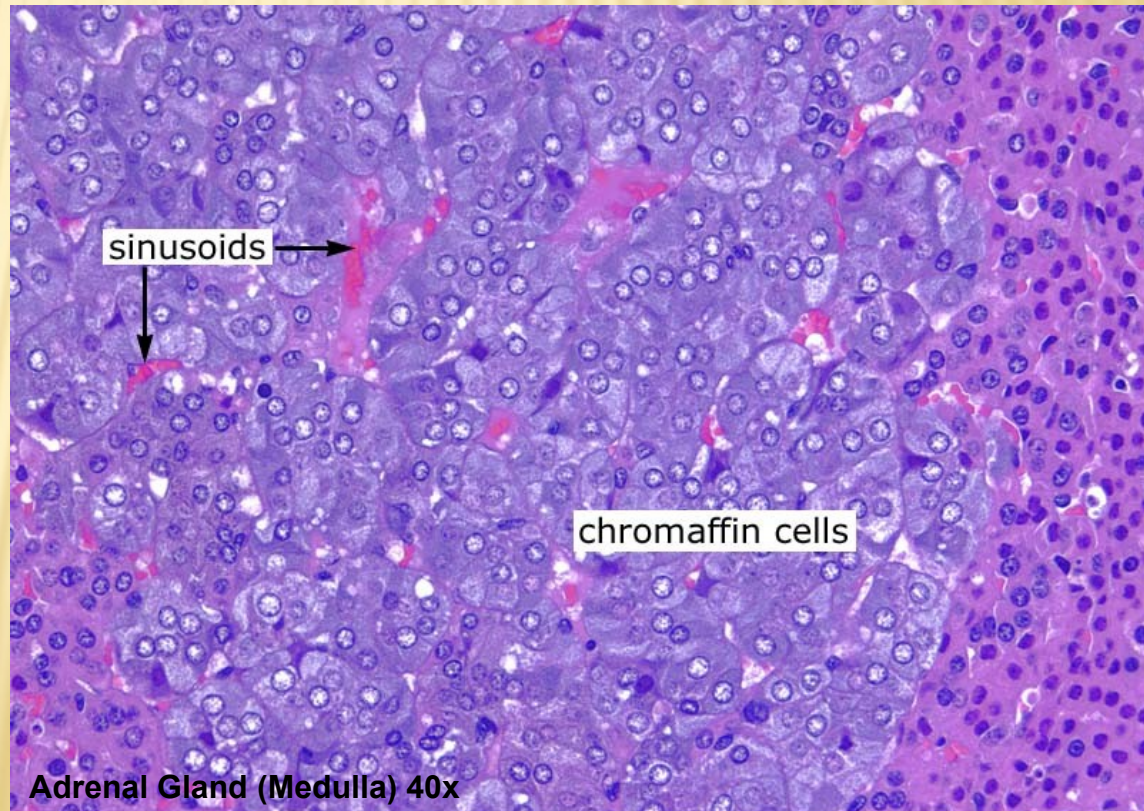
Chromafinní buňky

Chromafinní buňky (modifikované neurony) jsou seskupeny do nepravidelných shluků a trámčů. Buňky mají dobře vytvořený Golgiho komplex a obsahují četná granula.

Buňky produkující adrenalin mají menší a světlejší granula.

Buňky produkující noradrenalin obsahují granula, která jsou větší a více elektrondenzní.

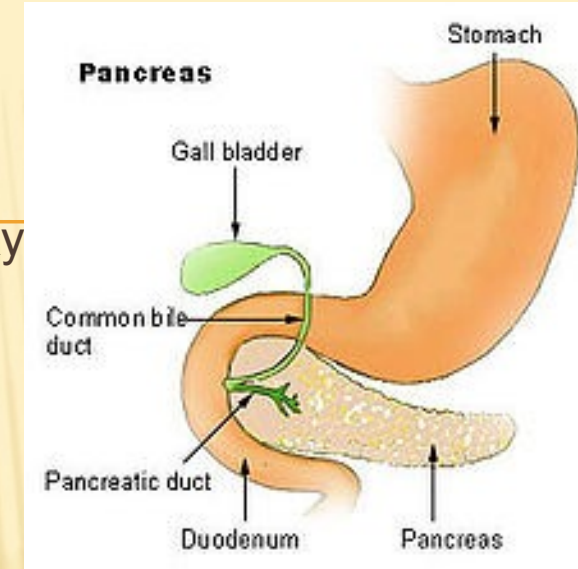
V dřeni také nacházíme nervové buňky a vlákna sympatického nervového systému.

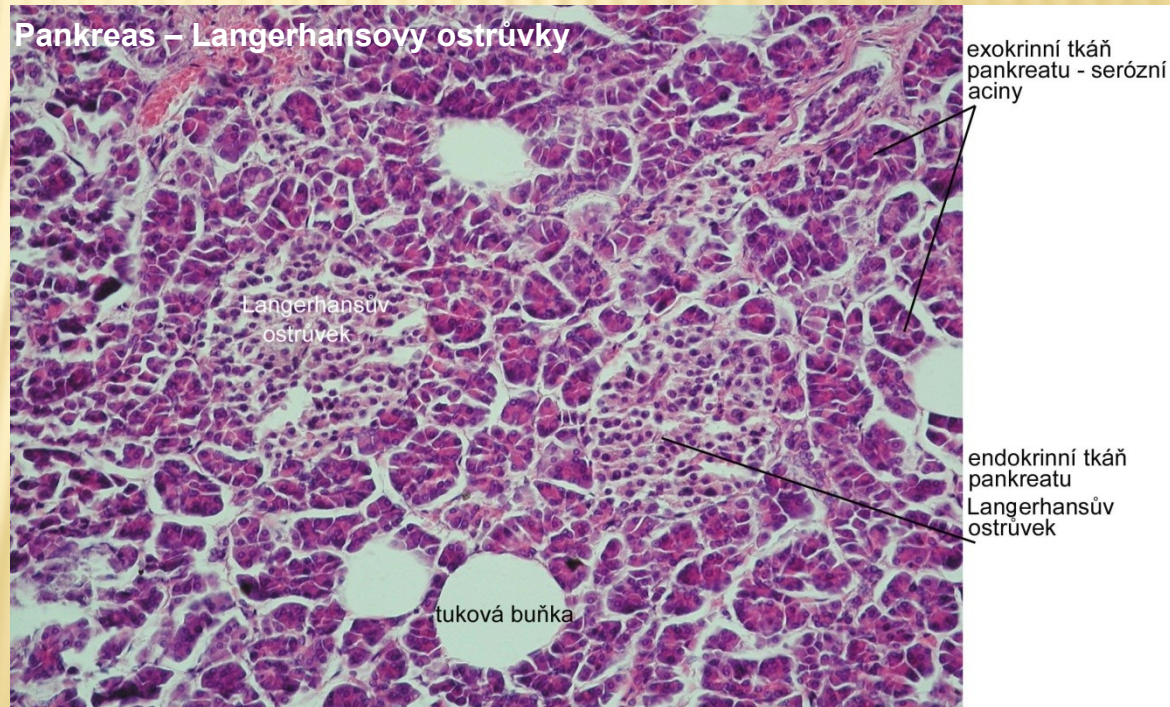
Adrenal Gland (Medulla) 40x

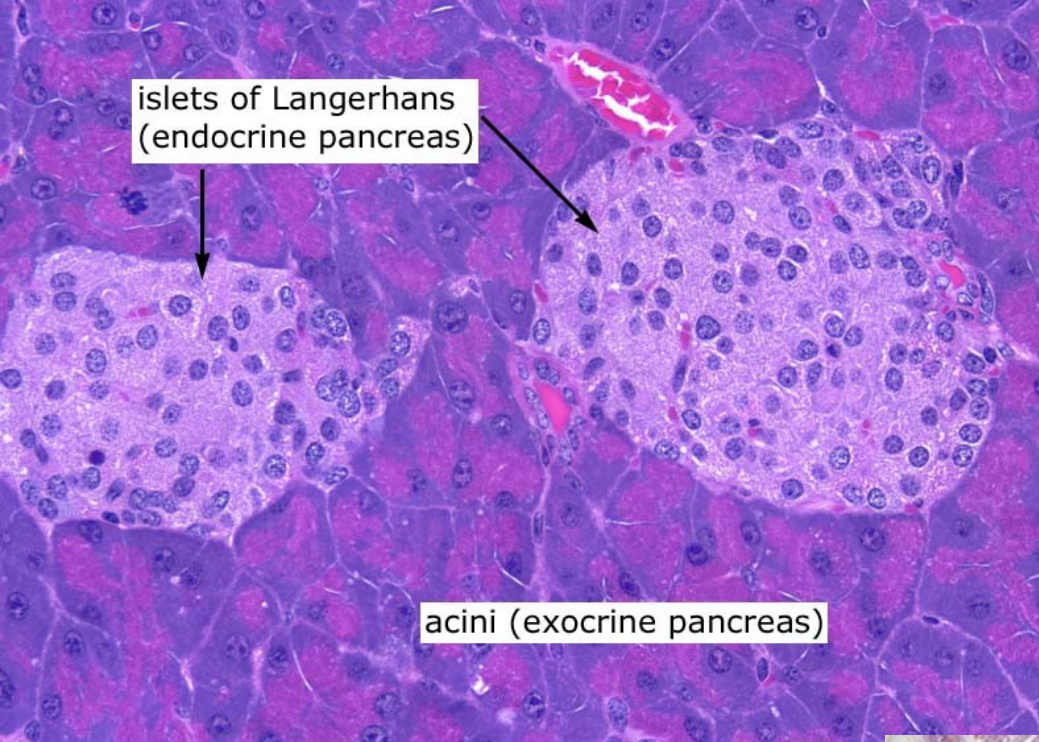
SLINIVKA BŘIŠNÍ (PANKREAS)

- žlázou s vnitřní sekrecí jsou pouze Langerhansovy ostrůvky
- světlé buňky, uspořádané v provazce prokládané sítí fenestrováných krevních kapilár
- každý z ostrůvků je obklopen jemným pouzdem z retikulárních vláken

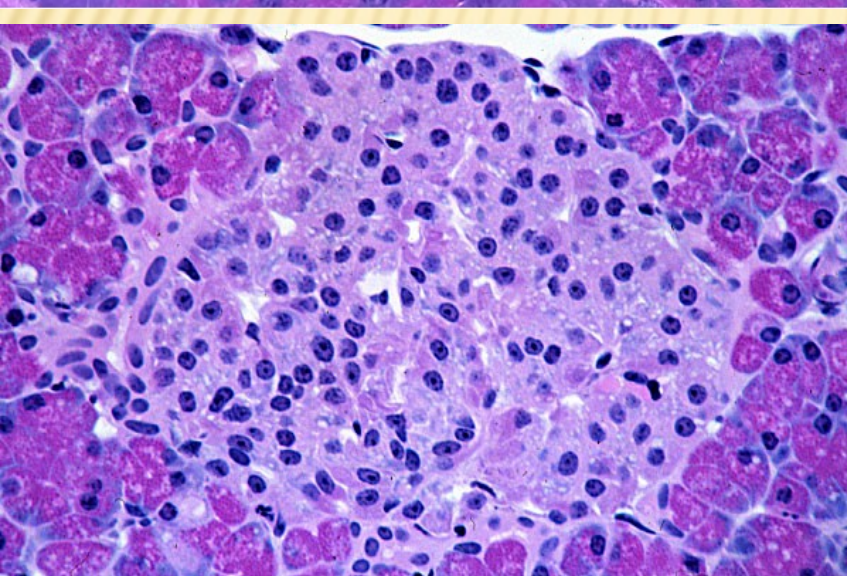

- ✘ 4 typy buněk – A, B, D a F
  - + **A-buňky** – glukagon (zvyšuje hladinu krevního cukru; antagonist inzulínu)
  - + **B-buňky** – inzulín (snižuje hladinu krevního cukru)
  - + **D-buňky** – somatostatin (tlumí sekreci peptidických hormonů a inhibuje produkci glukagonu)
  - + **F-buňky (PP)** – pankreatický polypeptid

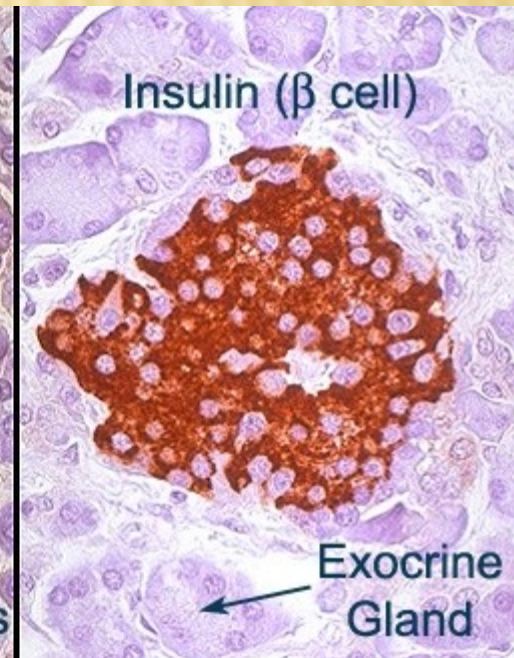

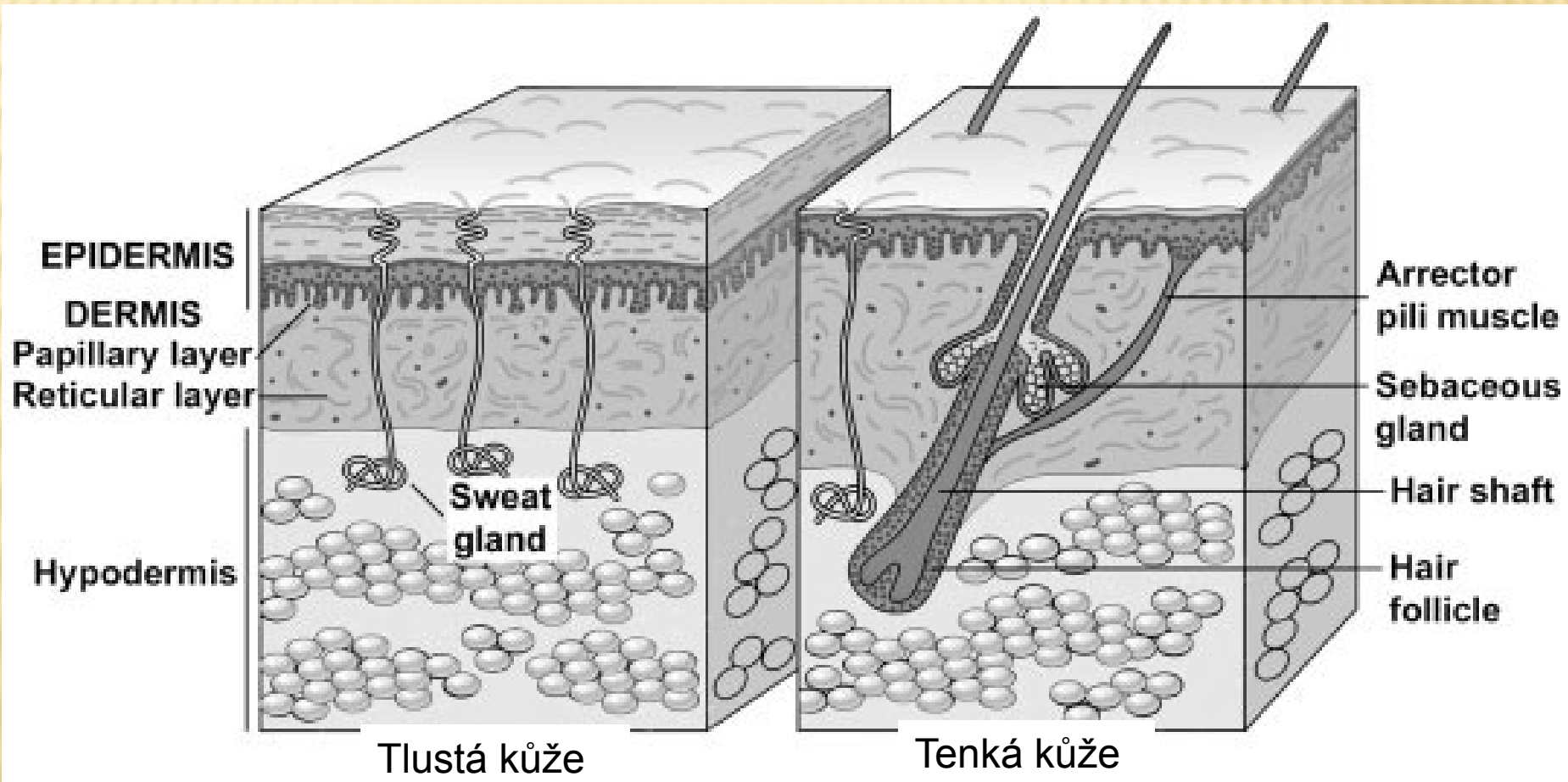
Perfuze karmínovou želatinou; Wheater's Functional Histology, 2004

Langerhansův ostrůvek

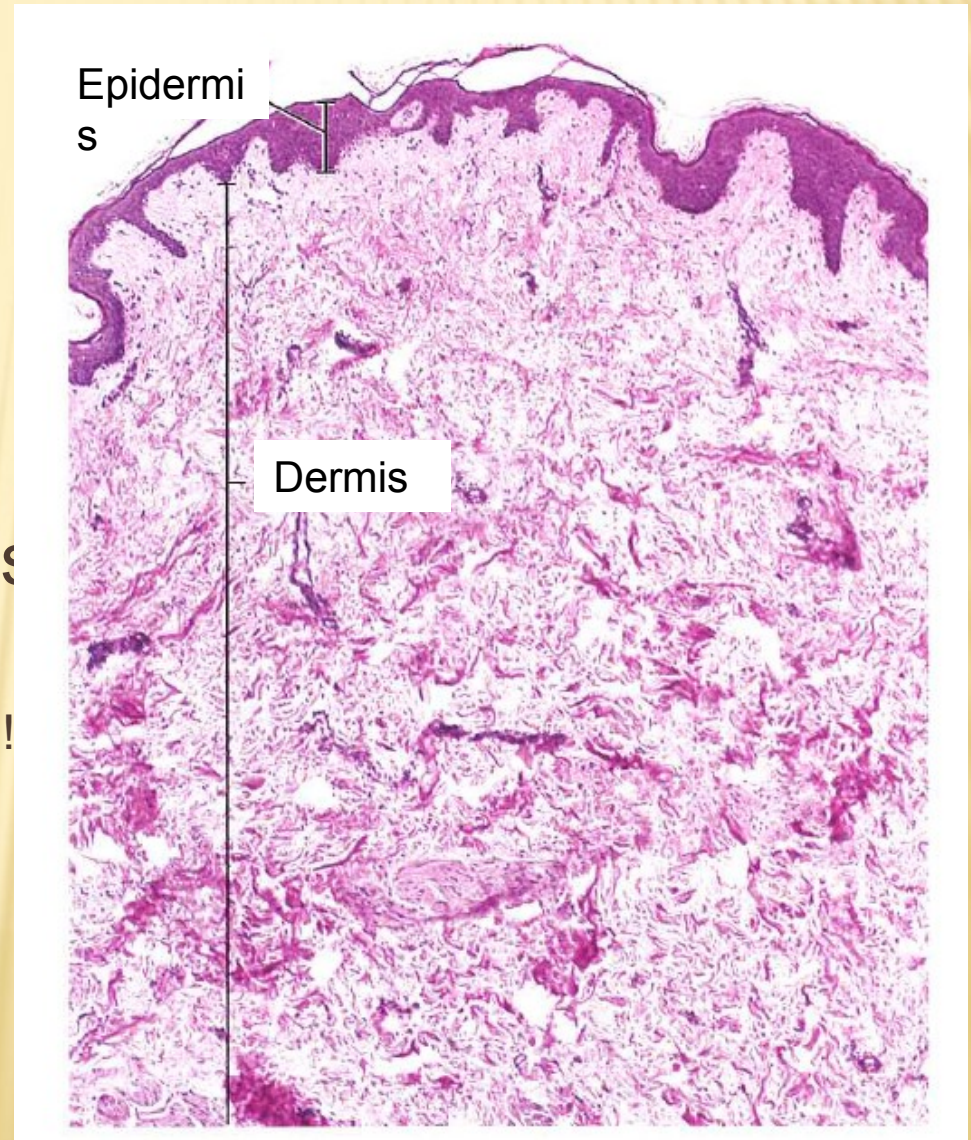

KŮŽE A KOŽNÍ ADNEXA

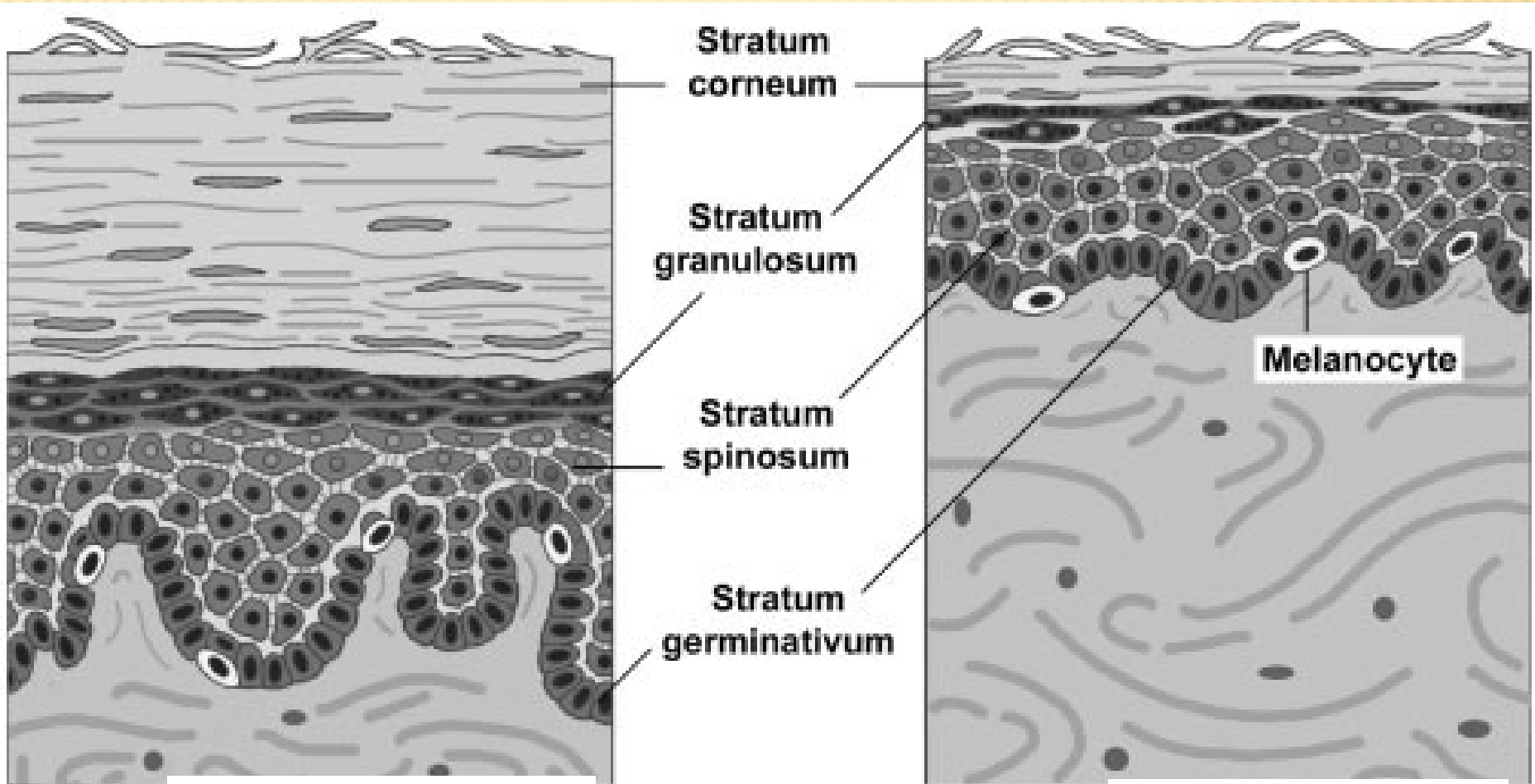

KŮŽE - CUTIS

- ✗ Pokožka – epidermis
- ✗ Škára – dermis
- ✗ Podkoží – hypodermis
– tela subcutanea
  - ✗ není součástí kůže !!!

SCHÉMA KŮŽE TENKÉHO A TLUSTÉHO TYPU

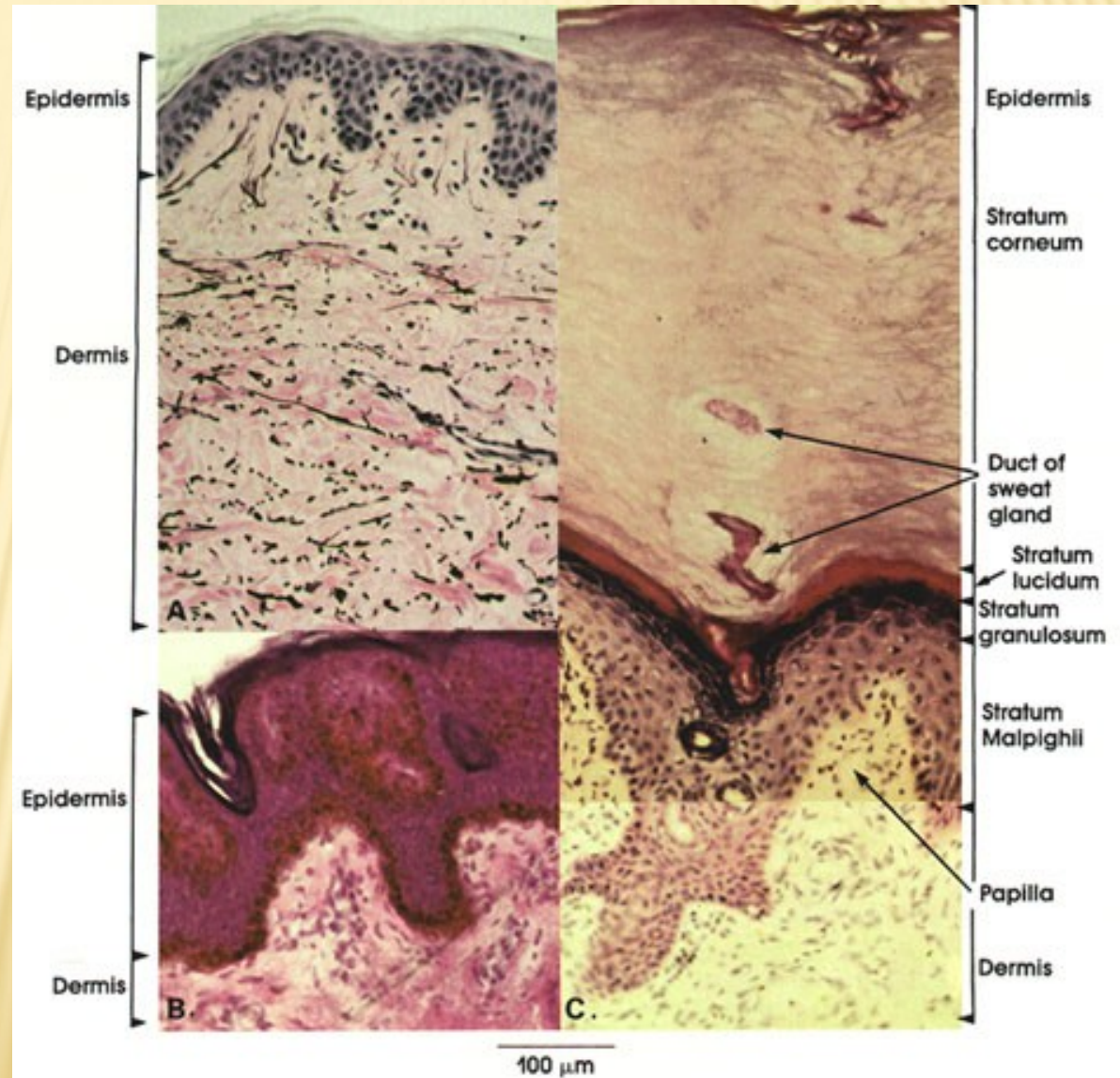

Tlustá kůže-
epidermis více než 1
mm

Tenká kůže-
epidermis asi 0,1mm

EPIDERMIS

- ✗ Z ektodermu
- ✗ Vrstevnatý dlaždicový rohovějící epitel
- ✗ 4 základní typy buněk
  - + Keratinocyty
  - + Merkelovy buňky
  - + Langerhansovy buňky
  - + Melanocyty

Melanocyty

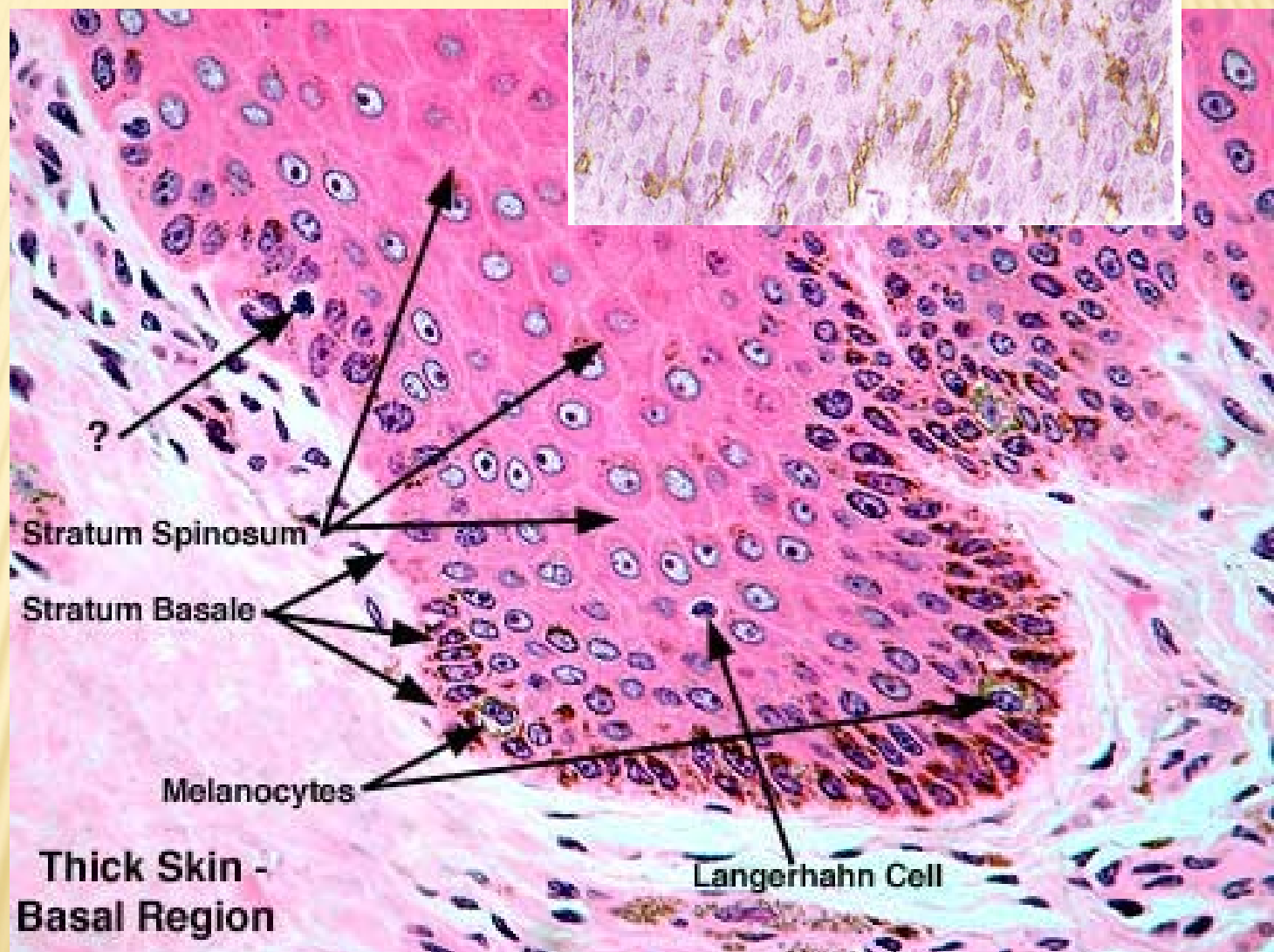
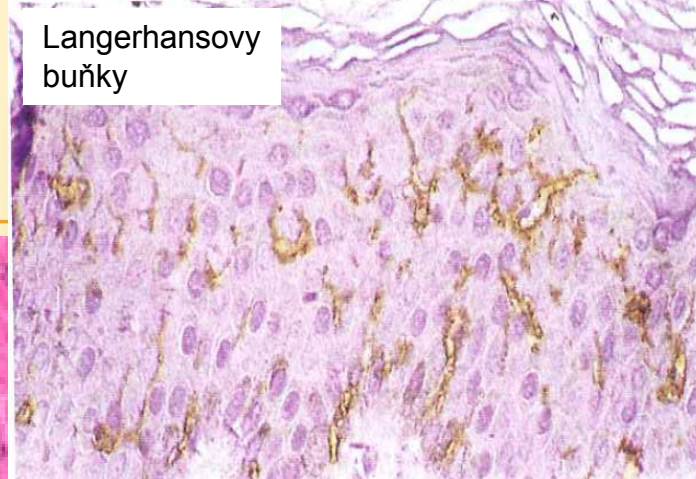
- ✘ Z neurální lišty
- ✘ Mezi buňkami stratum basale
- ✘ Syntéza melaninu

Langerhansovy buňky

- ✘ Součást monocytomakrofágového systému
- ✘ Ve stratum spinosum
- ✘ Antigen prezentující buňky
- ✘ Účastní se kožních imunitních reakcí
- ✘ Obsahují tzv. Bierbeckova granula

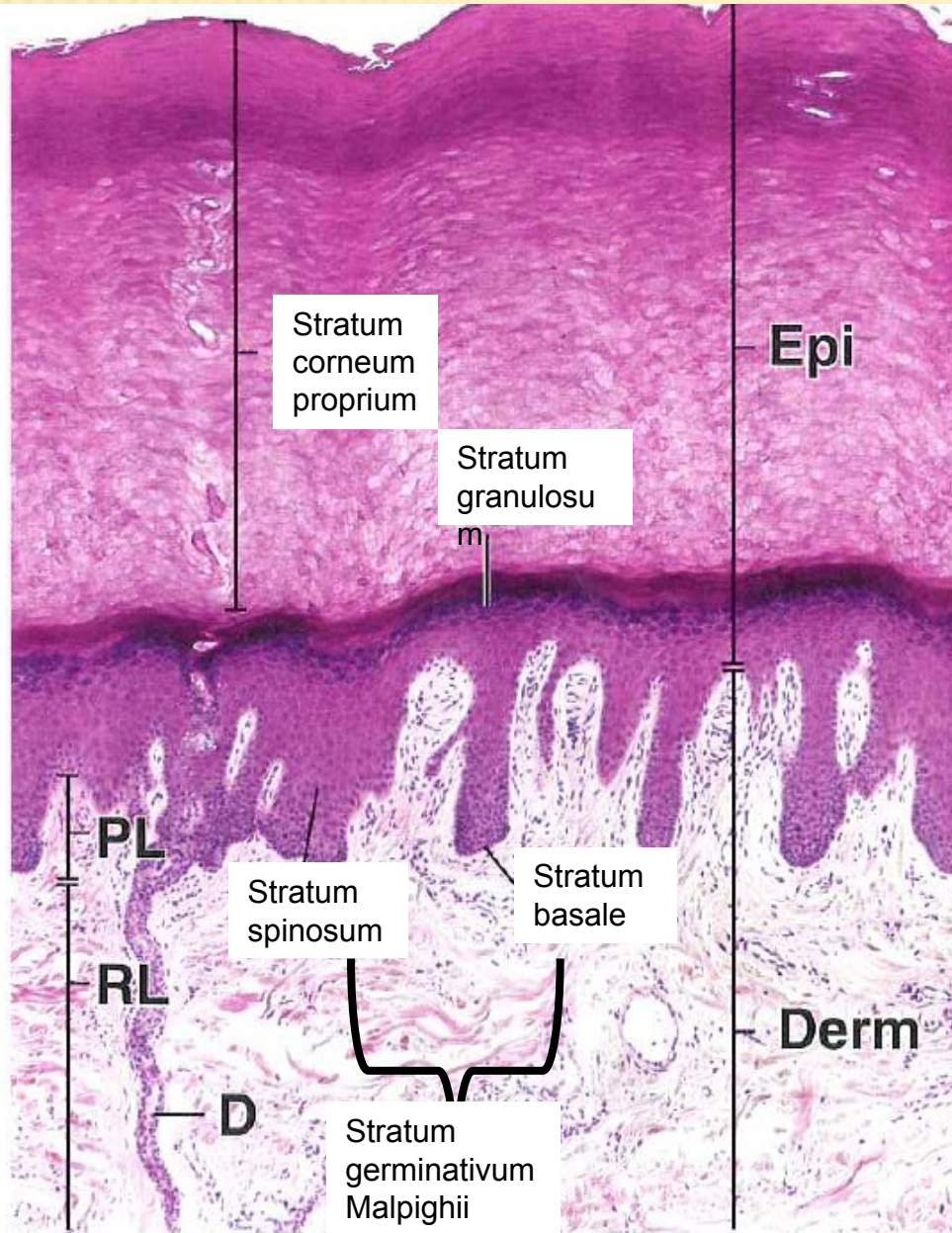
Merkelovy buňky

- ✘ Především v kůži tlustého typu
- ✘ Planta pedis, palma manus
- ✘ U báze obsahují volná nervová zakončení
- ✘ Funkce mechanoreceptorů

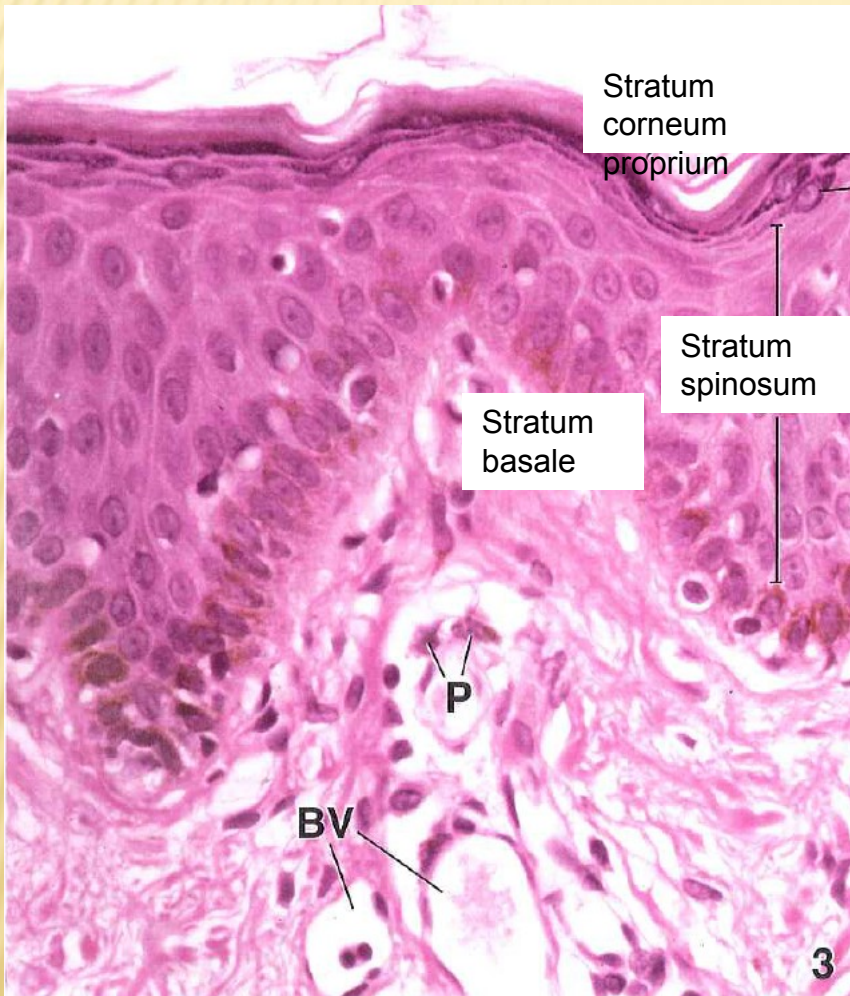

VRSTVY EPIDERMIS

- Stratum basale- 1 vrstva cylind. buněk s prstovitými výběžky proti škáře, mnoho mitóz, melanocyty
- Stratum spinosum- několik vrstev polyedrických buněk, Langerhansovy buňky; mnoho tonofibril a lamelárních granul
- Stratum granulosum- vrstvy plochých buněk, granula keratohyalinu, lamelární granula
- Stratum lucidum- ploché buňky, většinou bez jader
- Stratum corneum- nebuněčné keratinizované elementy
- Stratum disjunctum- povrchová odlupující se vrstva

× Vazivová tkáň

× Připojuje epidermis k podkožním tkáním

DERMIS

× Oddělena bazální membránou od epidermis

× Dermis vytváří proti epidermis tzv. papily

× Epidermis proti dermis vybíhá v epidermální lišty

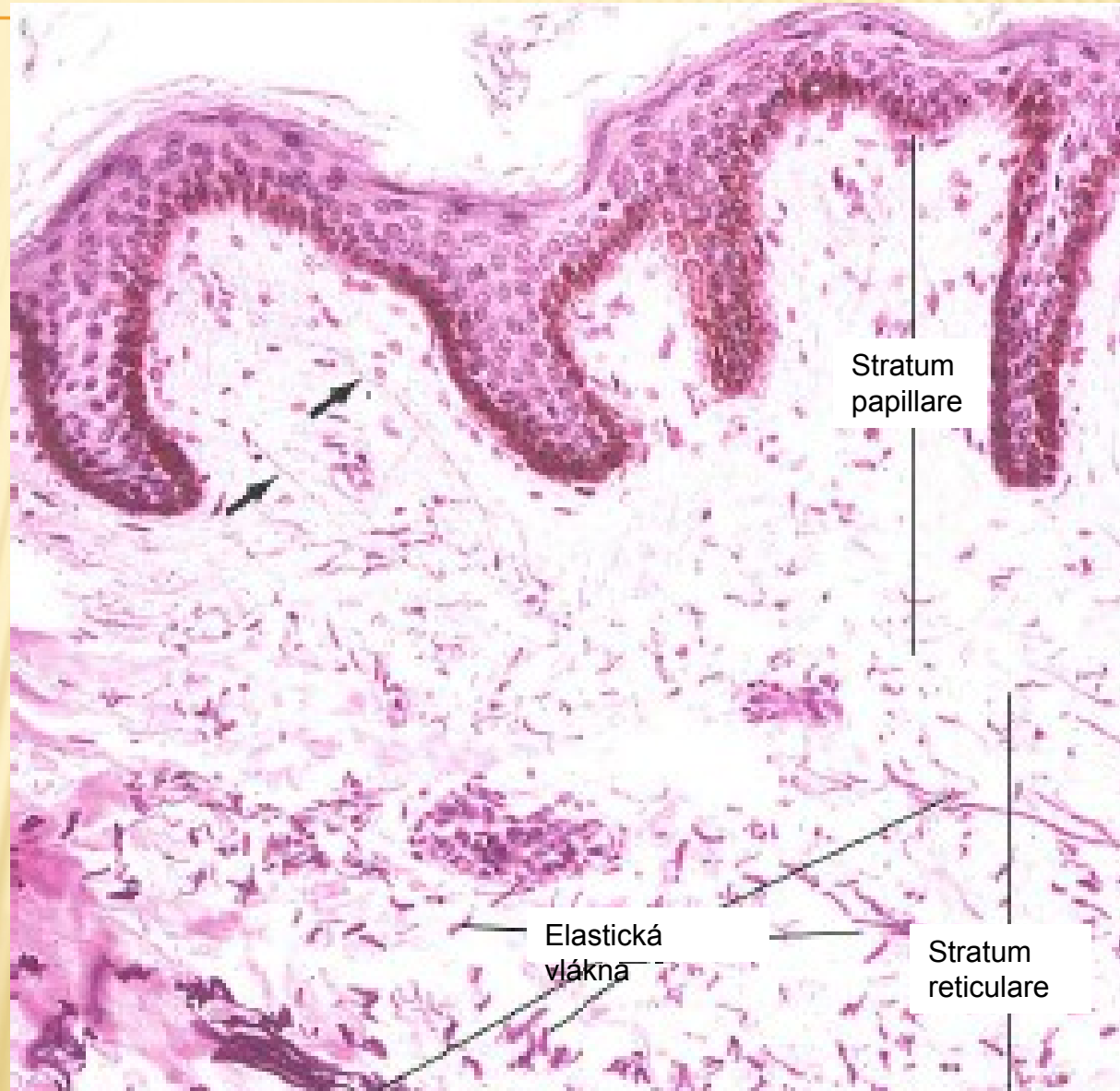
× Vrstvy

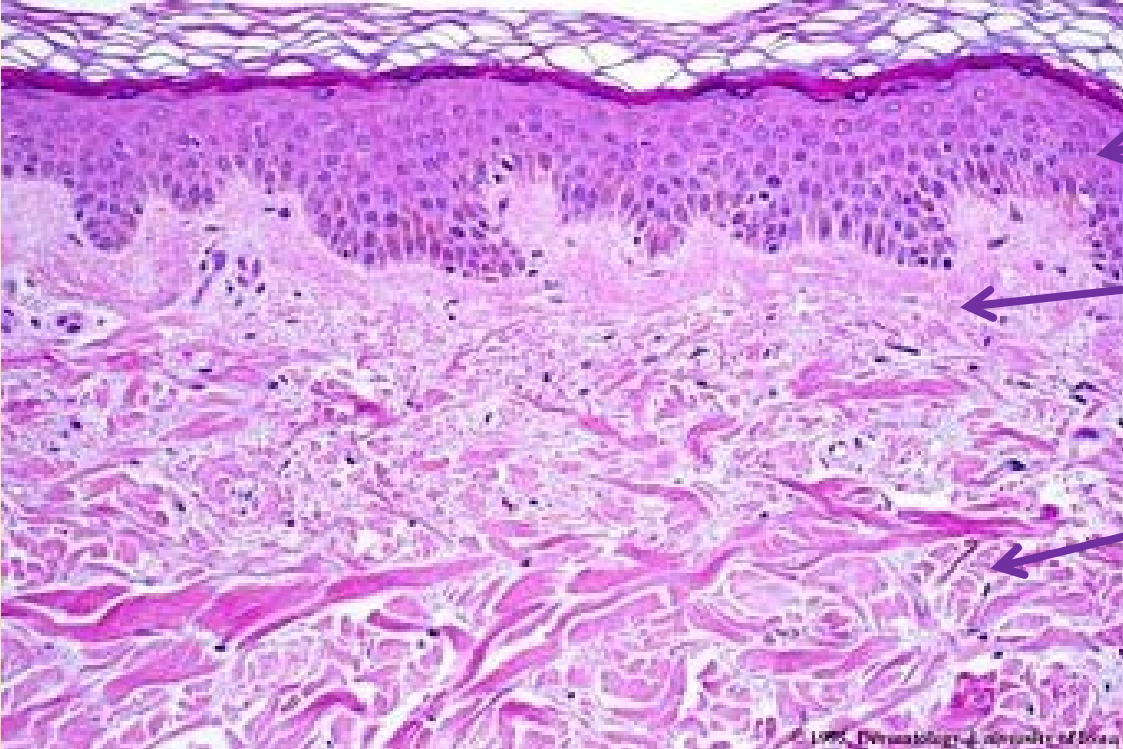
× Stratum papillare

- + řídké kolagenní vazivo, cévy, nervy, žírné buňky, makrofágy, fibroblasty

× Stratum reticulare

- + husté kolagenní neuspořádané vazivo
- + tlustá elastická vlákna – elasticita kůže - Dermoepidermální spojení

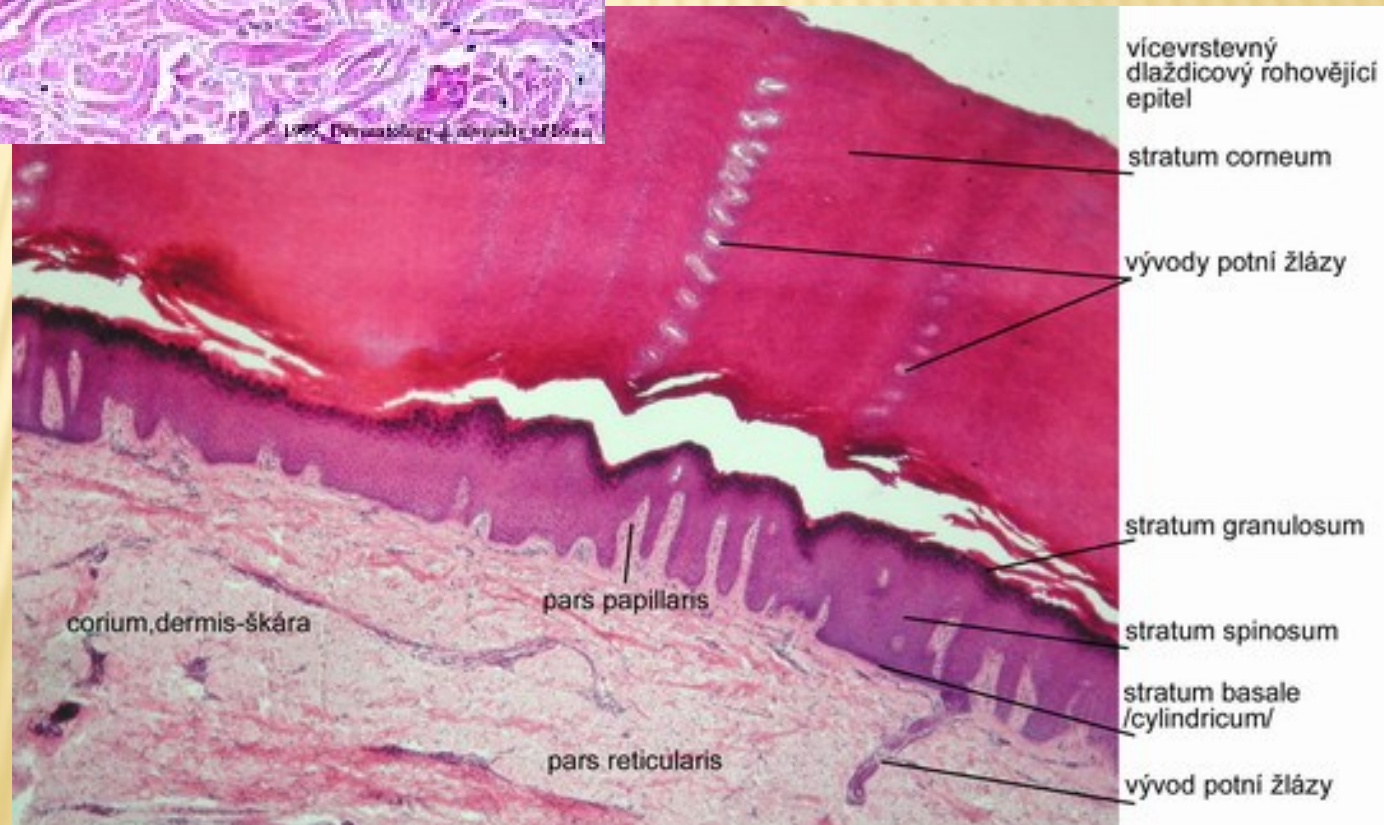

Epidermis

Stratum papillare dermis

Stratum reticulare dermis

vícevrstevný
dlaždicový rohovějící
epitel

stratum comeum

vývody potní žlázy

stratum granulosum

stratum spinosum

stratum basale
/cylindricum/

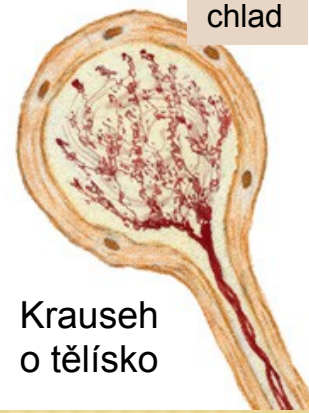
vývod potní žlázy

corium, dermis-škára

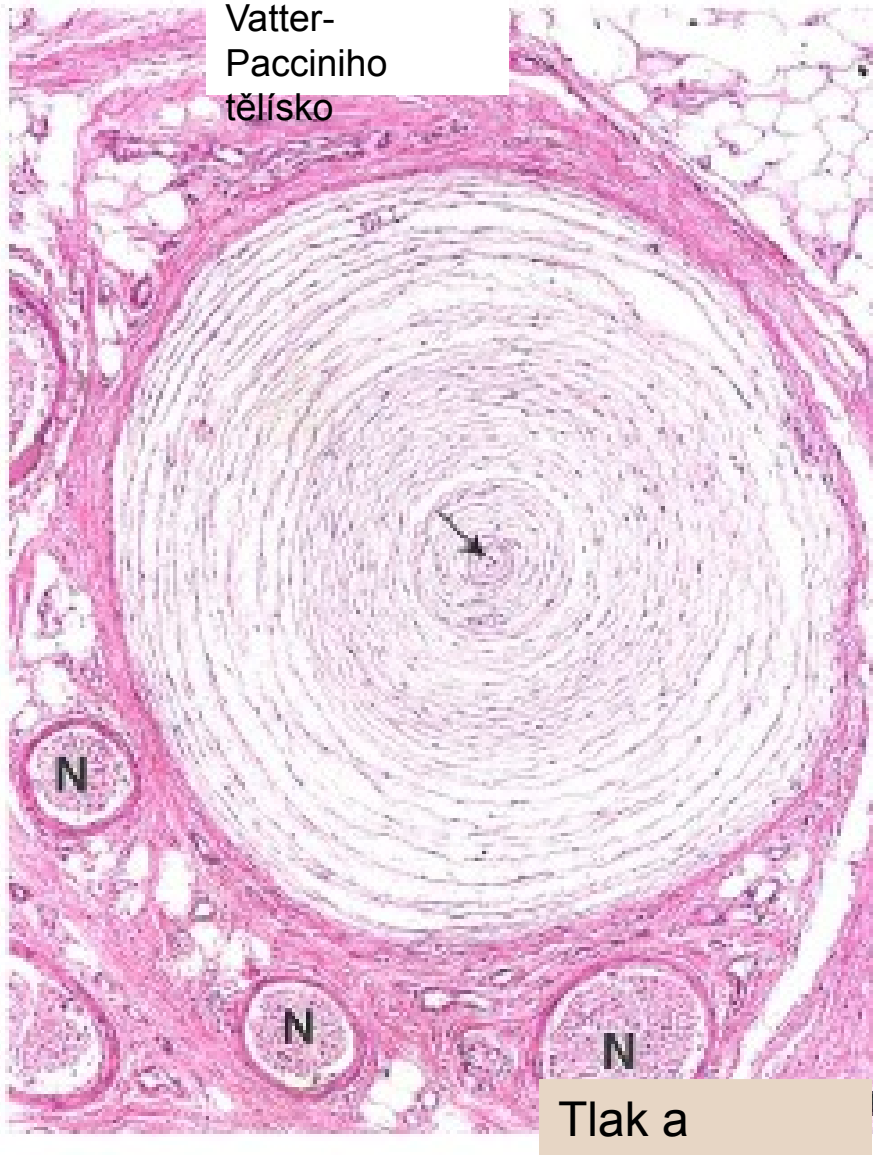
pars papillaris

pars reticularis

SMYSLOVÁ TĚLÍSKA KŮŽE

Krauseh
o tělísko

Hmat

KOŽNÍ ADNEXA

✘ Vlas

✘ Nehet

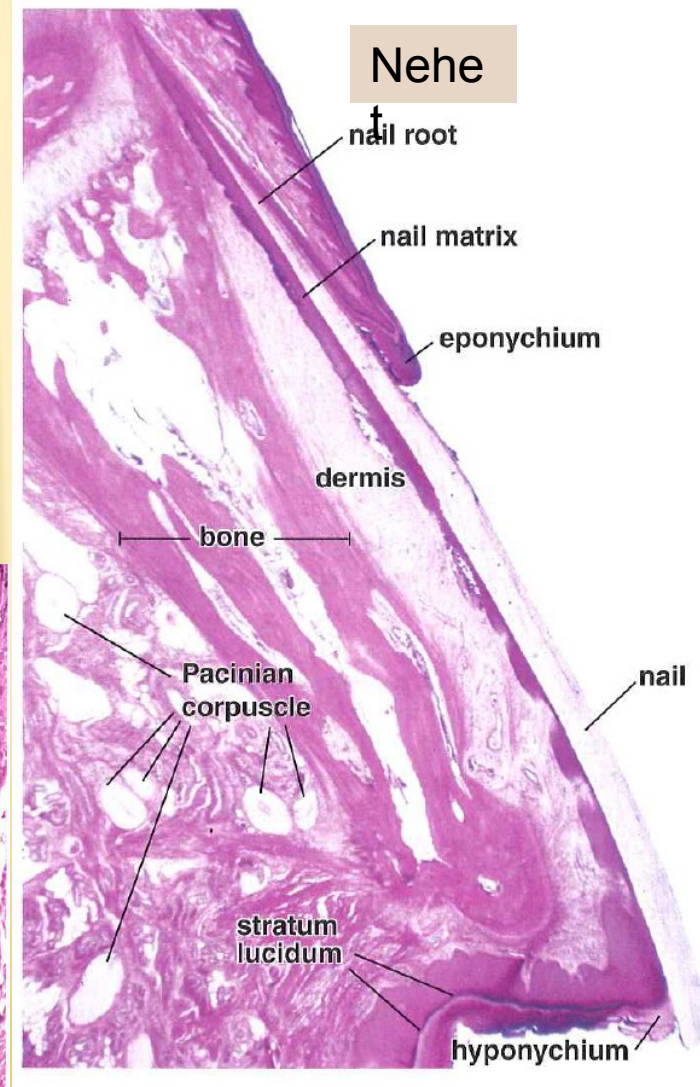
✘ Kožní žlázy

+ Mazové

+ Potní

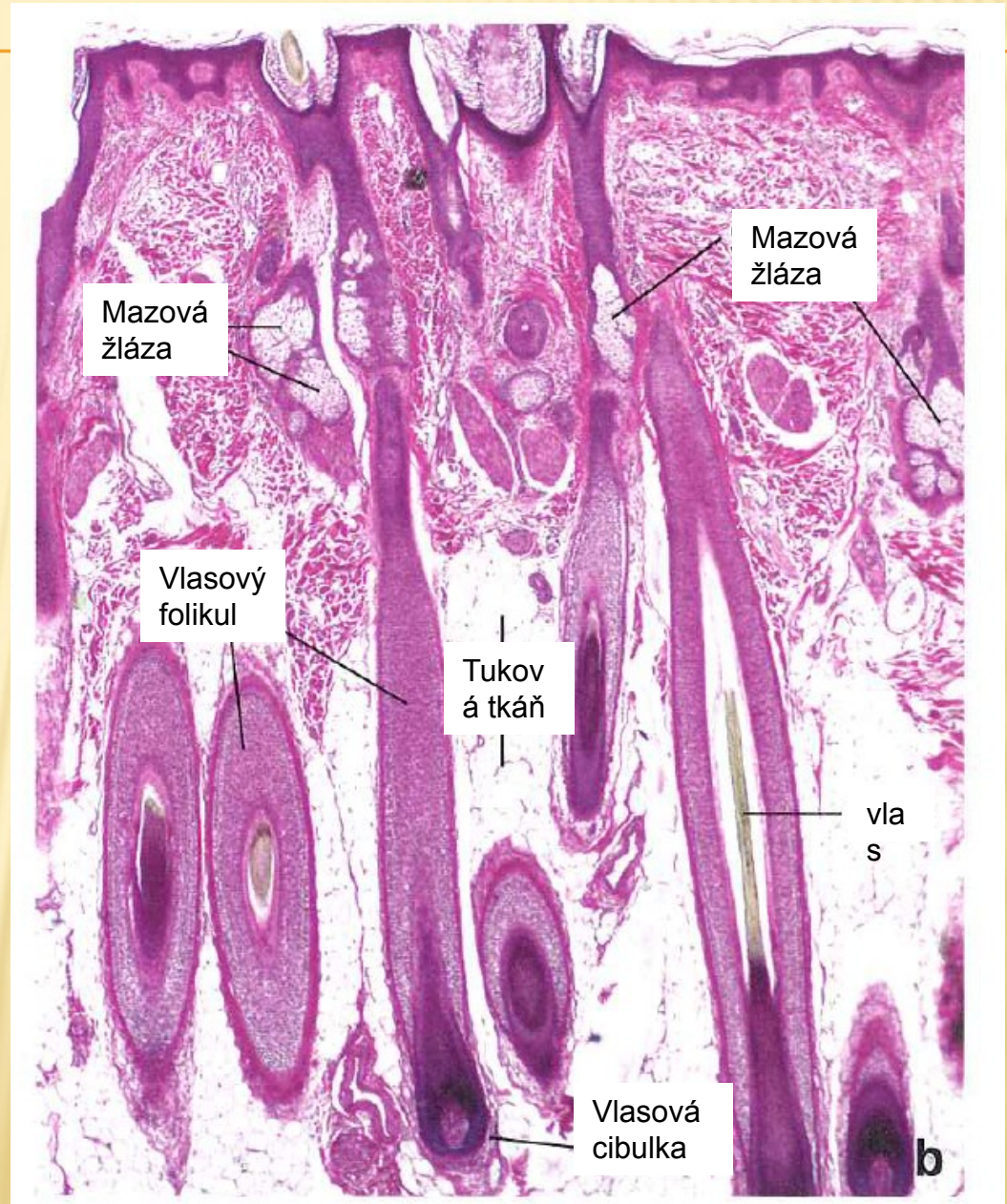
✘ Ekrinní

✘ apokrinní

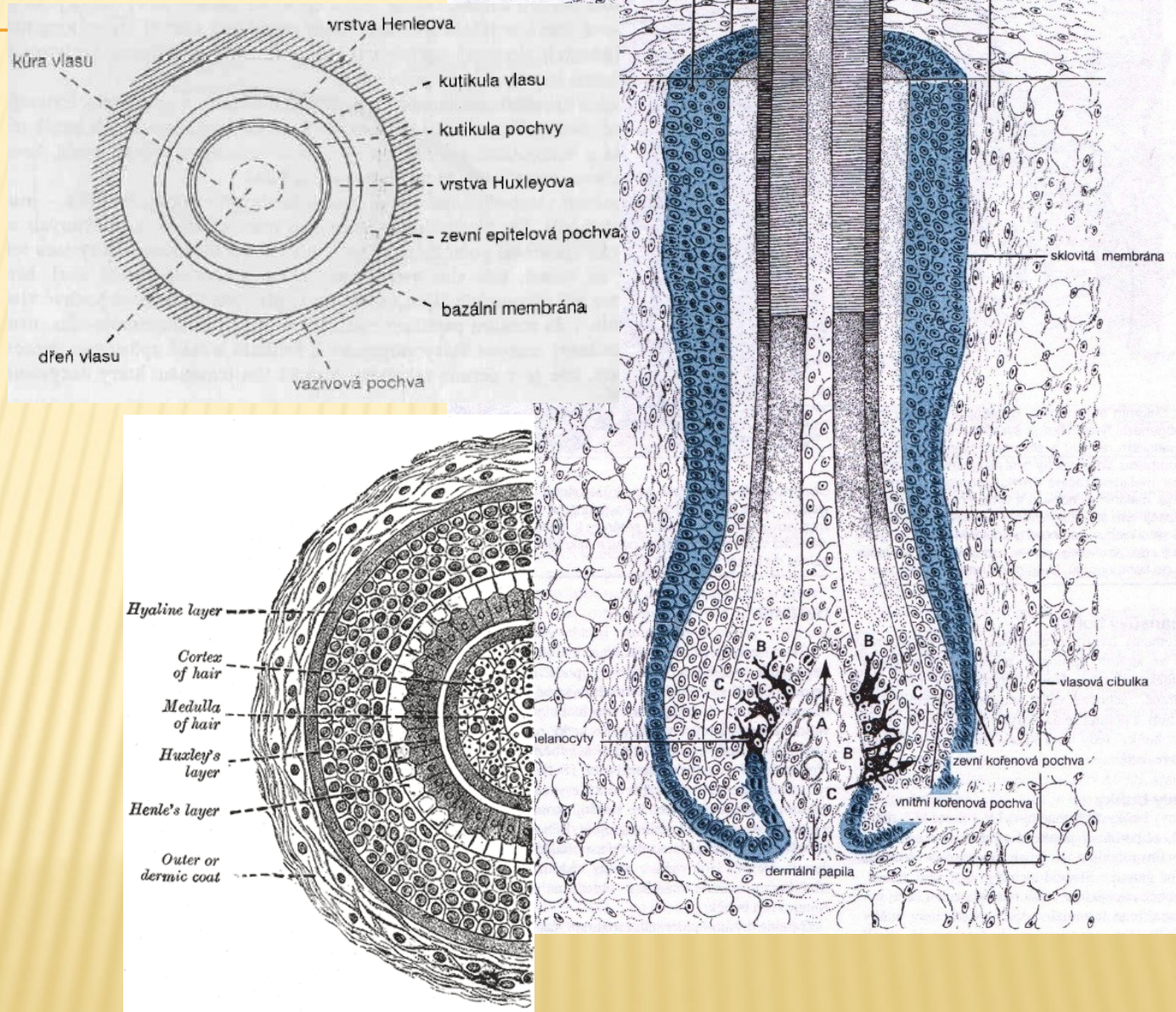
VLASY - PILI

- ✘ Vlákennitá keratinizovaná struktura
- ✘ Volná část – scapus pili
- ✘ Kořen vlasu – radix pili
- ✘ Vlasový folikul – kořen vlasu + zevní a vnitřní epitelová pochva + vazivová pochva
- ✘ **Vlastní vlas**
- ✘ Dřeň – medulla pili- u silných vlasů, vousů, řas; velké polygonální buňky, méně keratinizované
- ✘ Kůra – cortex pili- protáhlé, větvenovité, zrohovatělé buňky
- ✘ Kutikula vlasu-1 vrstva plochých buněk, překrývají se jako tašky na střeše
- ✘ Cibulka vlasová- nediferencované buňky
- ✘ Vlasová papila – řídké vazivo s kapilárami

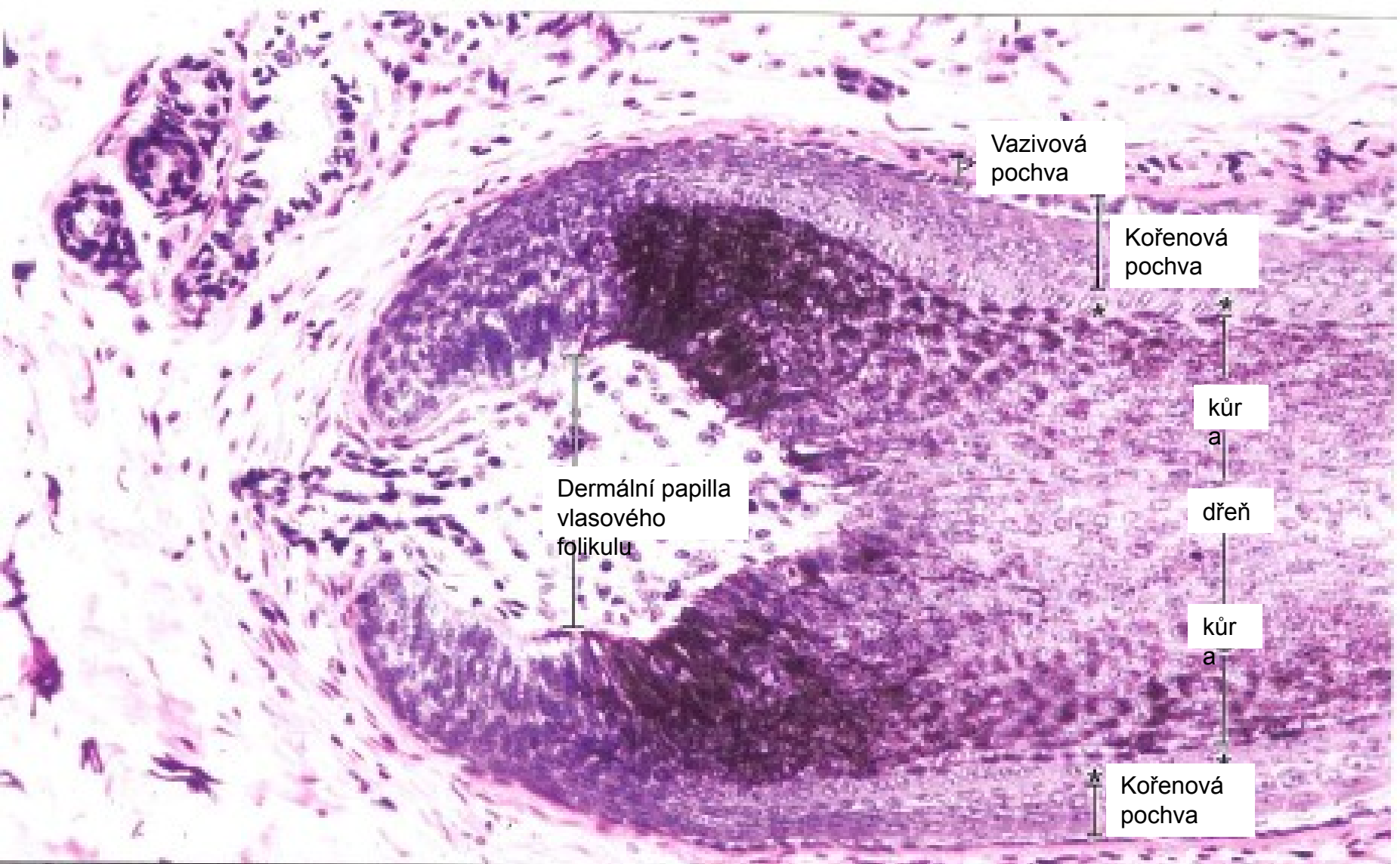

VLASOVÝ FOLIKUL

- ✗ Vnitřní epitelová pochva
  - + Kutikula pochvy-jako kutikula vlasu, buňky opačně
  - + Vrstva Huxleyova-1-3 vrstvy polygonálních buněk
  - + Vrstva Henleova- 1 řada plochých buněk
- ✗ Zevní epitelová pochva
- ✗ Vazivová pochva
  - + Sklovitá vrstva
  - + Vnitřní vrstva cirkulární
  - + Zevní vrstva longitudinální

Vazivová
pochva

Kořenová
pochva

Dermální papilla
vlasového
folikulu

kůr
a

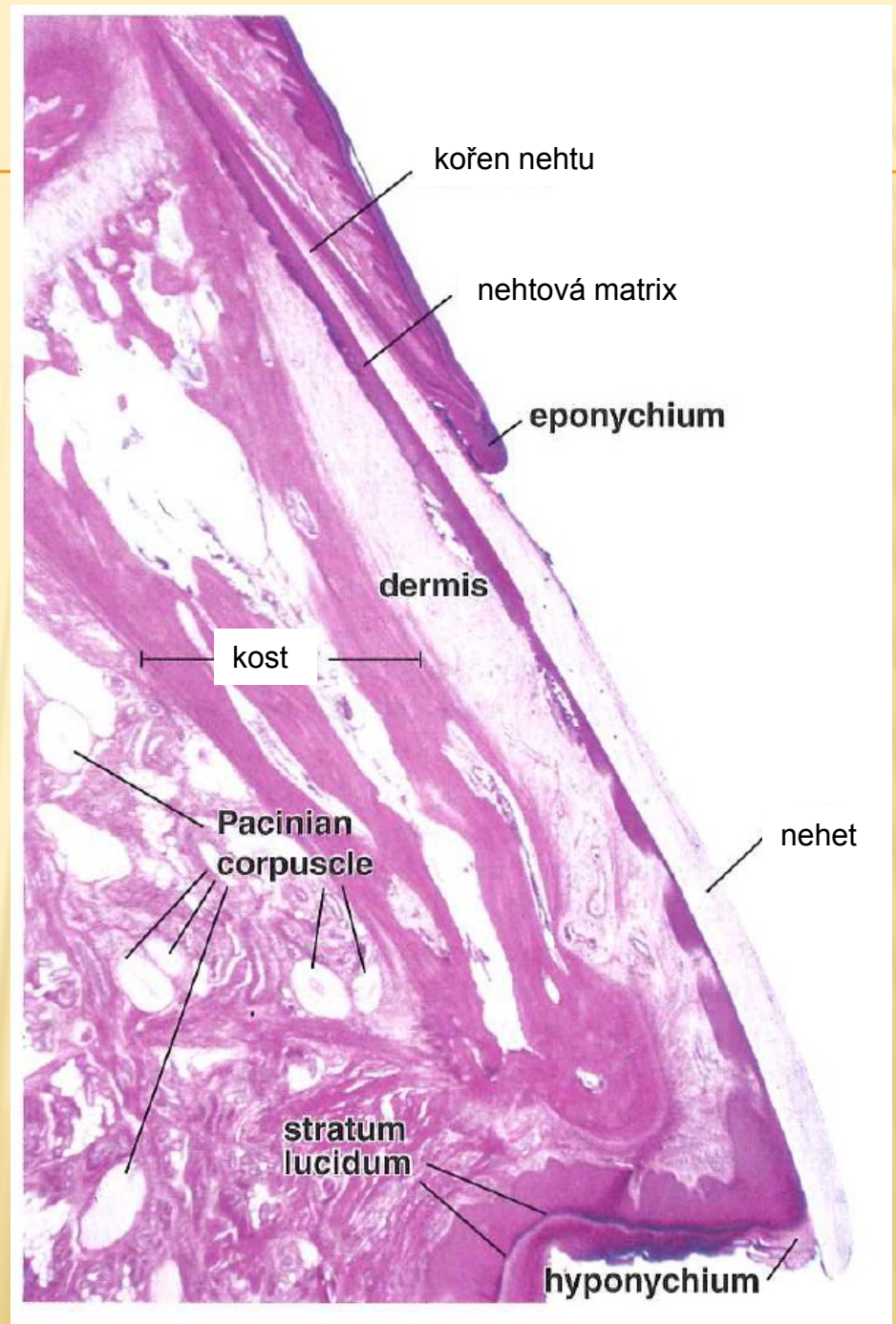
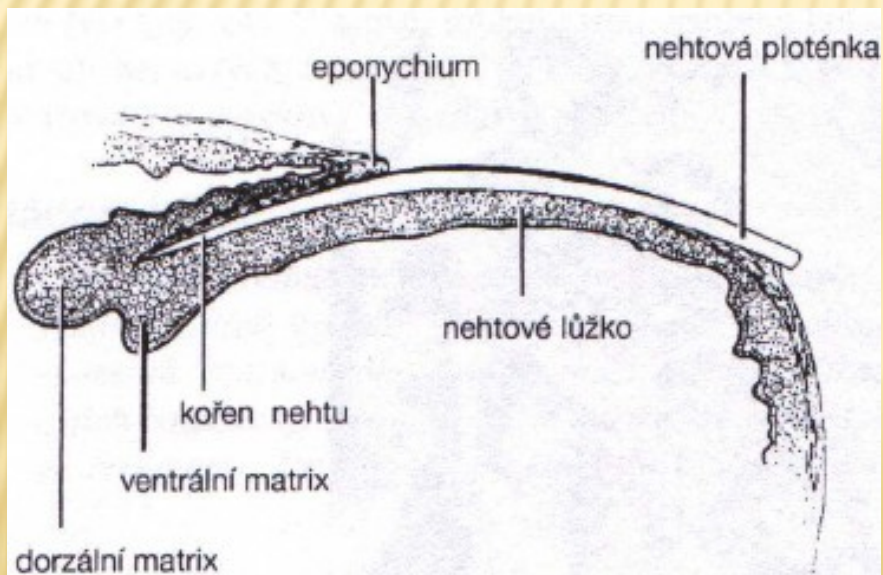
dřeň

kůr
a

Kořenová
pochva

NEHET

- ✗ Ploténka ze zrohovatělých epitelových buněk
- ✗ Uložená na nehtovém lůžku
- ✗ Eponychium – zrohovatělý okraj nad kořenem
- ✗ Hyponychium – zrohovatělý okraj pod volným okrajem ploténky
- ✗ Stavba
  - + Kořen nehtu

KOŽNÍ ŽLÁZY

Glandulae sebaceae – mazové žlázy

Rozvětvené alveolární žlázy

Holokrinní typ sekrece

Nejsou na dlaních a chodidlech

Většinou vázány na vlasový folikul

Mimo vlasový folikul v červeni rtu, prsní bradavce, glans penis, praeputiu a labia minora

Stavba

- × Sekreční oddíl- alveoly
- × Vývodný oddíl- krátký, vystlaný vrstevnatým dlaždicovým epitelem

Mazov
á žláza

Spojení
mezi
chlupovým
folikulem a
mazovou
žlázou

Mazov
á žláza

GLANDULAE SUDORIFEREA

E -

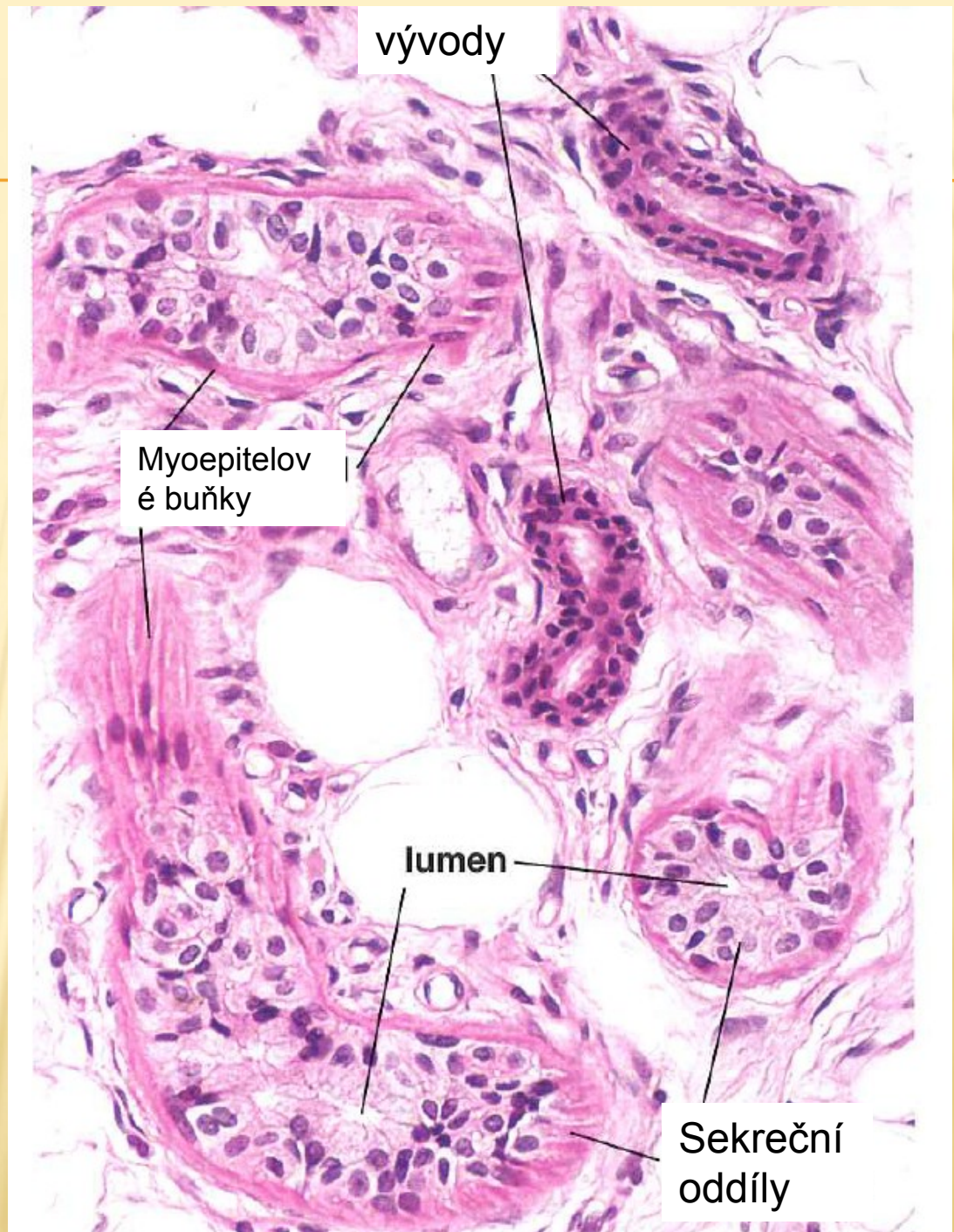
POTNÍ ŽLÁZY

Ekkrinní potní žlázy – vlastní
potní žlázy- malé

Jednoduché tubulózní stočené
žlázy, ústí na povrch epidermis

Sekreční oddíl – bazální lamina,
tmavé(cylindrické, glykogen,
vakuoly, basofilní granula) a
světlé buňky, myoepitelové
buňky

Vývod – 2 vrstevný plochý-
kubický epitel- ve škáře, v
epidermis keratinocyty

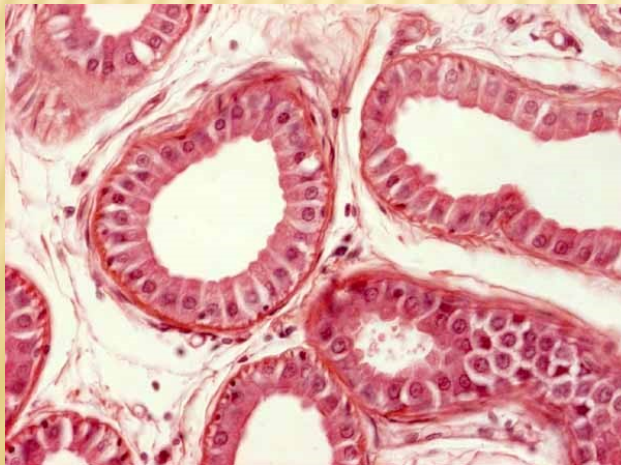
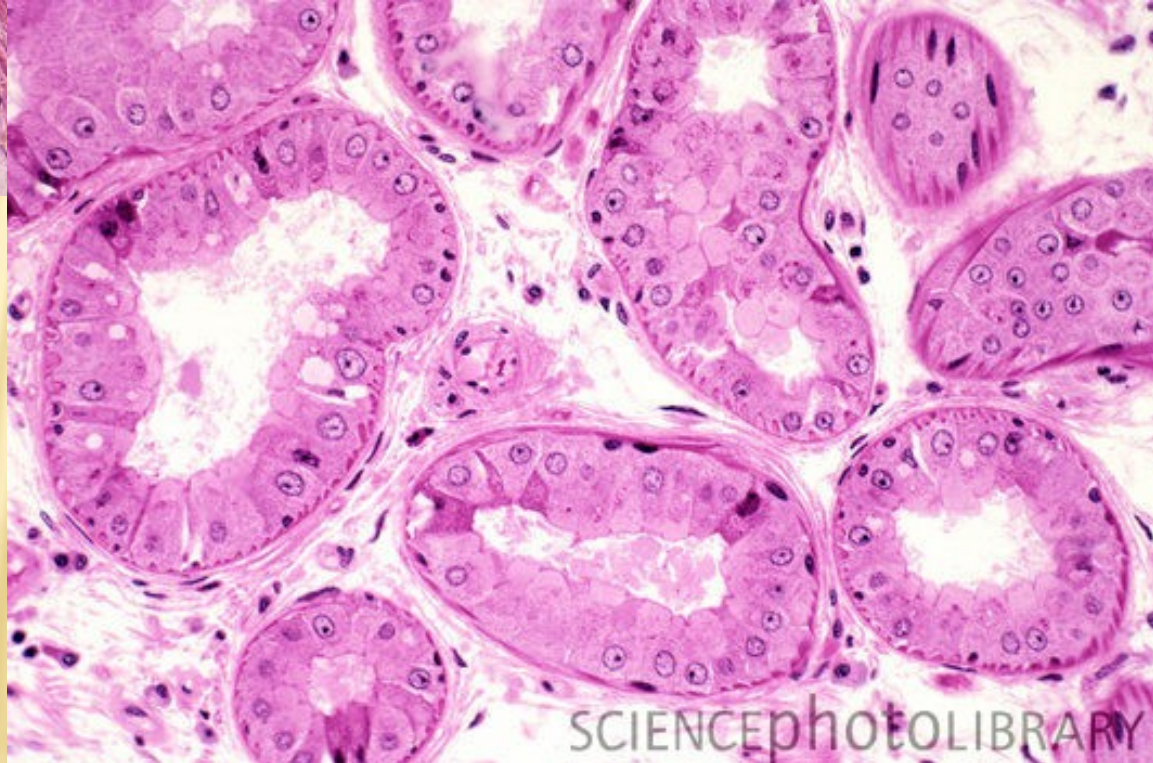
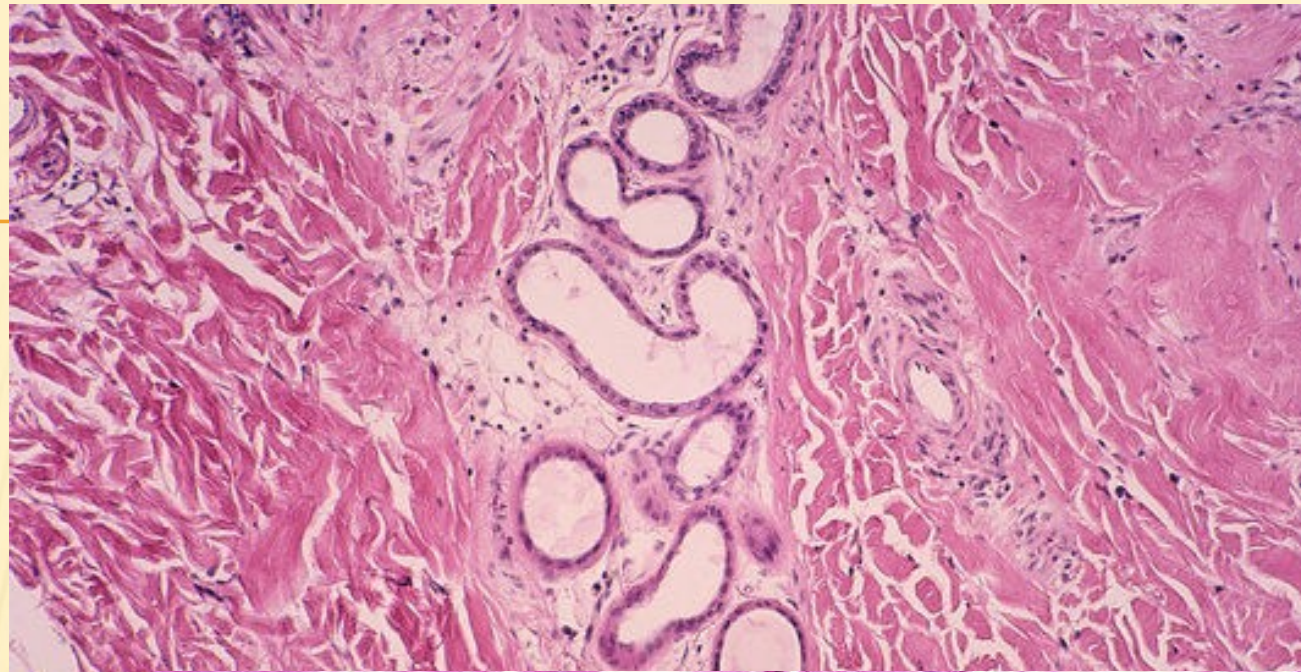
**Apokrinní potní
žlázy – aromatické,
velké**

Rozvětvené tubulózní
žlázy

Ústí do vlasového
folikulu

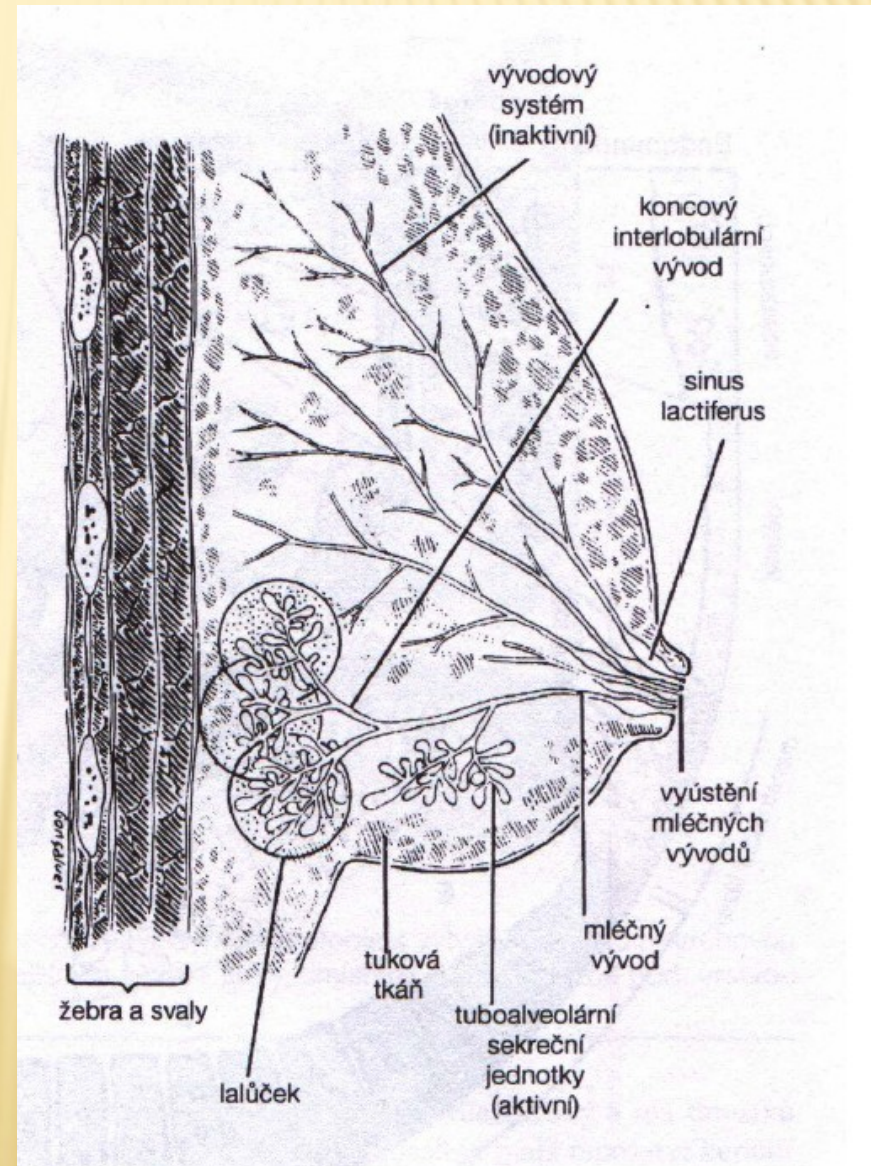
Axilla, zevní
zvukovod, víčko,
anální krajina, mons
pubis, prsní dvorec,
labia maiora, scrotum

Vývod – 2 vrstevný
plochý epitel

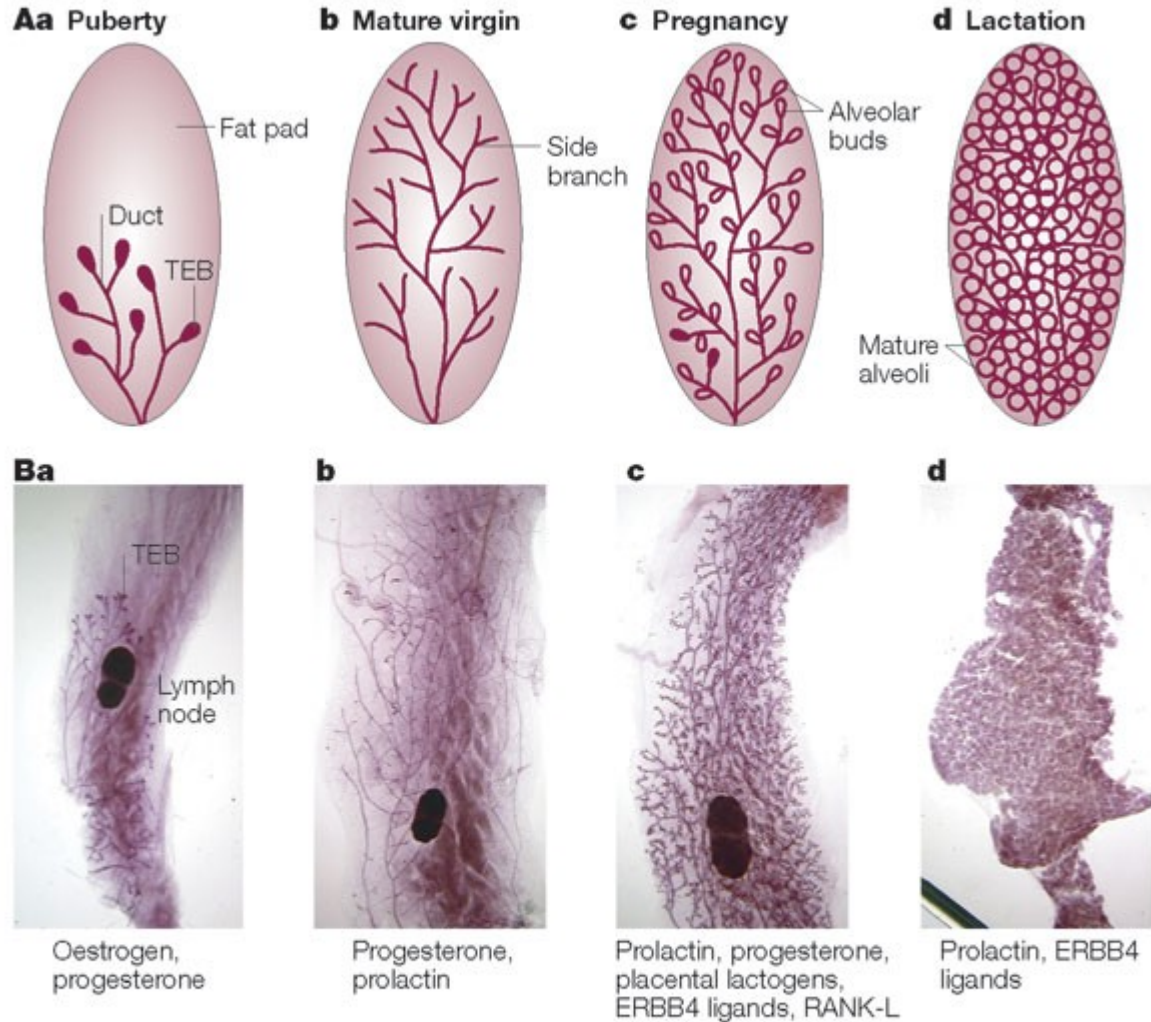
MLÉČNÁ ŽLÁZA – GLANDULA MAMMAE

- ✗ Tvoří ji 15-20 složených **tubuloalveolárních žláz**
- ✗ Každá žláza tvoří samostatný lalok
- ✗ Laloky odděluje husté kolagenní vazivo a tuková tkáň
- ✗ Osu laloku tvoří **ductus lactiferus**
- ✗ Na konci se rozšiřuje v **sinus lactiferus**
- ✗ Pak se zúží a ústí na povrch bradavky pórem – **porus lactiferus**

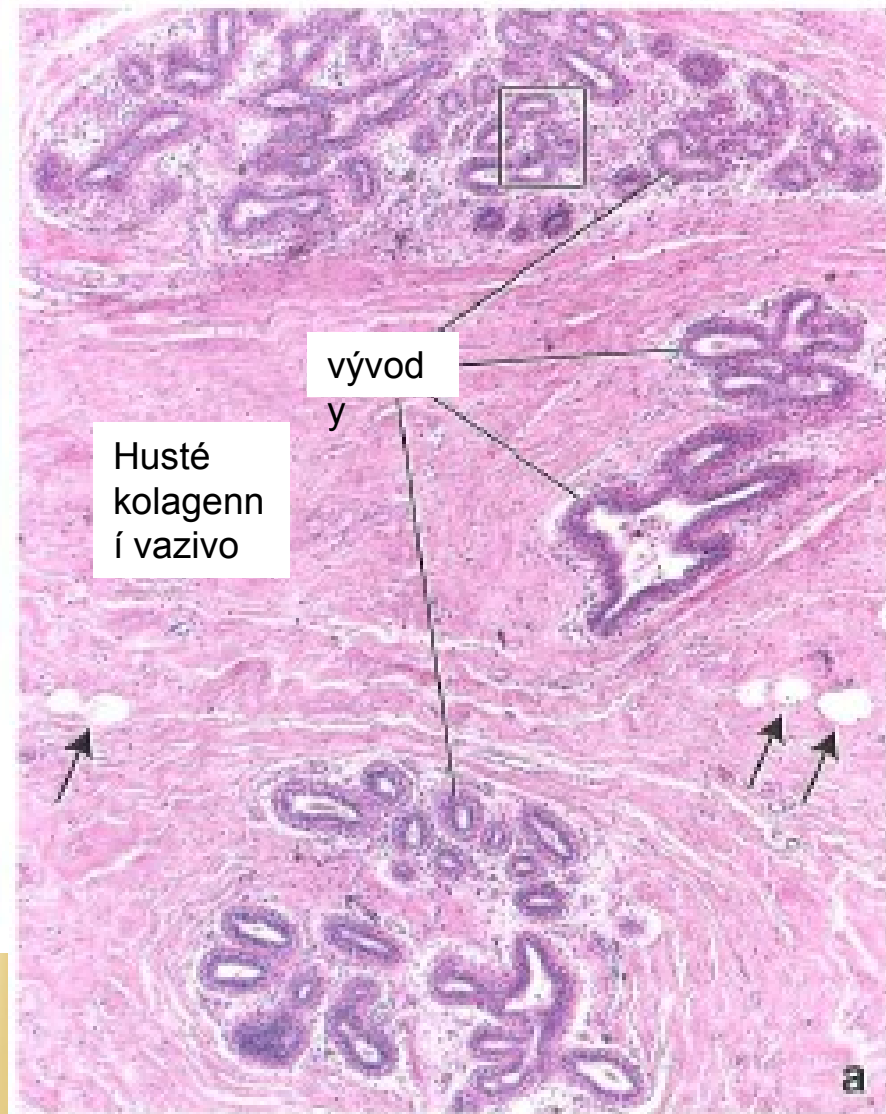
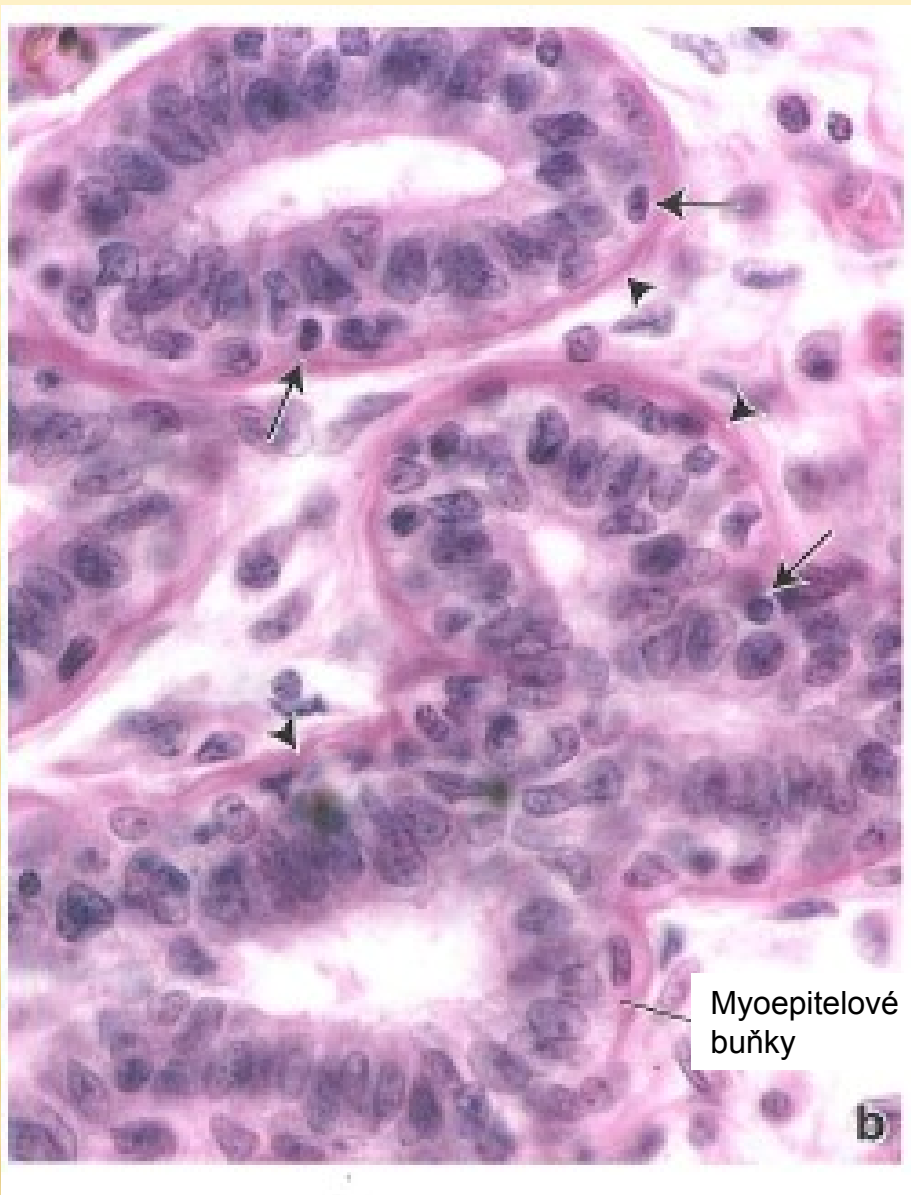

✘ Vývojová stádia mléčné žlázy

- + Před pubertou – ductus lactiferus + málo interlobulárních vývodů
- + Puberta – ductus lactiferi se větví, vznikají intralobulární vývody – základ lobulů, dáno estrogeny
- + Těhotenství – proliferace buněk konců intralobulárních vývodů – vznikají alveoly, epitelové buňky se stávají sekrečními, kolem alveolu jsou myoepitelové buňky, přibývá parenchym, ubývá vaziva
- + Laktace – produkce mléka epitelovými buňkami, jeho shromažďování v lumen alveolů a lumen ductus lactiferus, plazmatické buňky – produkce IgA
- + Konec laktace – degenerace většiny alveolů, myoepitelové buňky a basální lamina nedegenerují
- + Menopauza - involuce

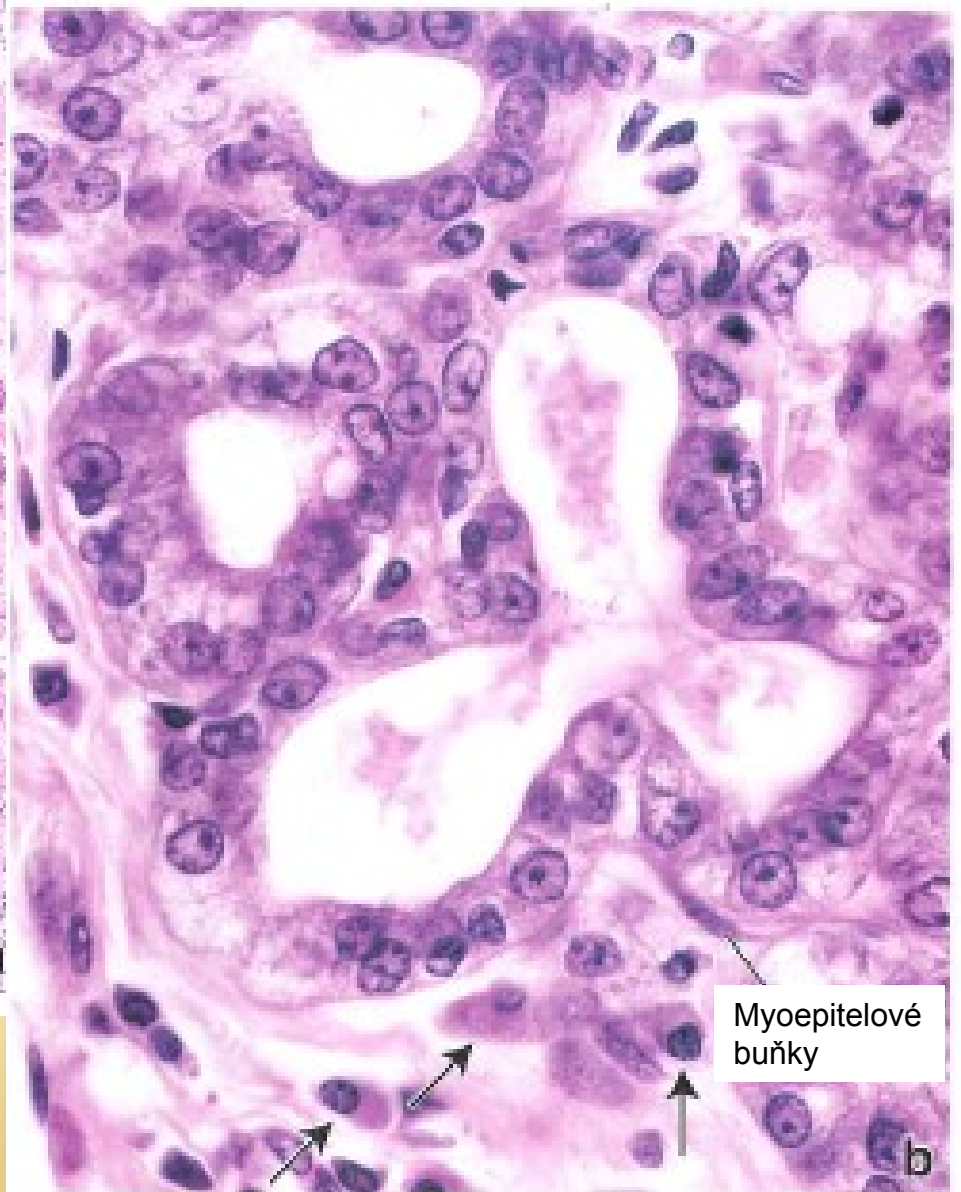

NEAKTIVNÍ MLÉČNÁ ŽLÁZA

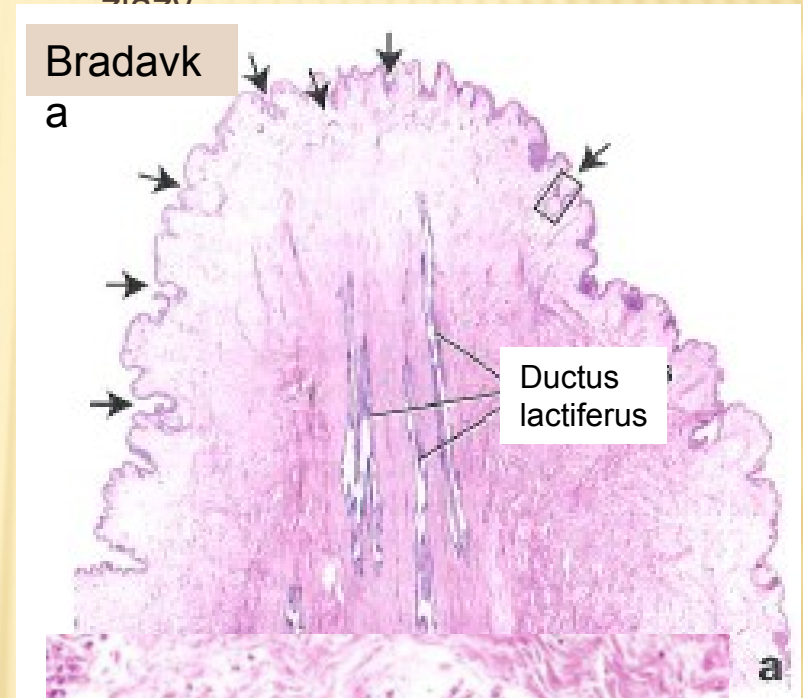
AKTIVNÍ MLÉČNÁ ŽLÁZA

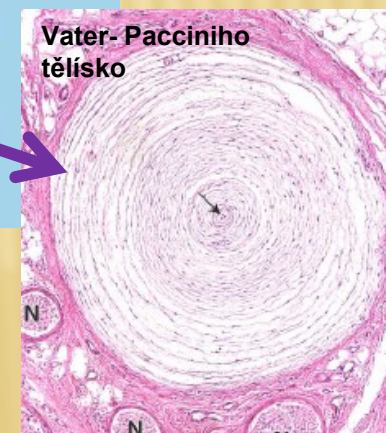
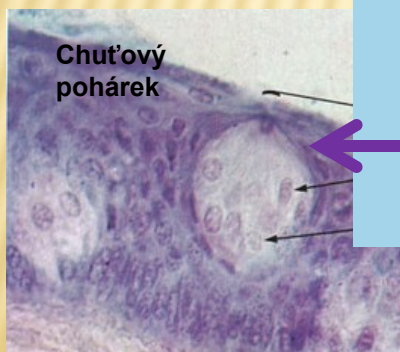
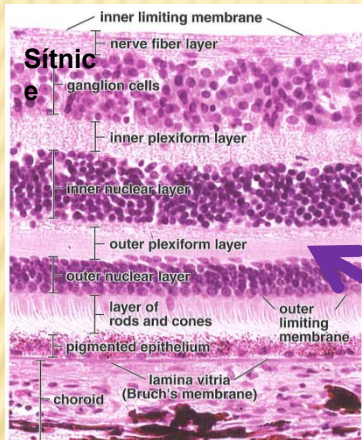
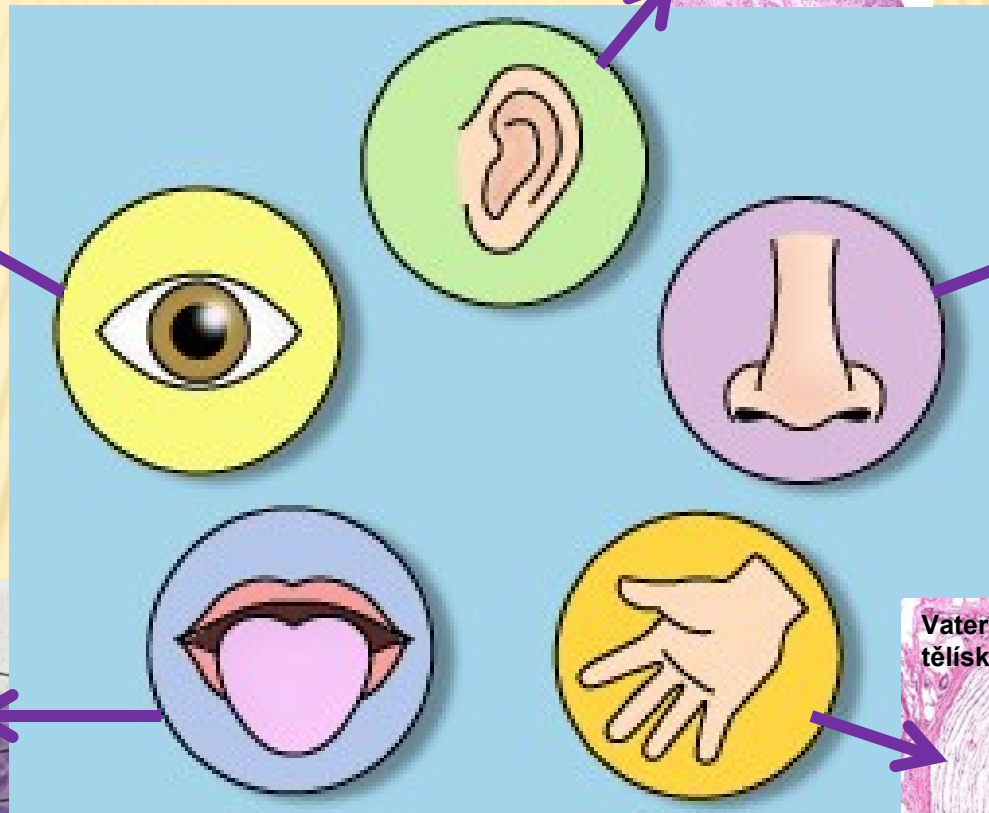
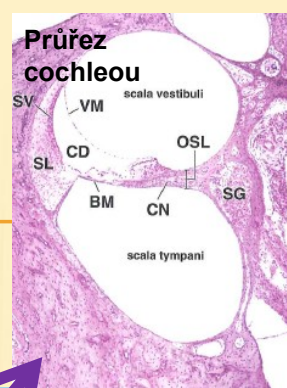
- ✗ Ductus lactiferus – dvouvrstevný kubický nebo cylindrický epitel
- ✗ Před vyústěním je lemován vrstevnatým dlaždicovým epitelem
- ✗ Interlobulární vývody – jednovrstevný kubický epitel
- ✗ Epitelové buňky na basální lamině, buňky myoepitelové

✗ Prsní bradavka

- + Vrstevnatý dlaždicový rohovějící epitel
- + Hladké svalové buňky ve stromatu
- + Areolla mammae – oblast okolo bradavky-
dvorec – melanocyty, mazové a potní žlázy

SMYSLOVÉ ORGÁNY

OKO

× Stěna oční koule

+ Tunica externa oculi seu fibrosa

× Sclera - bělima

× Cornea - rohovka

+ Tunica media oculi seu vasculosa

× Choroidea – cévnatka

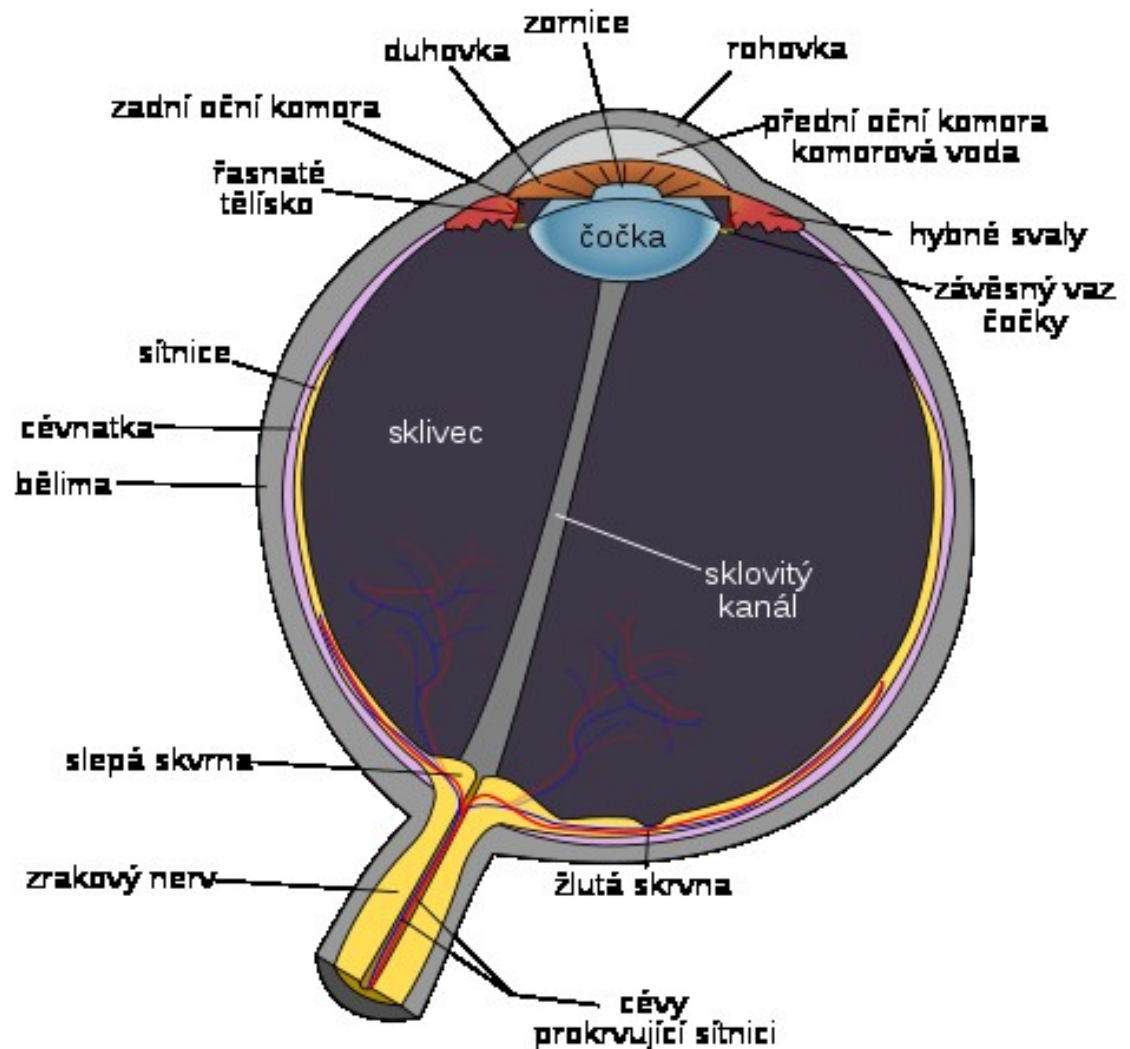
× Corpus ciliare – řasnaté těleso

× Iris - duhovka

+ Tunica interna oculi seu nervosa – sítnice – retina

× Pars optica

× Pars caeca

TUNICA EXTERNA OCULI

✦ SCLERA

+ Episclera (Tenonův prostor)

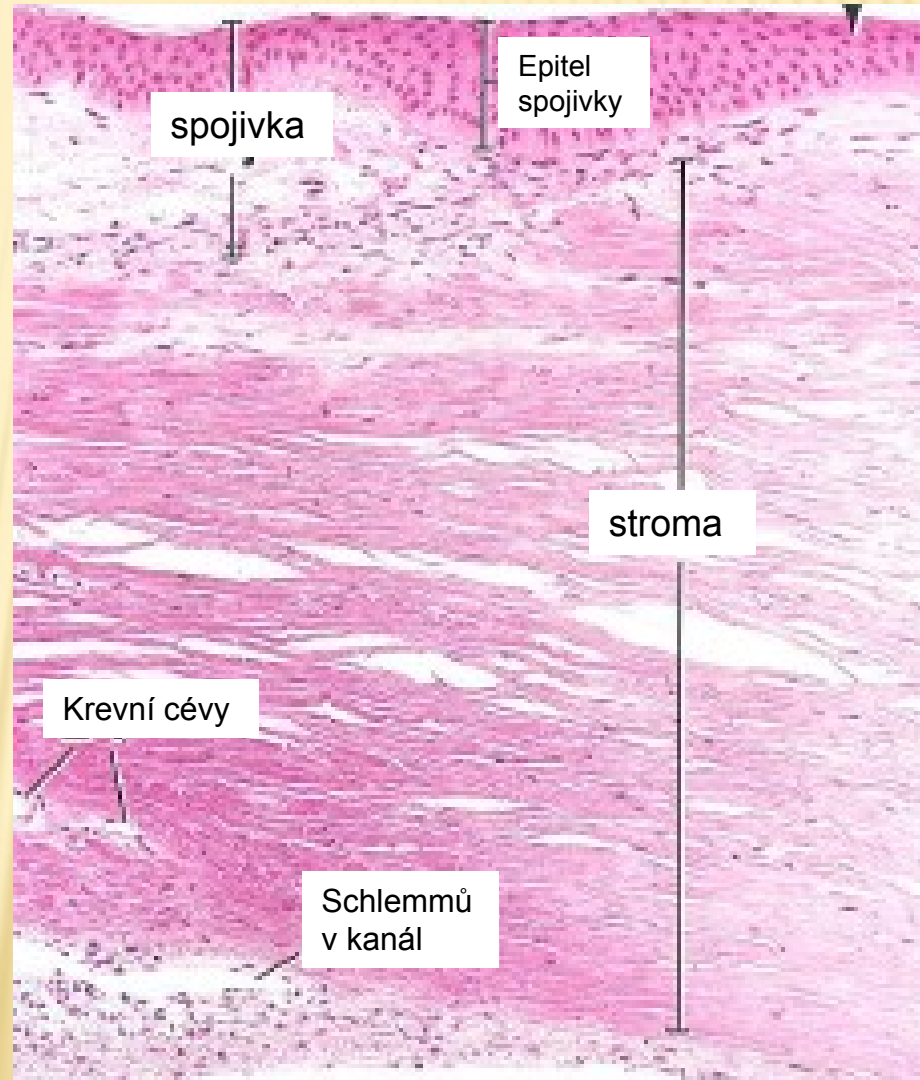
Řídké vazivo

+ Substantia propria

Hustá síť tlustých kolagenních fibril

+ Lamina fusca

Řídké vazivo, melanocyty makrofágy

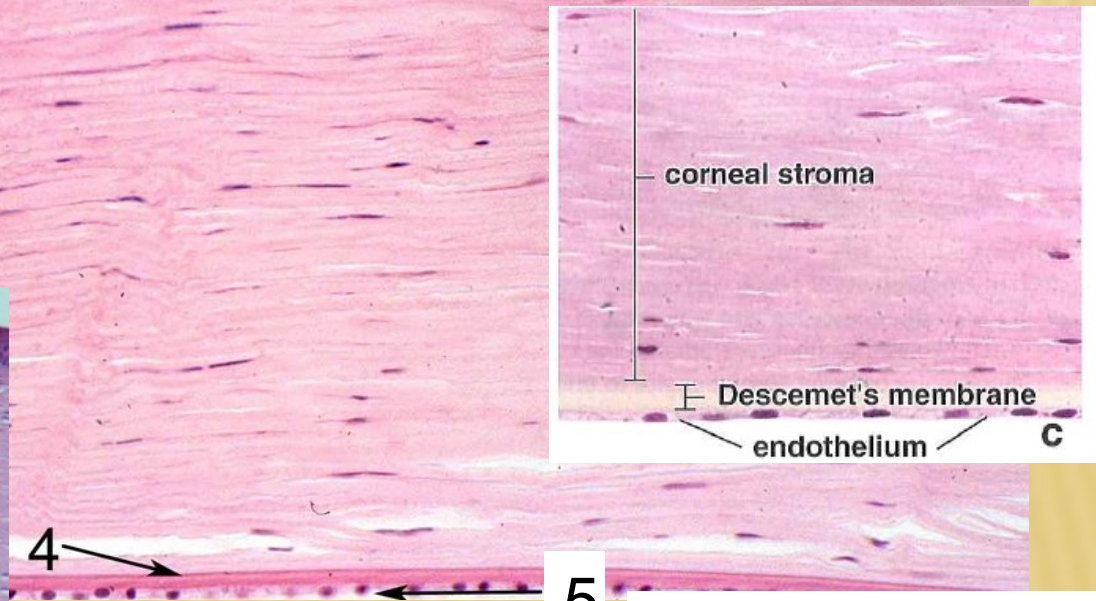
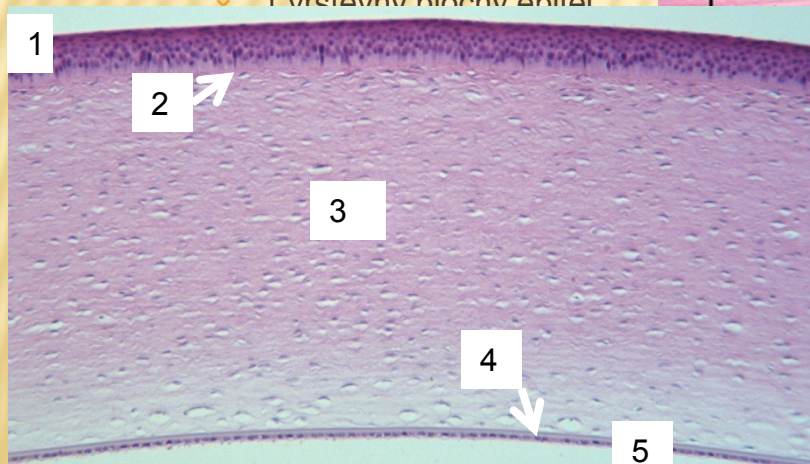
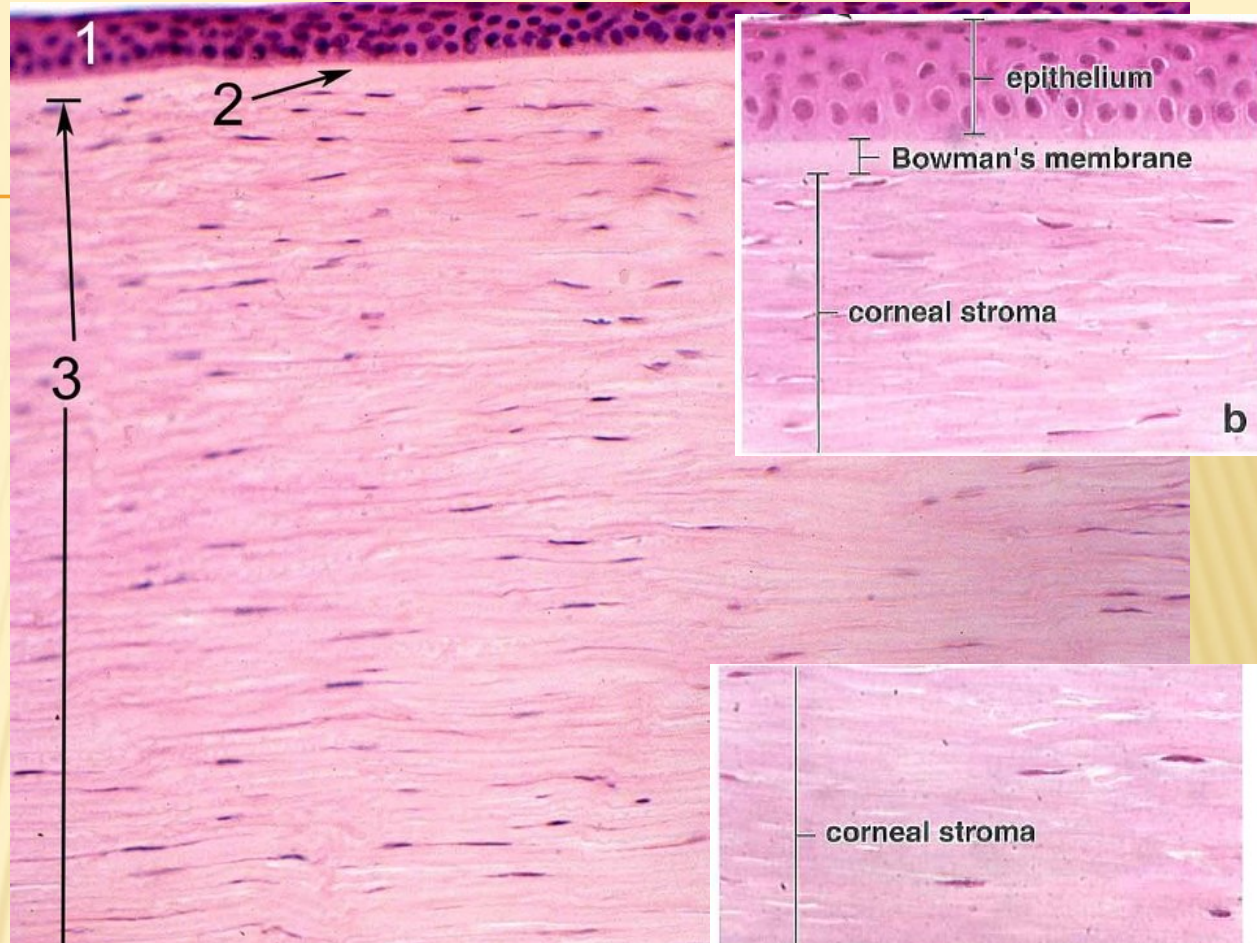

CORNEA

Bezcévná, průhledná, výživa z komorového moku

5vrstev

- + Epithelium anterius corneae
  - × Vrstevnatý dlaždicový epitel nerohovějící, 5-6 vrstev
  - × Kolagenní fibrily, amorfní hmota
- + Lamina limitans anterior – Bowmanova membrána
- + Substantia propria corneae
  - × Lamely hustého kolagenního vaziva, amorfní hmota
- + Lamina limitans posterior – Descemetova membrána
  - × Tlustá bazální membrána
- + Epithelium posterius corneae
  - × 1 vrstevný plochý epitel

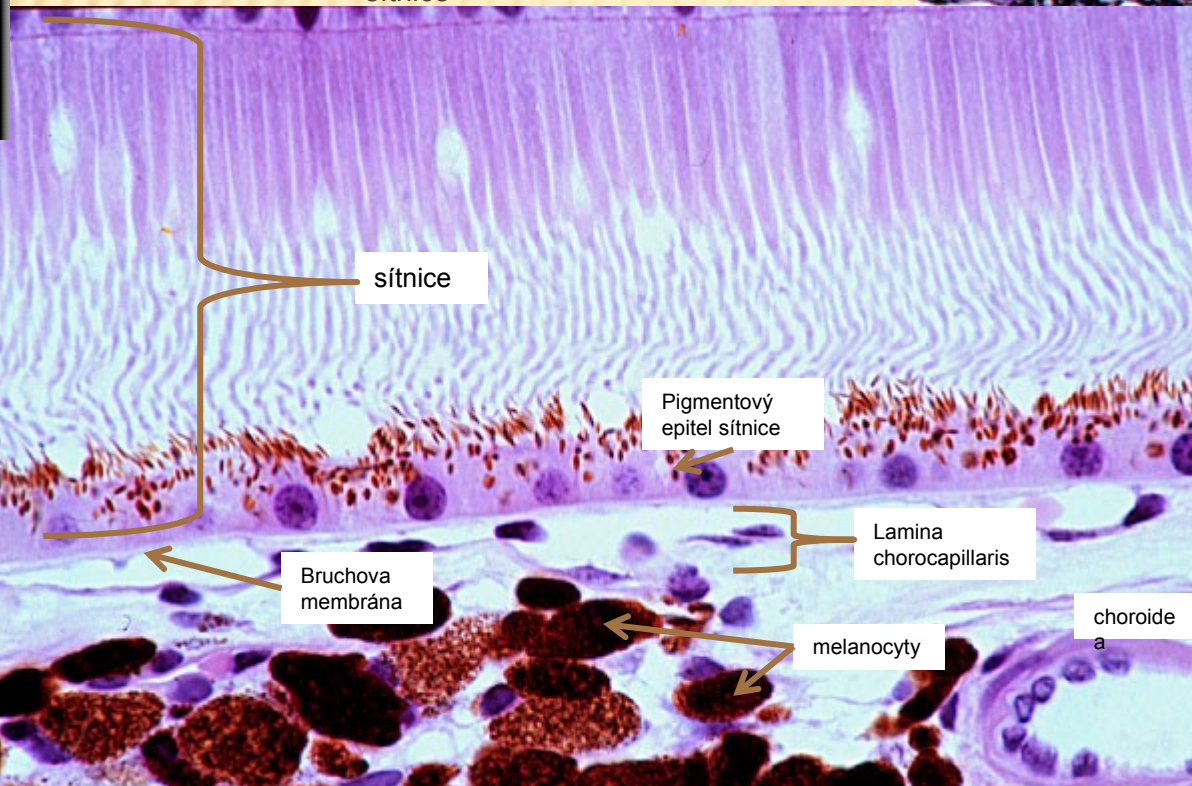
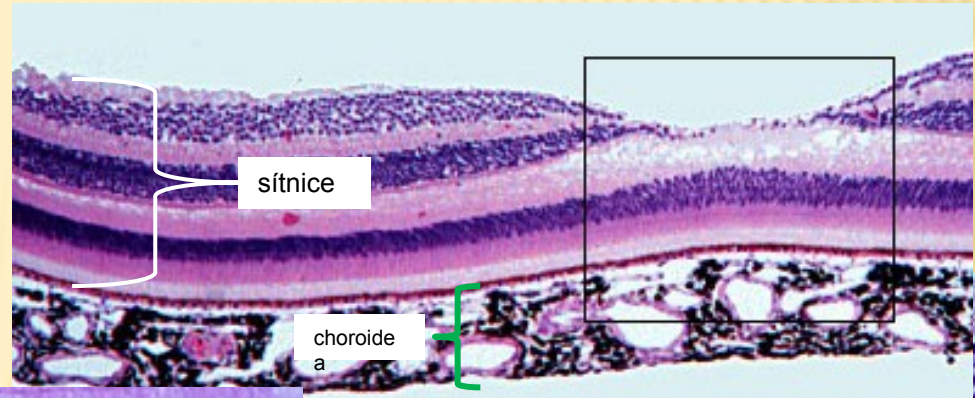

1. Epithelium anterius corneae
2. Descemetova membrána
3. Substantia propria corneae
4. Bowmannova membrána
5. Epithelium posterius corneae

× CHOROIDEA

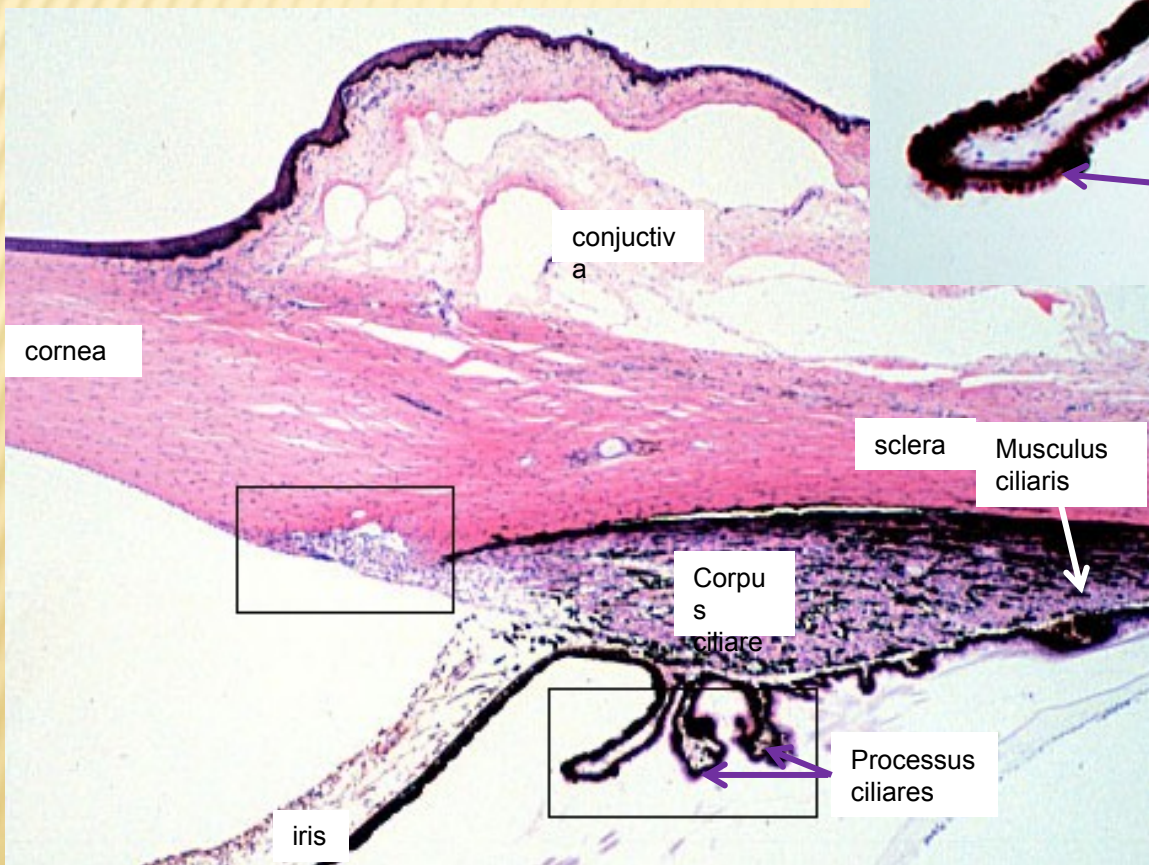
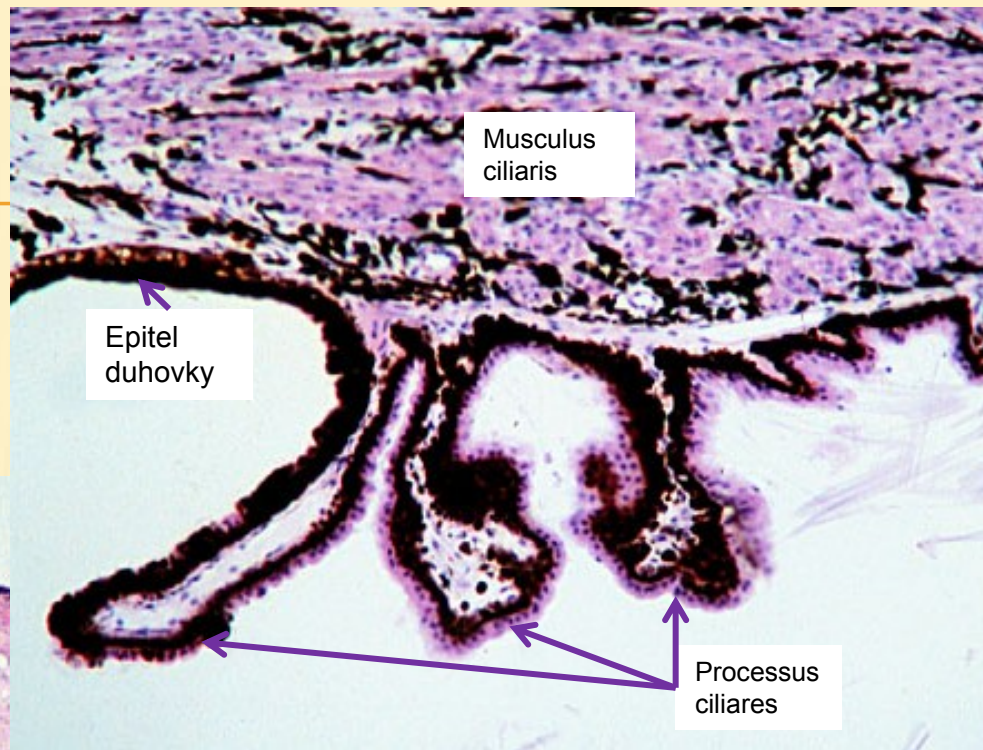
- + Tenká, silně pigmentovaná, kolagenní a elastická vlákna
- + Vrstvy
  - × Lamina suprachoroidea
    - * Řídké vazivo, melanocyty
  - × Lamina vasculosa
    - * Více cév
  - × Lamina chorocapillaris
    - * Síť kapilár
  - × Lamina vitrea – Bruchova membrána
    - * 5 vrstev – bazální lamina, kolagenní vrstva, elastická vrstva, kolagenní vrstva, bazální lamina buněk pigmentového epitelu sítnice

TUNICA MEDIA OCULI

✗ CORPUS CILIARE

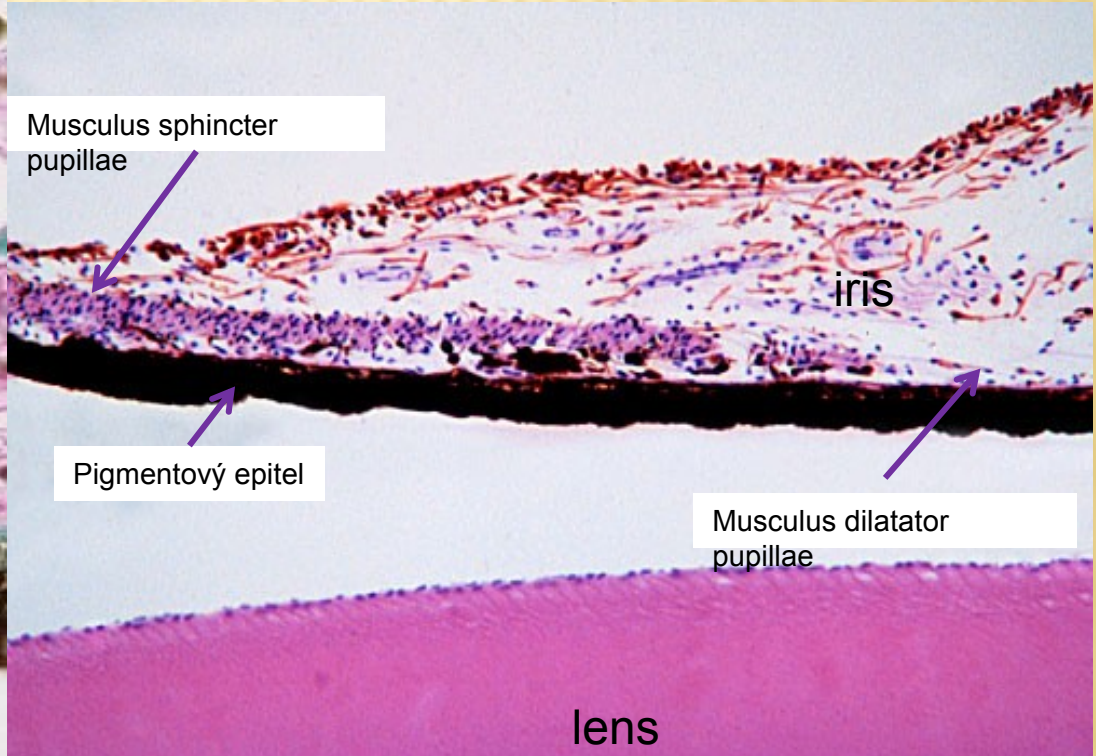
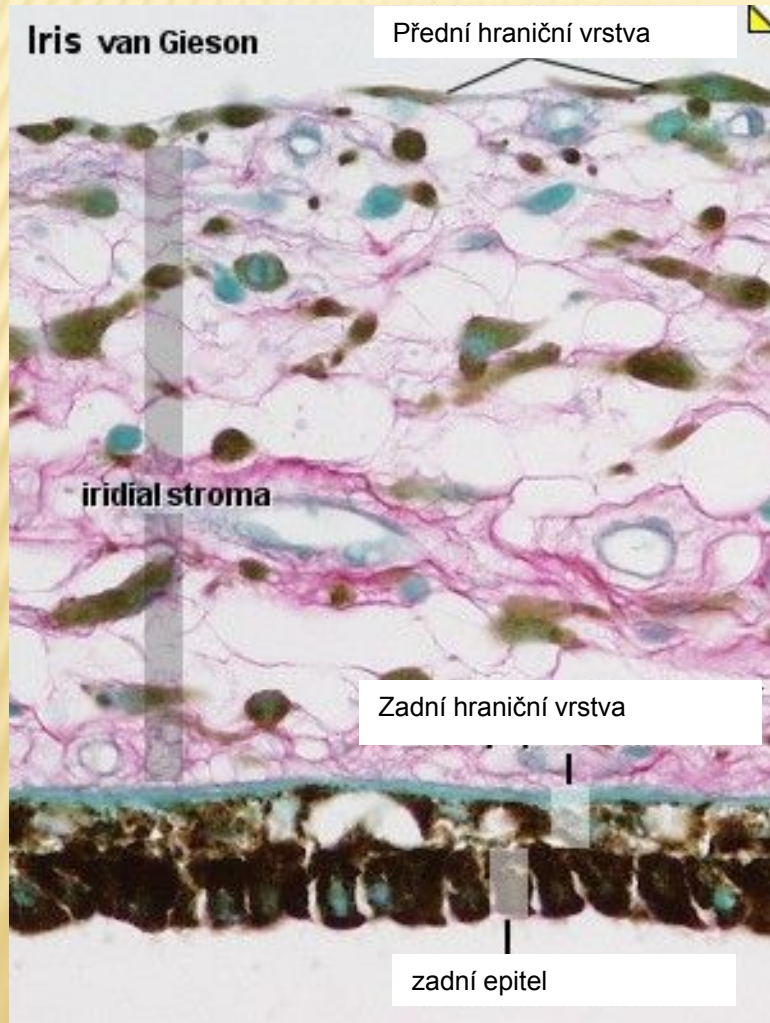
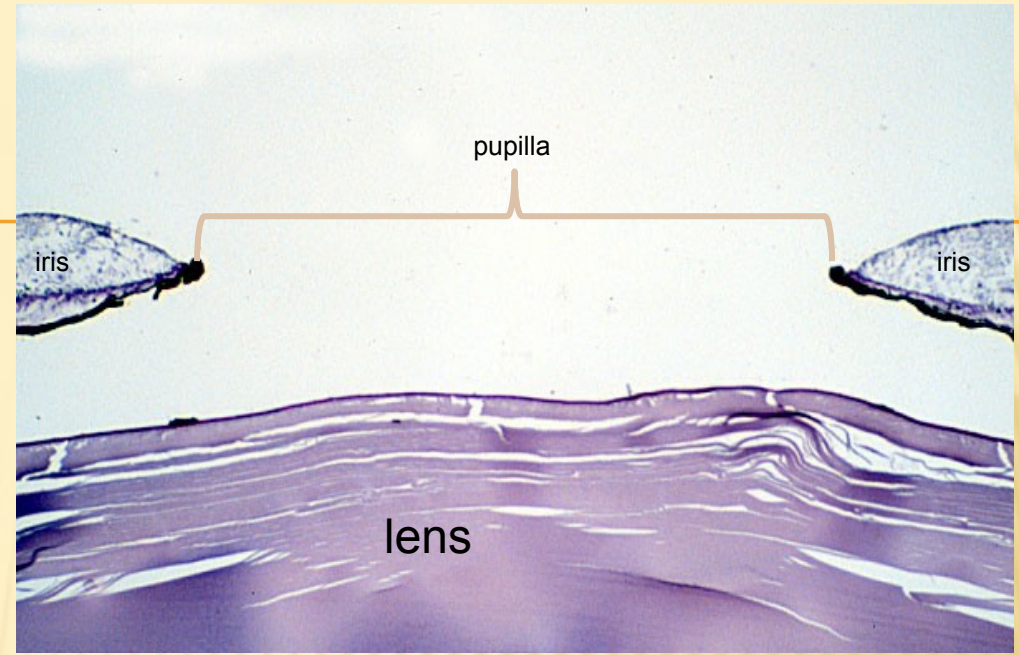
- + Orbiculus ciliaris
  - ✗ M. ciliaris
  - ✗ Řídké kolagenní vazivo, elastická vlákna, melanocyty, cévy
- + Processus ciliares
  - ✗ Řídké kolagenní vazivo, kapiláry

x **DUHOVKA**

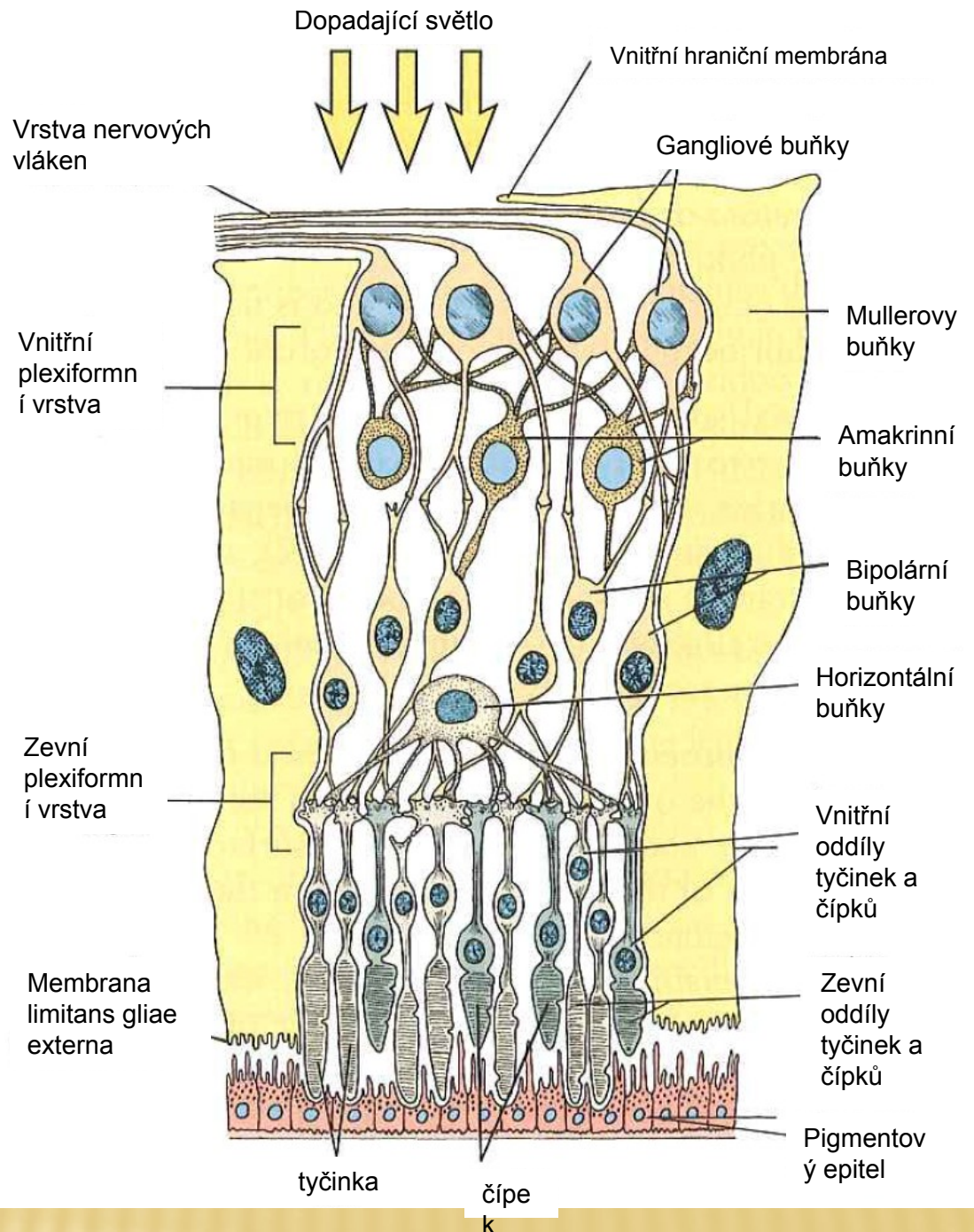
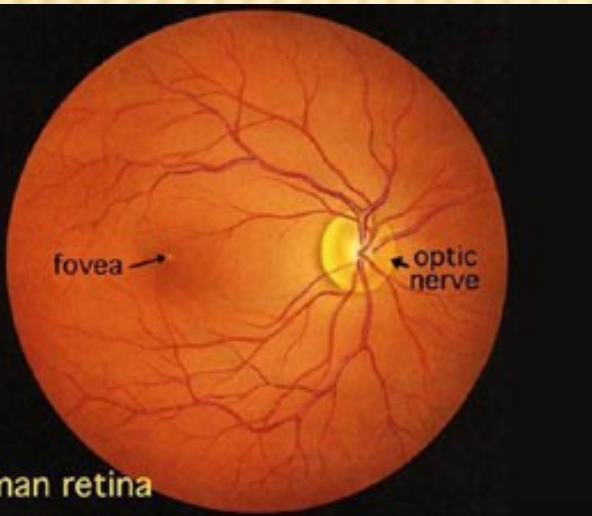
- + Centrálně otvor – tzv. pupilla
- + 4 vrstvy
  - x Epitel
    - * 1 vrstevný plochý mesenchymálního původu
  - x Přední hraniční vrstva
    - * Fibroblasty, melanocyty
  - x Stroma
    - * Řídké kolagenní vazivo, cévy
  - x Zadní hraniční vrstva – pars iridica retinae
    - * 2 vrstvy buněk
    - * M.dilatator pupillae

TUNICA INTERNA OCULI

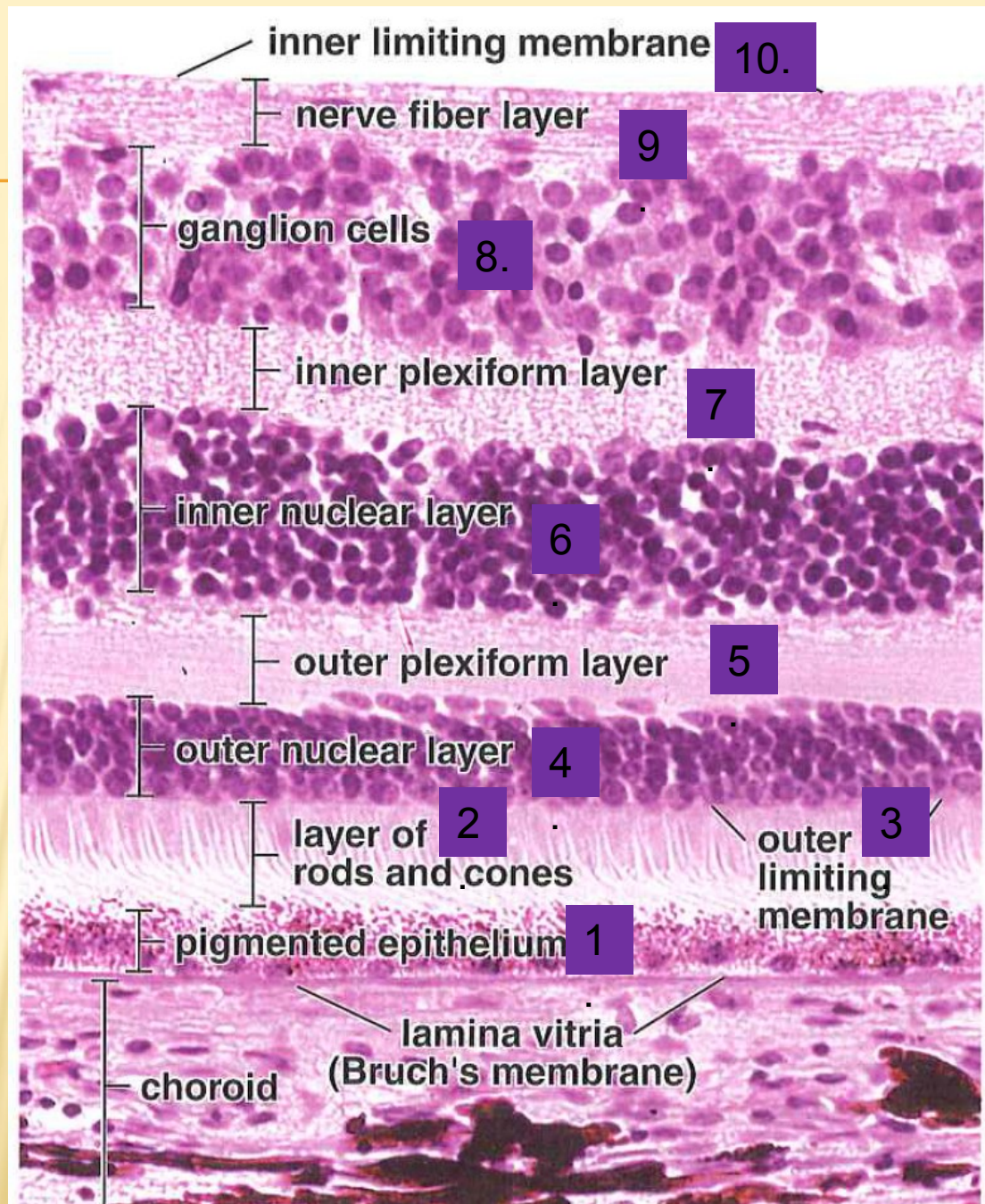
× SÍTNICE

- + Pars optica
- + Pars caeca
- + Typy buněk
  - × Pigmentové
  - × Zrakové
  - × Nervové
  - × Neuroglie

× Vrstvy sítnice

1. Pigmentová vrstva – 1 vrstva cylindrických buněk se zrny pigmentu
2. Vrstva tyčinek a čípků – periferní oddíly
3. Membrana limitans gliae externa – zevní rozšíření výběžků podpůrných Müllerových buněk
4. Zevní jádrová vrstva – jádra smyslových buněk
5. Zevní plexiformní vrstva -
6. Vnitřní jádrová vrstva
7. Vnitřní plexiformní vrstva
8. Vrstva gangliových buněk
9. Vrstva nervových vláken
10. Membrana limitans gliae interna

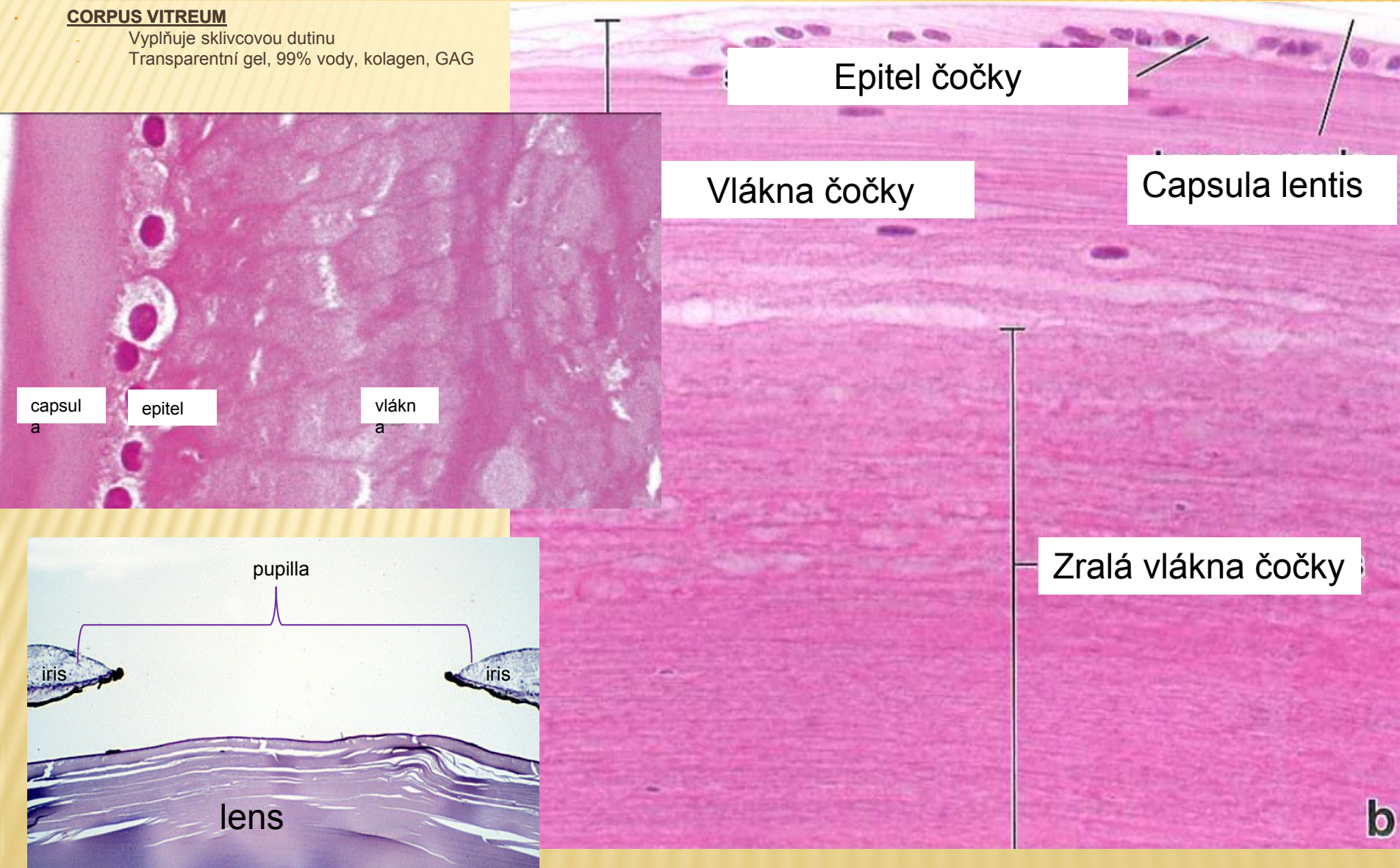
ČOČKA

- + Průhledný bikonvexní útvar, uložena za pupilou
- + Capsula lentis – obaluje celou čočku, glykoproteiny, kolagen IV. Typu
- + Přední epitel čočky – jen na předním povrchu, jedna vrstva kubických buněk, směrem k pólům se mění v tzv. vlákna čočky
- + Vlákna čočky – tvar šestibokého hranolu
- + Závěsný aparát čočky – systém vláken

CORPUS VITREUM

- Vyplňuje sklivcovou dutinu
- Transparentní gel, 99% vody, kolagen, GAG

REFRAKČNÍ STRUKTURY OKA

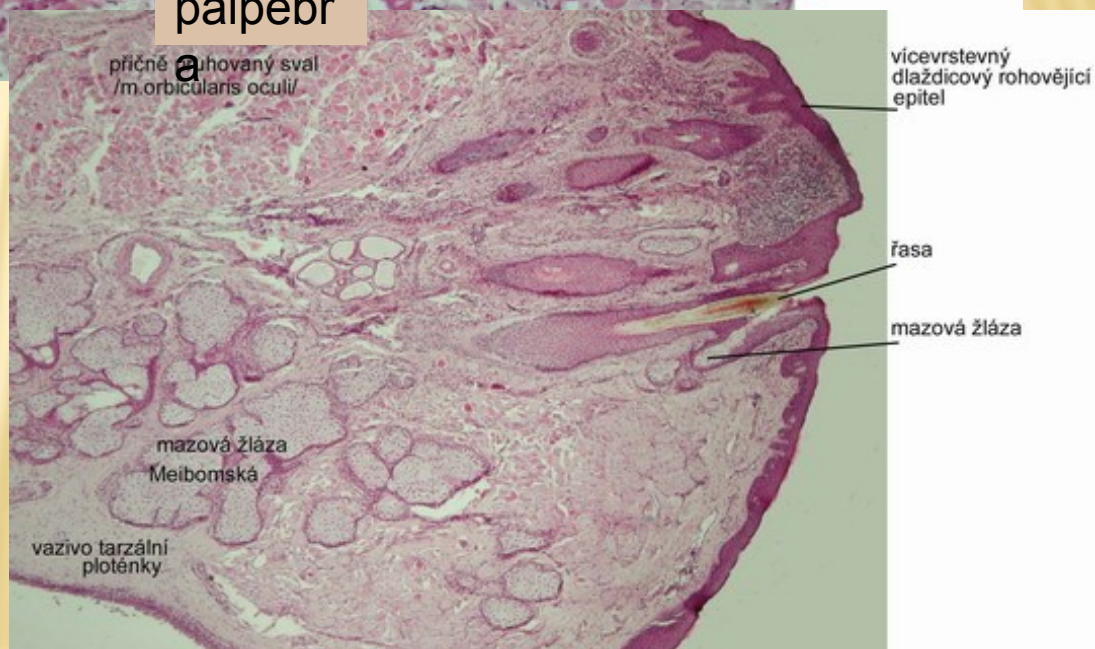
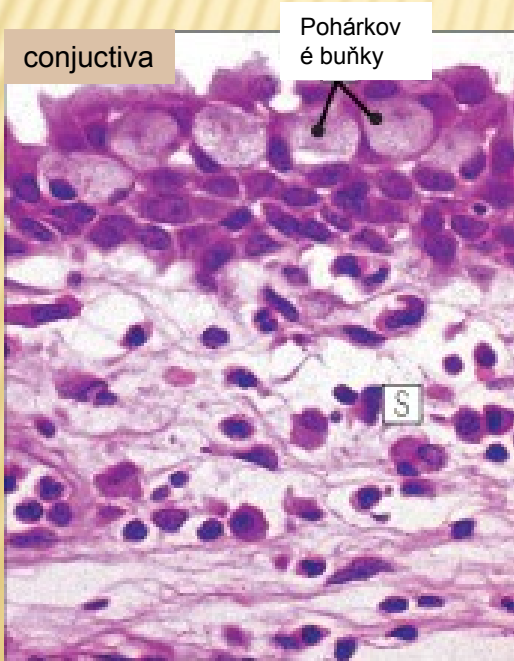
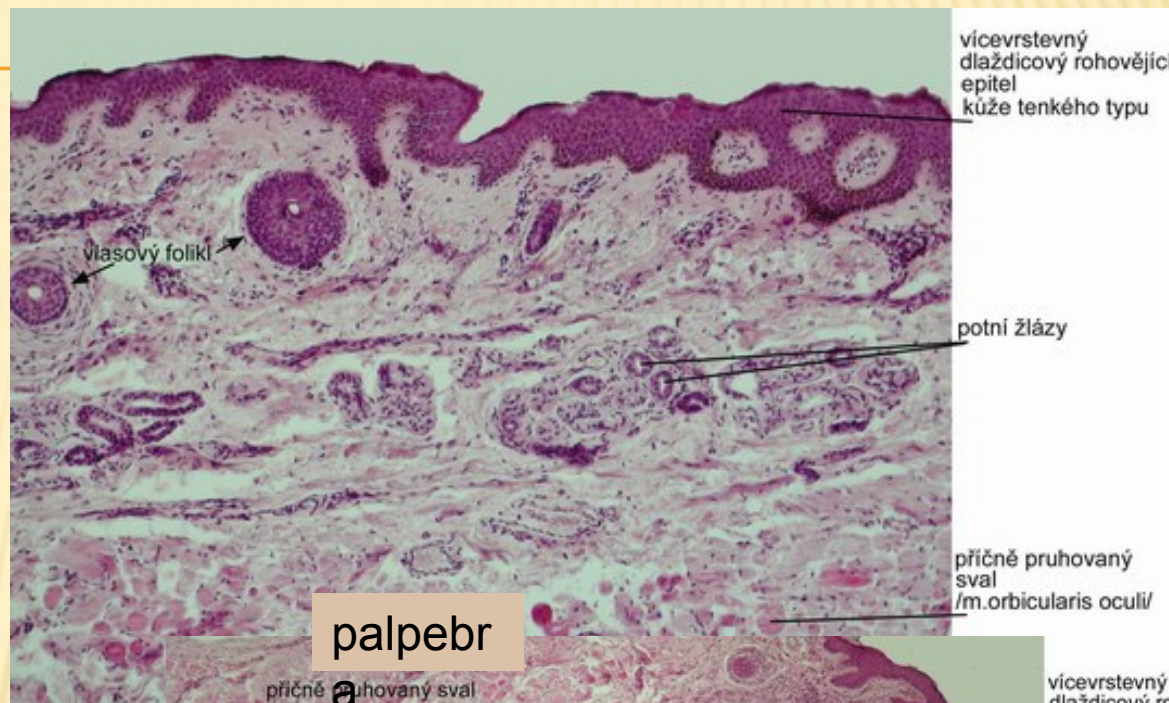
AKCESORNÍ STRUKTURY OKA

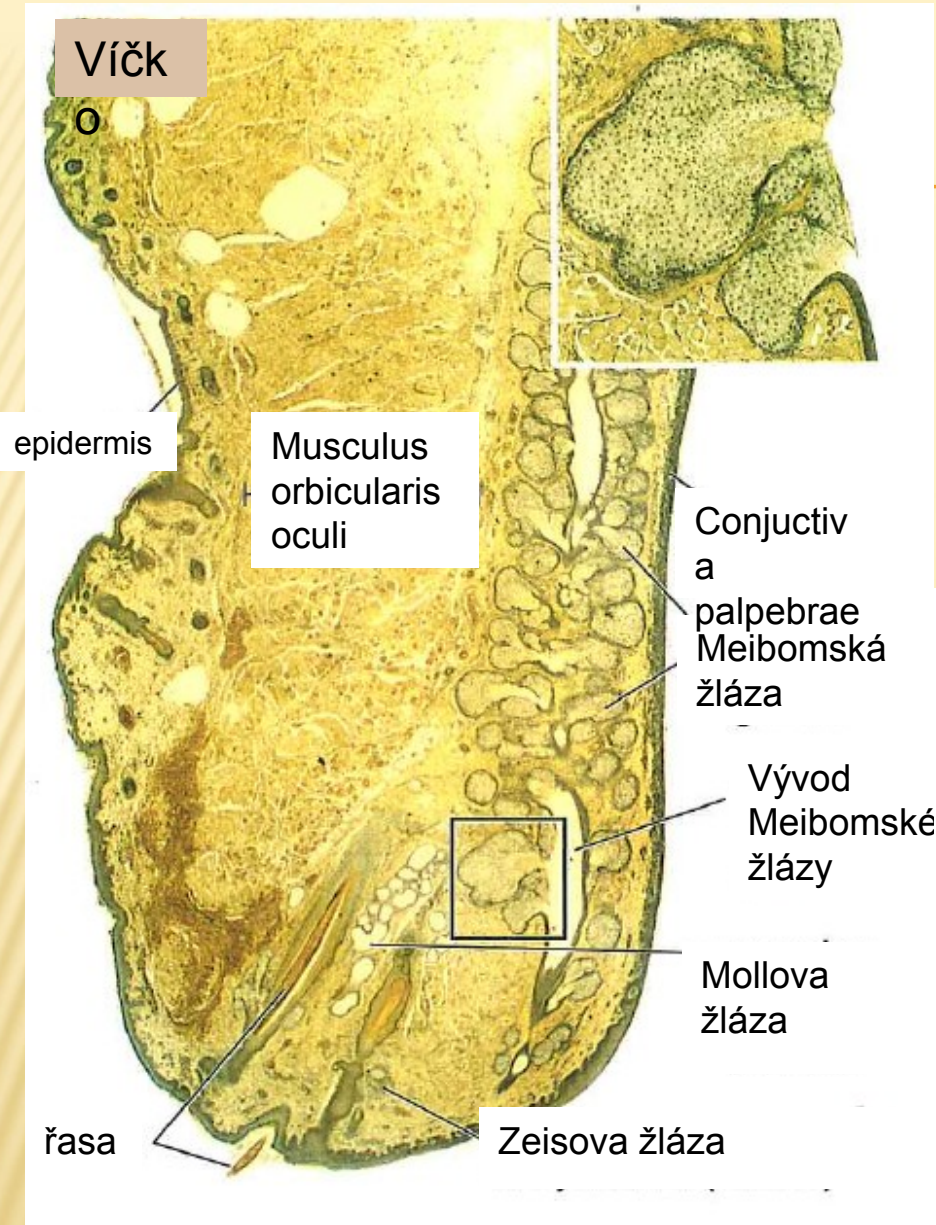
* SPOJIVKA – CONJUNCTIVA

- + Vystýlá spojivkový vak
- + Vícevrstevný cylindrický epitel, pohárkové buňky
- + Lamina propria mucosae
- + Conjunctiva bulbi
- + Conjunctiva palpebrae

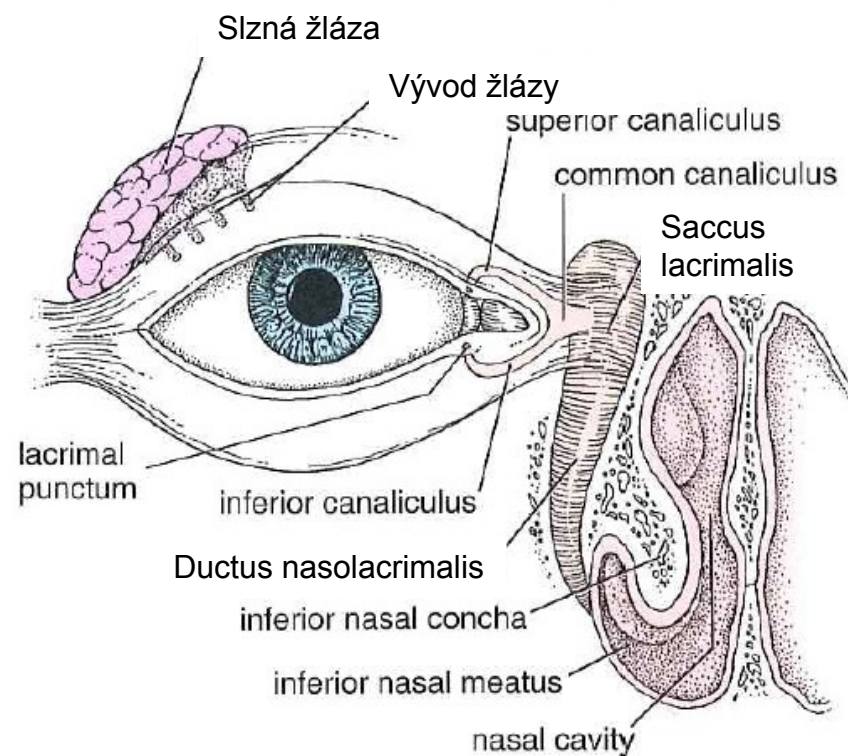
* VÍČKA – PALPEBRAE

- + Zevně kůže, uvnitř spojivka
- + Opora – tarsus – ploténka z hustého kolagenního vaziva
- + Příčně pruhované svaly – pars palpebralis m. orbicularis oculi, musculus levator palpebrae
- + tarzální Mullerův sval
- + 3 typy žláz – Meibomské – rozvětvené alveolární, mazové
  - × Zeissový – rozvětvené alveolární, mazové
  - × Mollový – jednoduché tubulózní, stočené, apokrinní

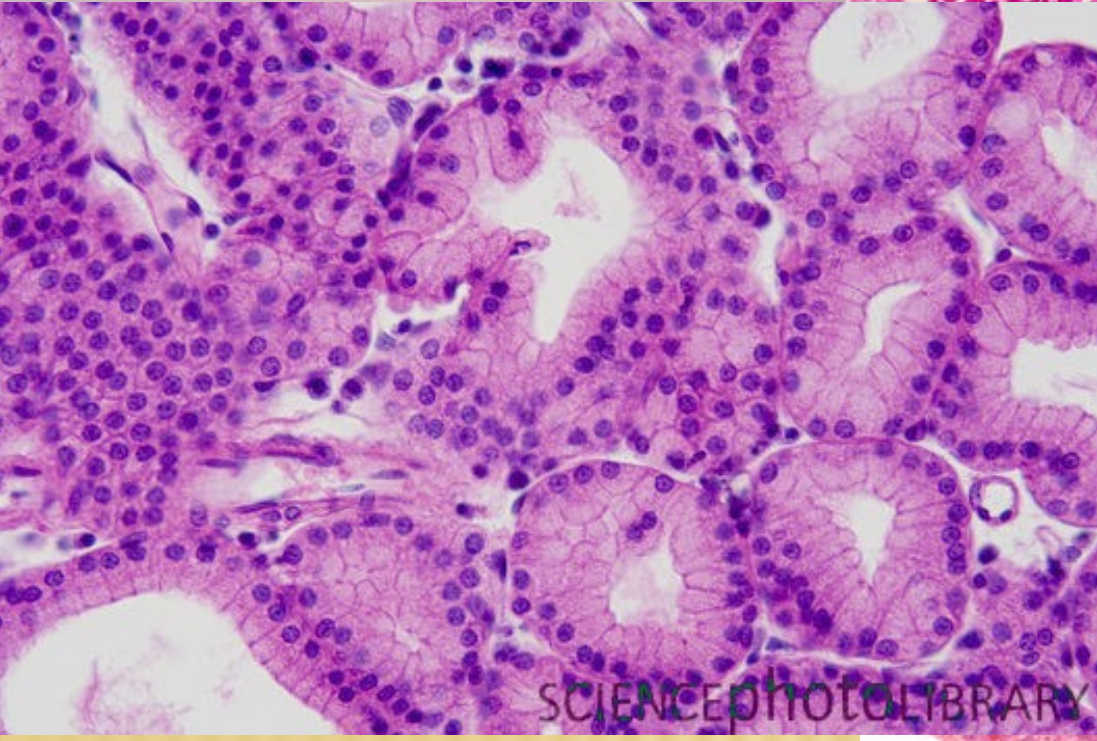
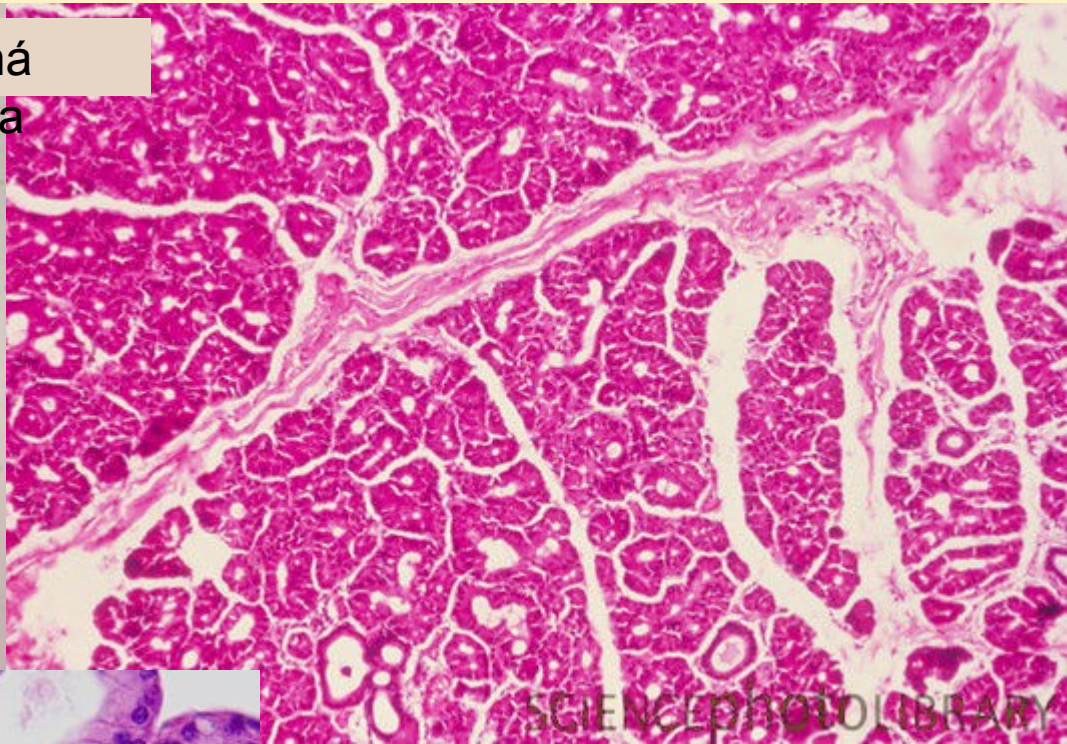
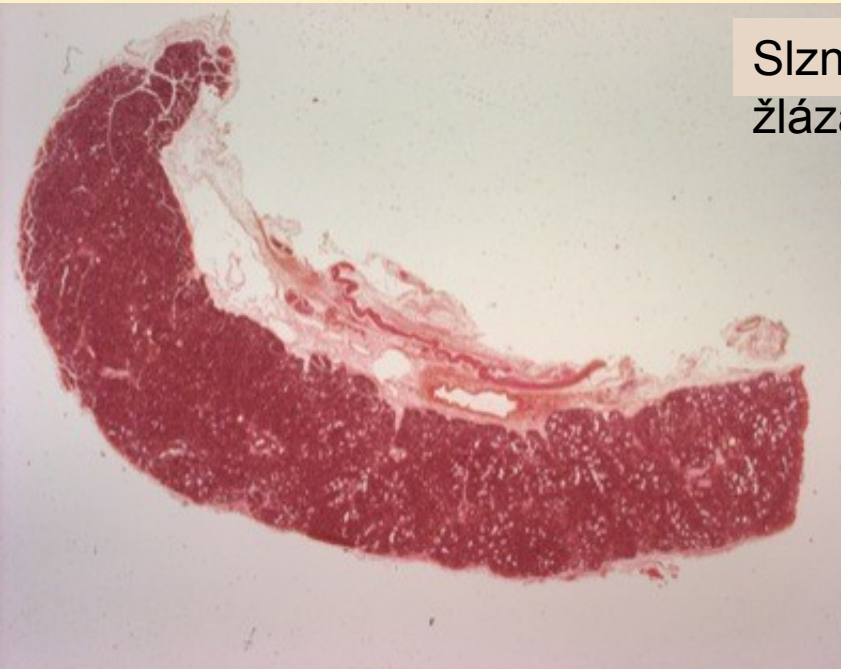

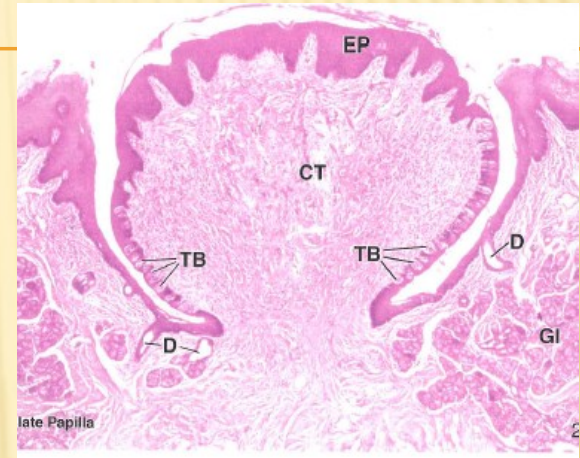
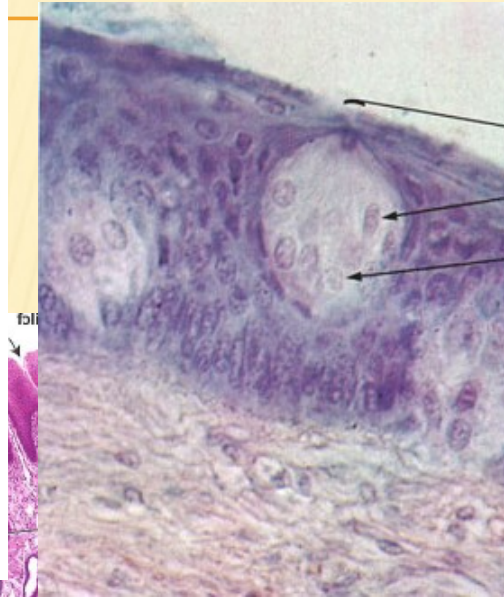
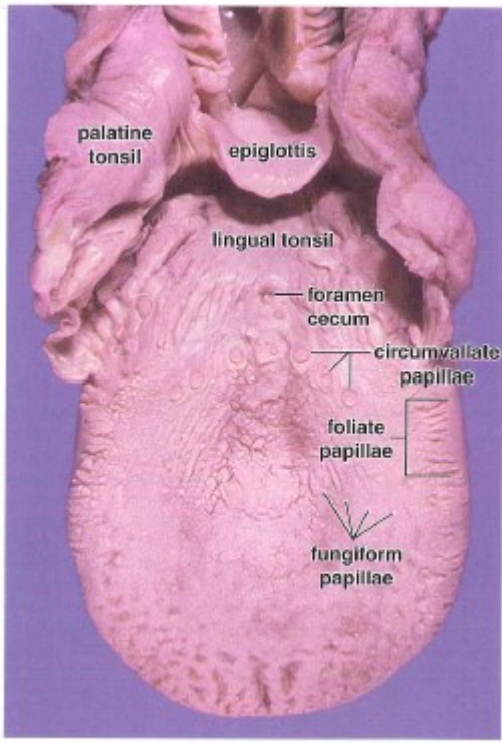
- × Slzný aparát
- × **GLANDULA LACRIMALIS**
- × Složená tubuloalveolární žláza
- × Sekreční oddíly – cylindrické buňky
- × **Systém vývodů – menší vývody (1 vrstevný kubický epitel) - ductuli lacrimales (dvouvrstevný cylindrický epitel) – canaliculi lacrimales (vícevrstevný dlaždicový epitel) – saccus lacrimalis (víceřadý cylindrický epitel s řasinkami) – ductus nasolacrimalis (víceřadý cylindrický epitel s řasinkami) - dutina nosní**

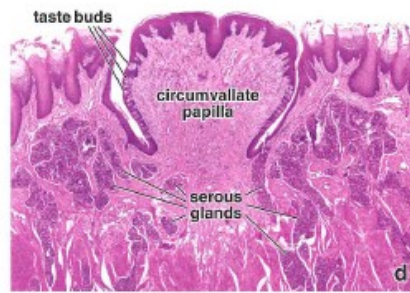
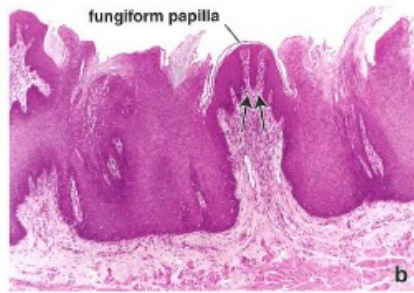
Slzná
žláza

UTI

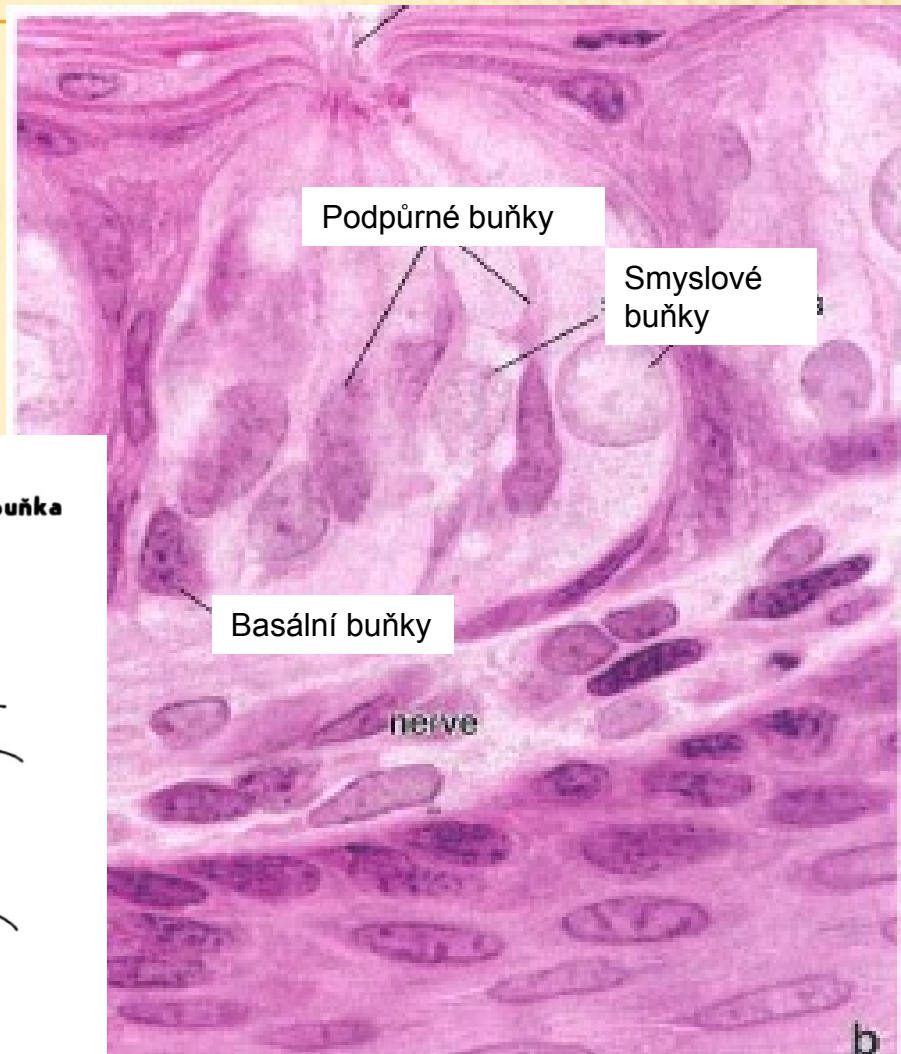

- ✘ **Chuťové pohárky** – caliculi gustatorii
  - + Oválná tělíska
  - + Ve vrstevnatém dlaždicovém nerohovějícím epitelu dutiny ústní
  - + Vysoké cylindrické buňky, světlá cytoplasma
  - + Porus gustatorius – chuťový pór
  - + Hrazené papily, papillae foliatae, fungiformes, měkké patro, epiglottis

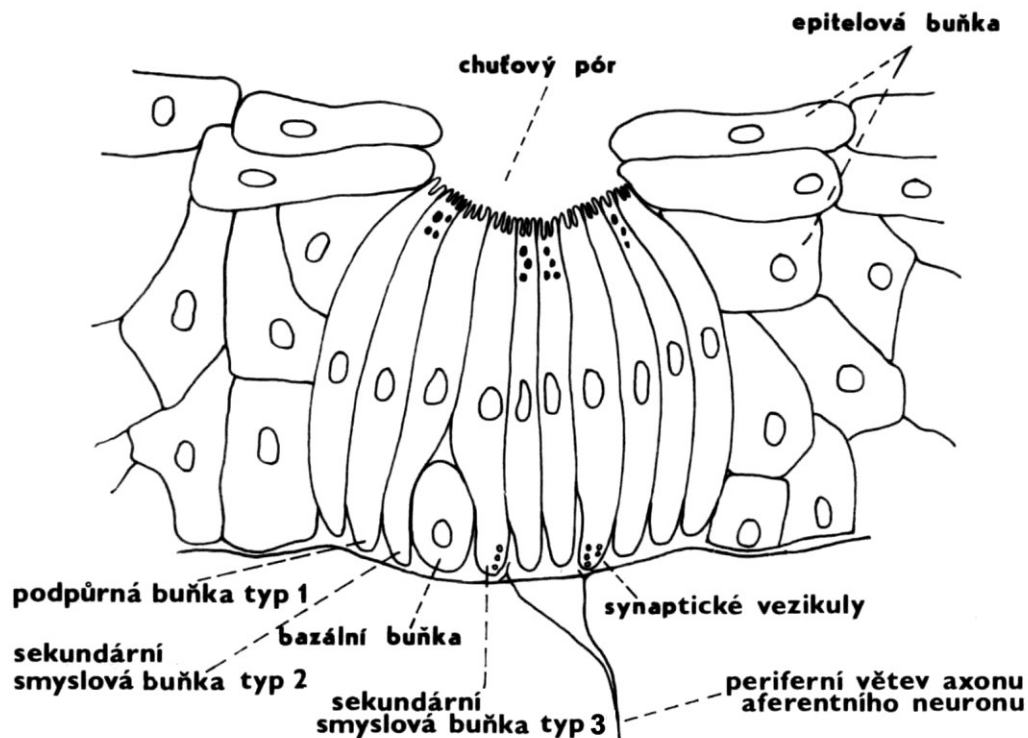

- × Stavba chuťových pohárků
- × Chuťové receptory – sekundární smyslové buňky modifikované epitelové buňky, štíhlé, cylindrické, vesikuly v cytoplasmě
- × Basální buňky
- × Podpůrné buňky
- × Typ 1 a 2

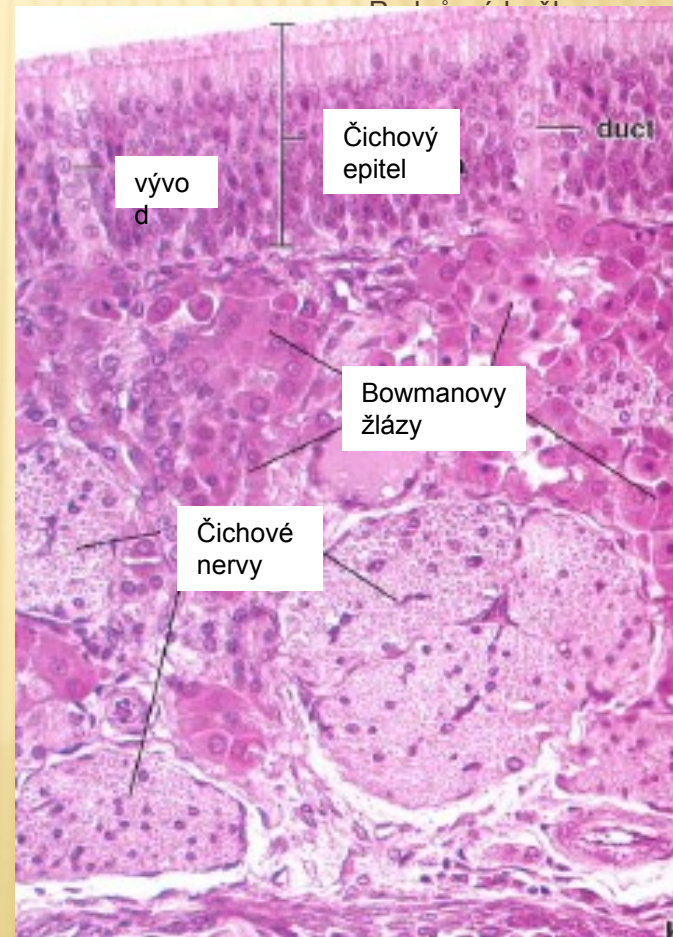
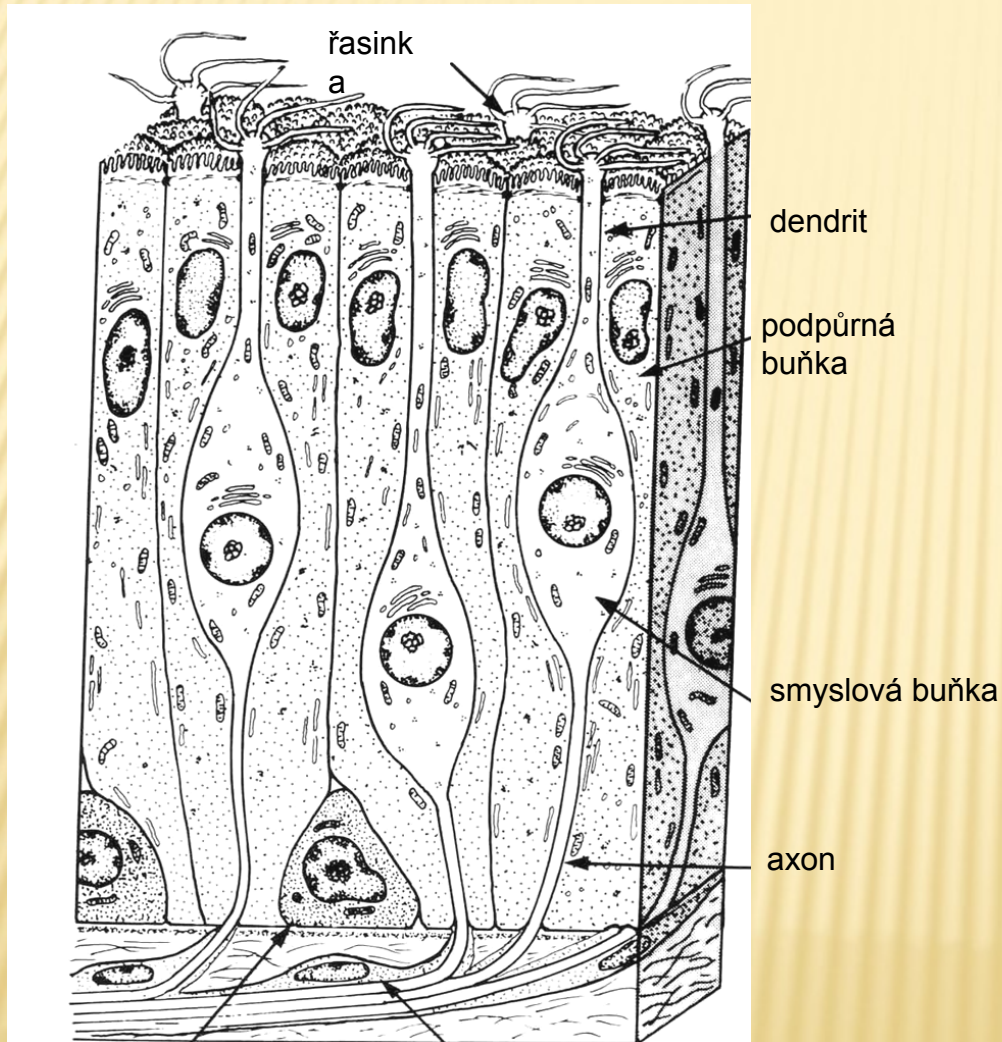

CHUŤOVÝ POHÁREK

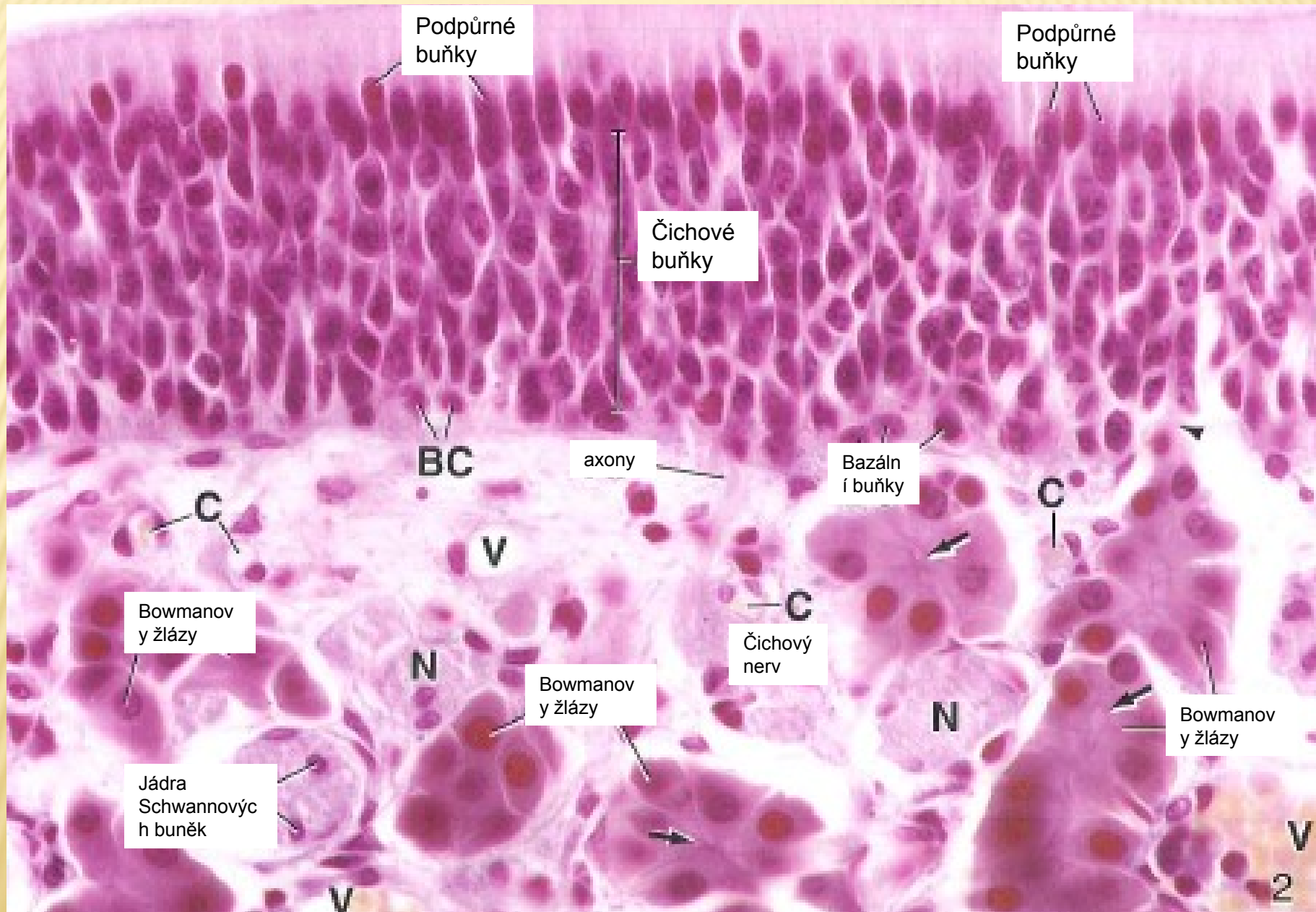
ORGÁN ČICHU

- × **Čichový epitel** - strop nosní dutiny, povrch horních nosních konch
- × Regio olfactoria – víceřadý cylindrický epitel s řasinkama, velmi vysoký
- × Bowmanovy žlázy (seromucinózní)
- × 3 typy buněk-
  - + Čichové receptory – primární smyslové buňky

bazální
buňka

Schwannova
buňka

ZEVNÍ UCHO

Orgán sluchu a rovnováhy

BOLTEC

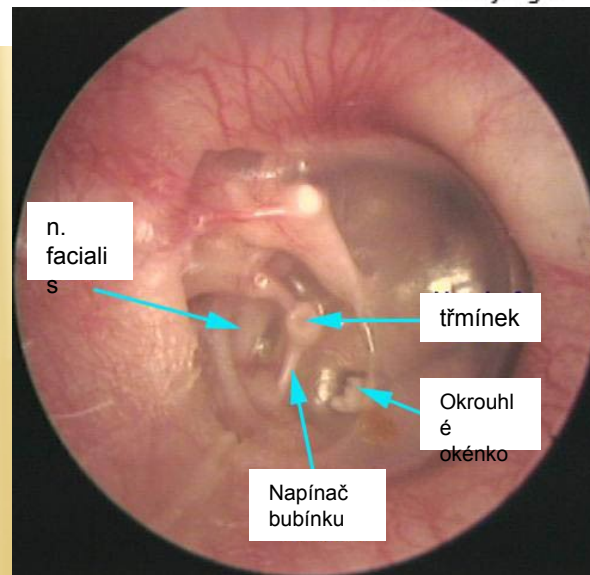
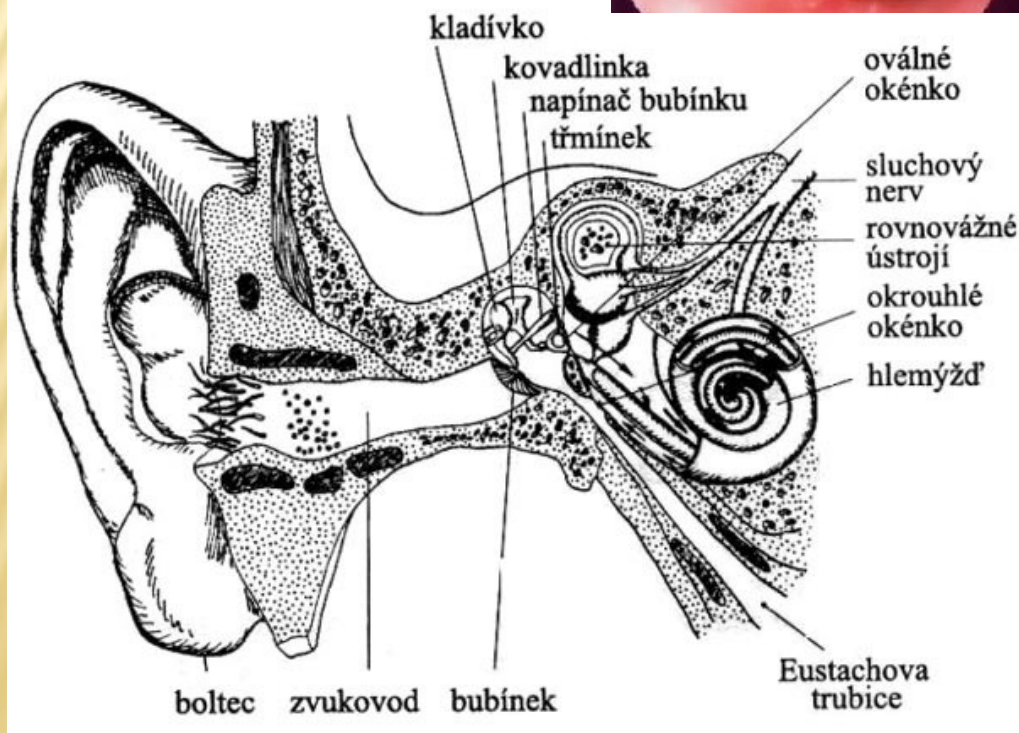
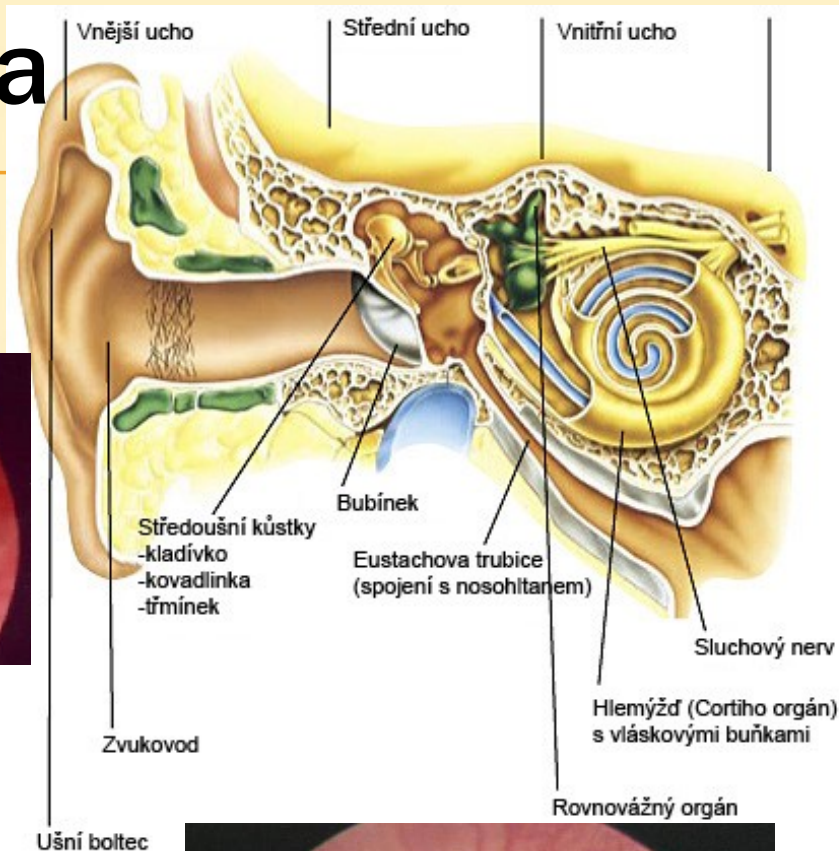
- + Ploténka z elastické chrupavky , kůže

ZEVNÍ ZVUKOVOD

- + Kanál z elastické chrupavky, pak spánkové kosti
- + Vrstvenatý dlaždicový rohovějící epitel
- + Vlasové folikuly
- + Mazové žlázy
- + Ceruminální žlázy – modifikované tubulózní apokrinní stočené žlázy, produkují cerumen

BUBÍNEK

- + zevní plocha – vrstvenatý dlaždicový rohovějící epitel
- + Vnitřní plocha – jednovrstevný kubický epitel
- + Mezi – husté kolagenní vazivo

STŘEDNÍ UCHO

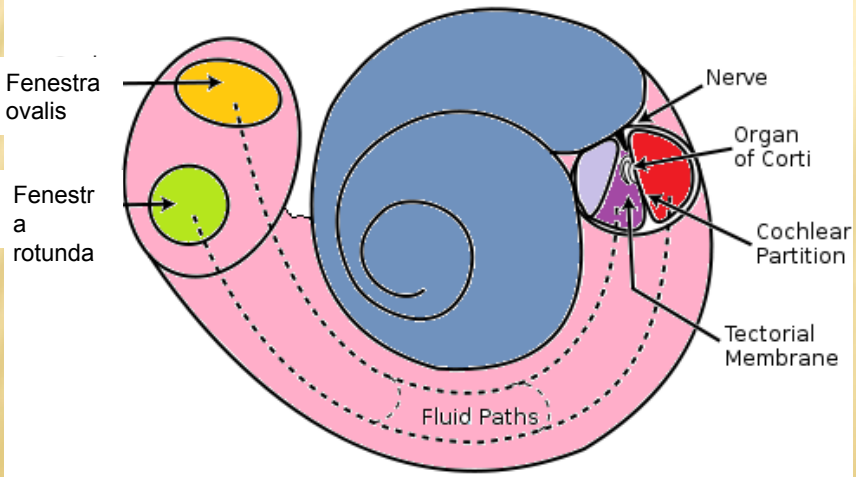
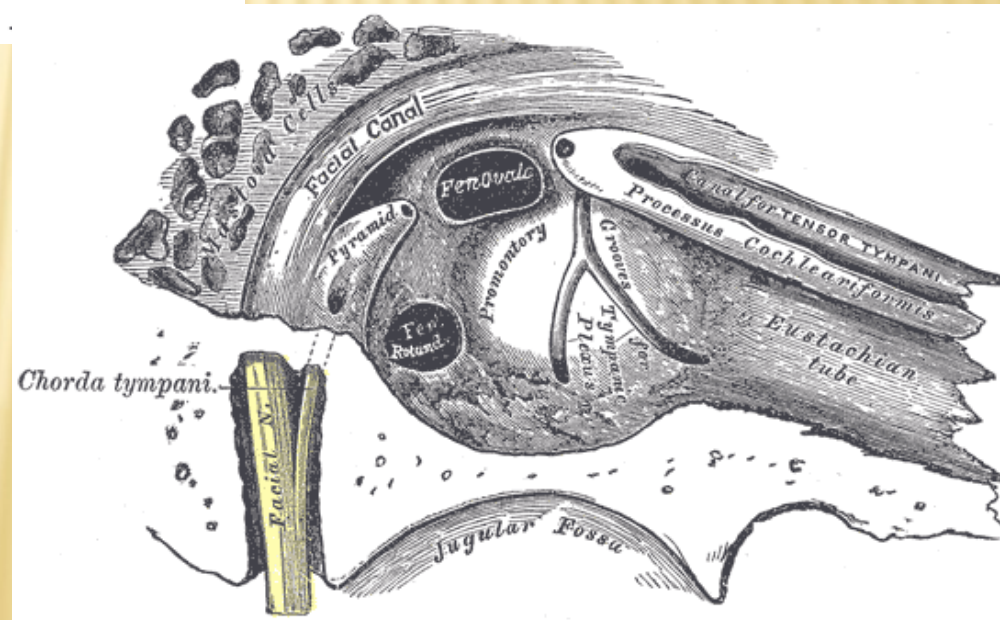
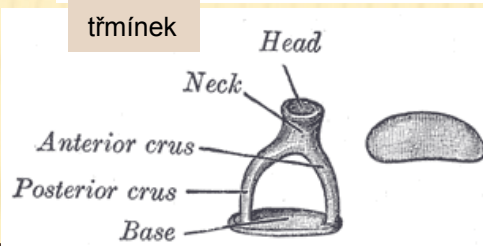
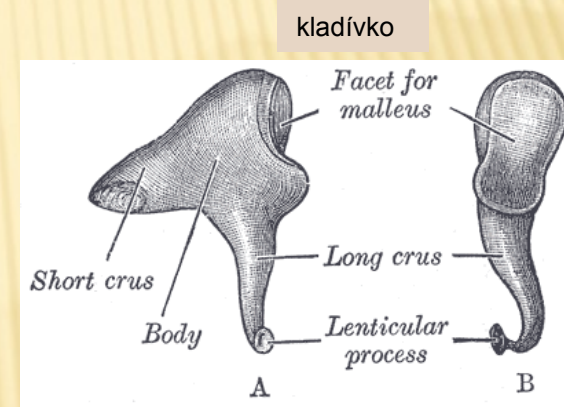
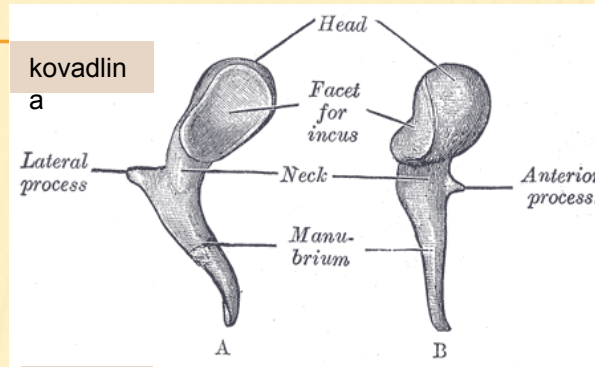
- ✗ **DUTINA BUBÍNKOVÁ** – jednovrstevný plochý epitel, v okolí ústí Eustachovy trubice – víceřadý cylindrický s řasinkama

- + Fenestra ovalis – odděluje bubínkovou dutinu a scala vestibuli
- + Fenestra rotunda – odděluje bubínkovou dutinu a scala tympani

- ✗ **SLUCHOVÉ KŮSTKY** – malleus, incus, stapes, pokryty sliznicí – jednovrstevný plochý epitel

- ✗ **EUSTACHOVA TRUBICE**

- Víceřadý cylindrický epitel s řasinkama, komunikace

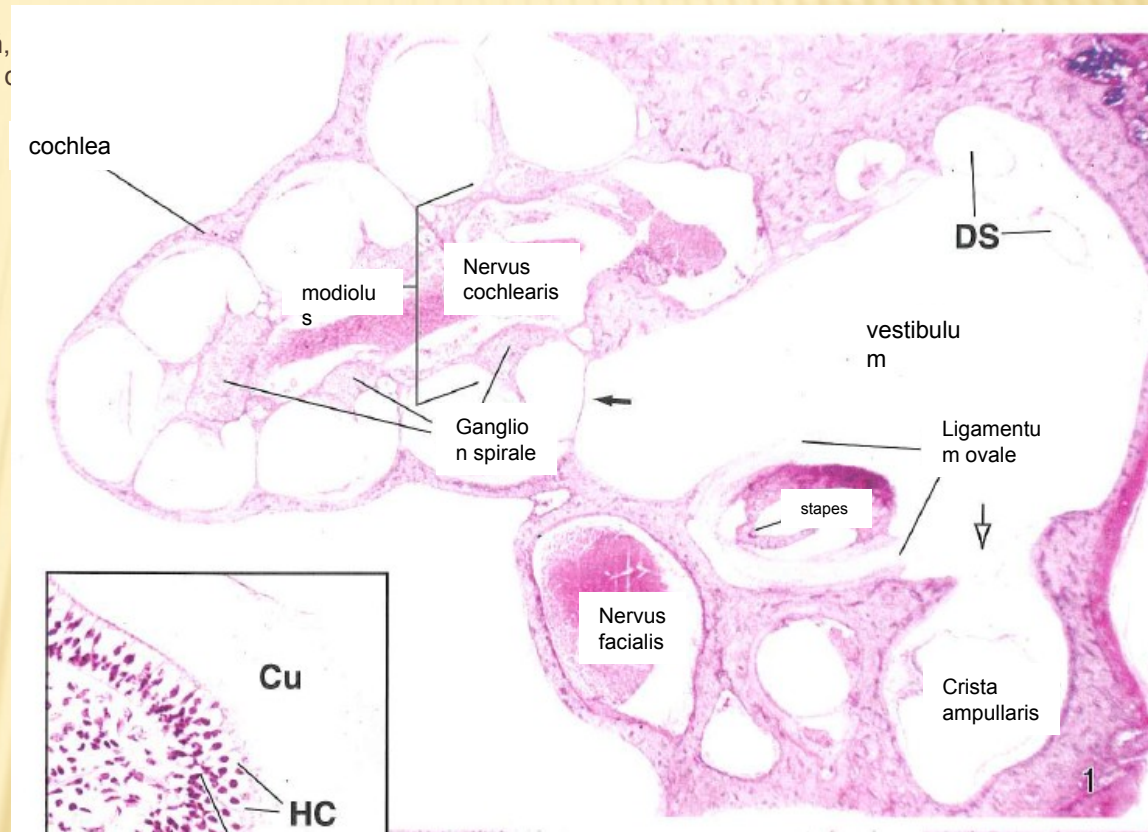
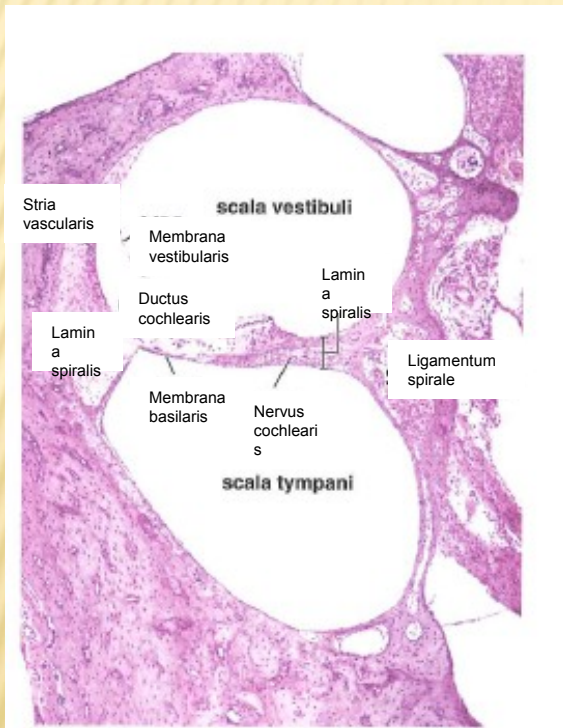
VNITŘNÍ UCHO

KOSTĚNÝ LABYRINT - uvnitř perilymfa

- + Vestibulum
- + Canales semicirculares
- + Cochlea – kostěný hlemýžď – 2,5 otáčky kolem kostěného modiolu

MEMBRANÓZNÍ LABYRINT – uvnitř endolymfa

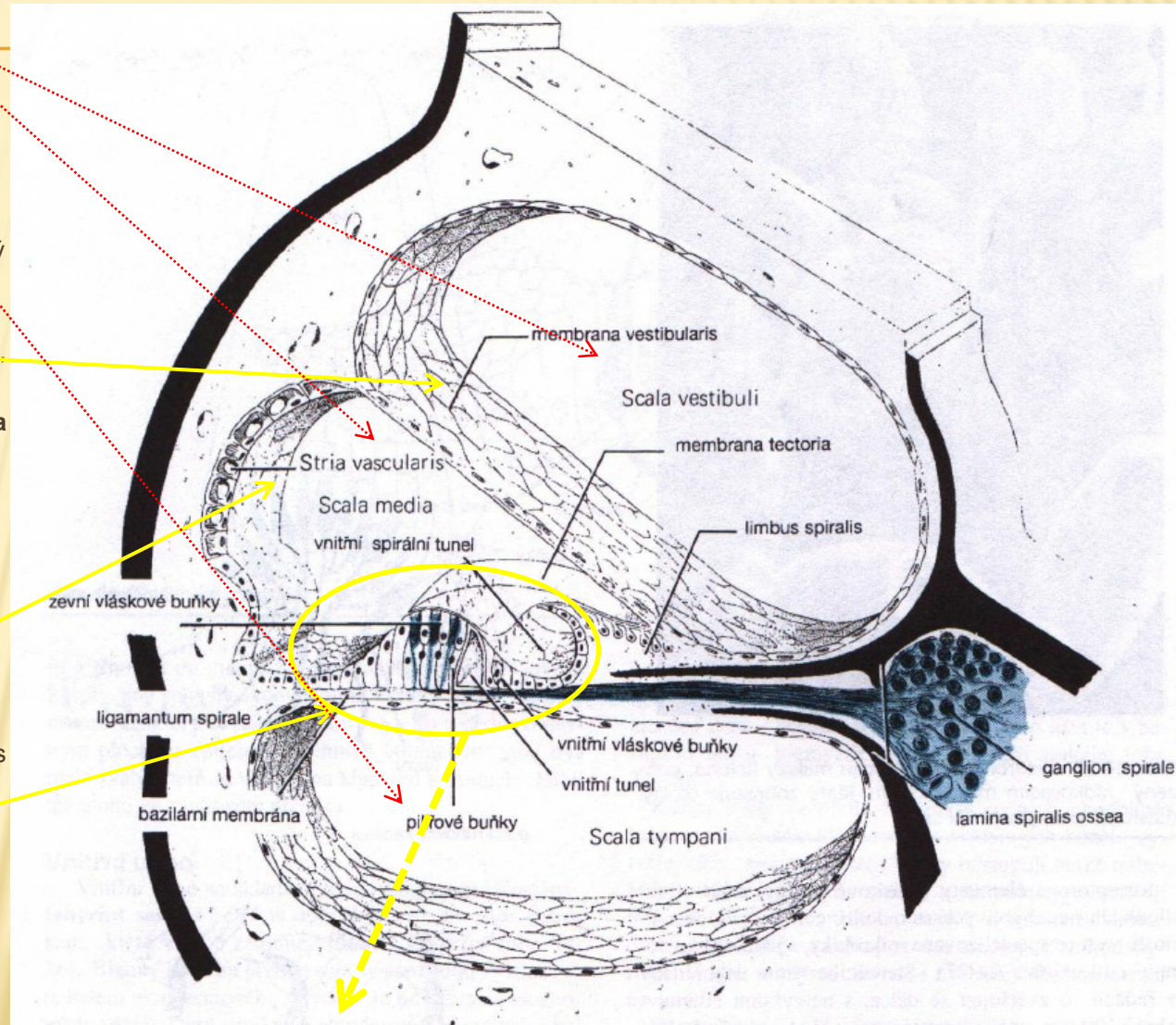
- + 2 membranózní váčky – utriculus, sacculus
- + 3 membranózní ductuli semicirculares
- + Ductus cochlearis
- + Stěna membranózního labyrintu – vazivová tkáň, mesenchymového původu, uvnitř jednovrstevný c

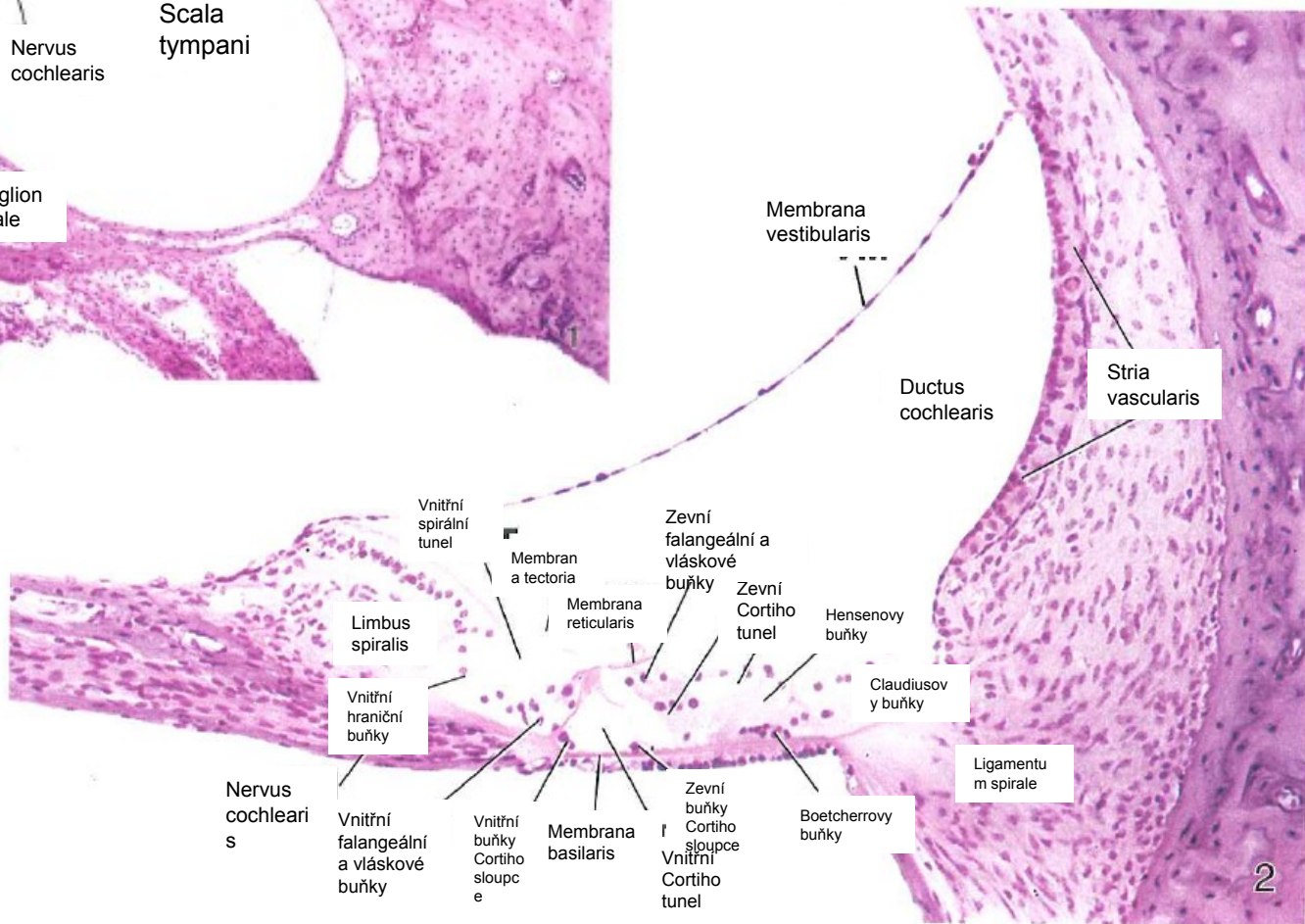
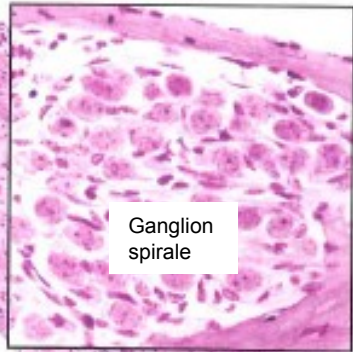
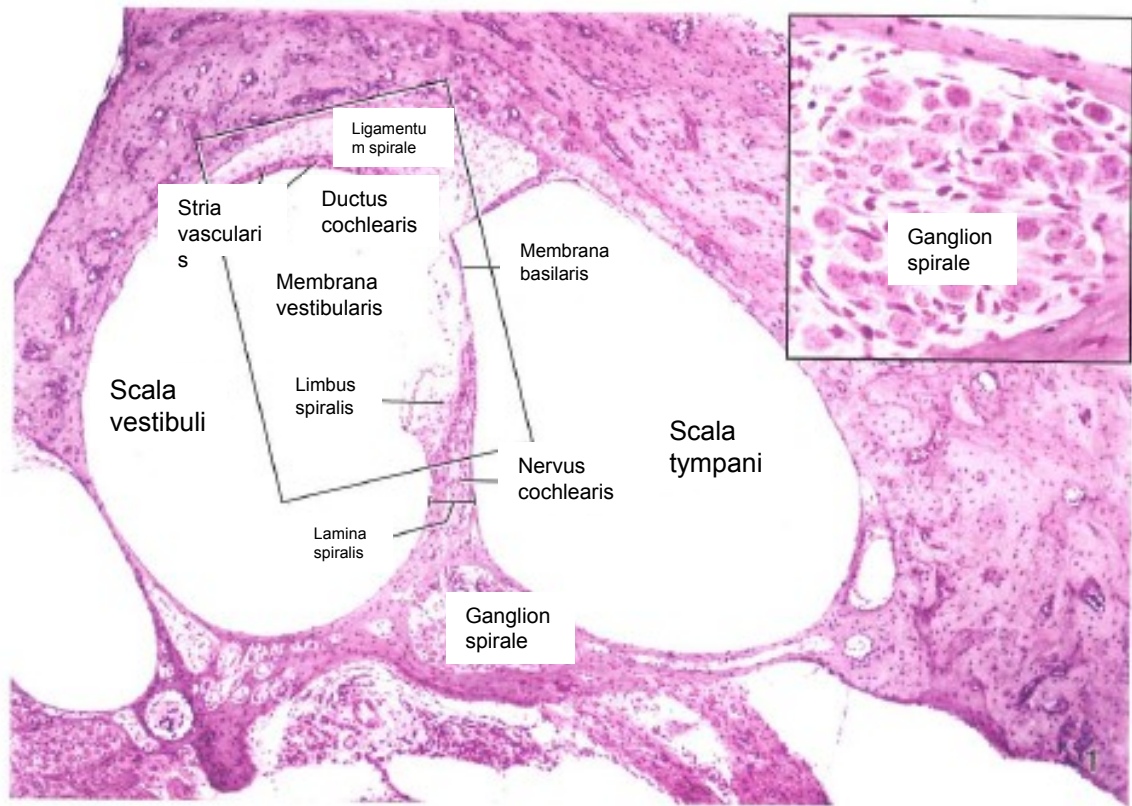
- + **Ductus utriculosaccularis** – spojuje utriculus se sacculem
- + **Ductus endolymphaticus** – odstupuje od ductus utriculosaccularis, jde přes aqueductus vestibularis, v dutině lebni jeho rozšíření – tzv. saccus endolymphaticus
  - + Jednovrstevný dlaždicový epitel, pak vyšší až cylindrické buňky, mikrokilky, vakuoly, pinocytotické vesikuly
- + **Ductus reuniens** – spojuje sacculus a ductus cochlearis

DUCTUS COCHLEARIS

- + Rozděluje cochleu na 3 oddíly – scala vestibuli, scala media, scala tympani
- + Probíhá cochleou spirálovitě, je vyplněn endolymfou, končí slepě
- + Scala vestibuli a scala tympani jsou vyplněny perilymfou, komunikují spolu na vrcholu kostěného hlemýždě – helicotrema
- + Ductus cochlearis – trojboký tvar
  - × **Membrana vestibularis** – horní stěna, 2- vrstevný plochý epitel
  - × Zevní laterální stěna – periost – ztlustělý vazivový pruh – **ligamentum spirale cochlae**, z toho 3 hřebeny – **crista membranae vestibularis**, **crista membranae basilaris** a **prominentia spiralis**
  - × Nad prominentia spiralis – oblast zvaná **stria vascularis** – 3 typy buněk – marginální, bazální, intermediální
  - × **Sulcus spiralis externus** – nad odstupem membrana basilaris, kubické buňky
  - × **Membrana basilaris** - **zona pectinata** – zevní část, **zona arcuata** – vnitřní část, hranice mezi nimi – Cortiho pilře
  - × **Limbus** – vnitřní strana ductus cochlearis – **labium vestibulare** – kryto tzv. membranou tectoria, **labium tympanale**
  - × **Sulcus spiralis internus** – mezi oběma labii

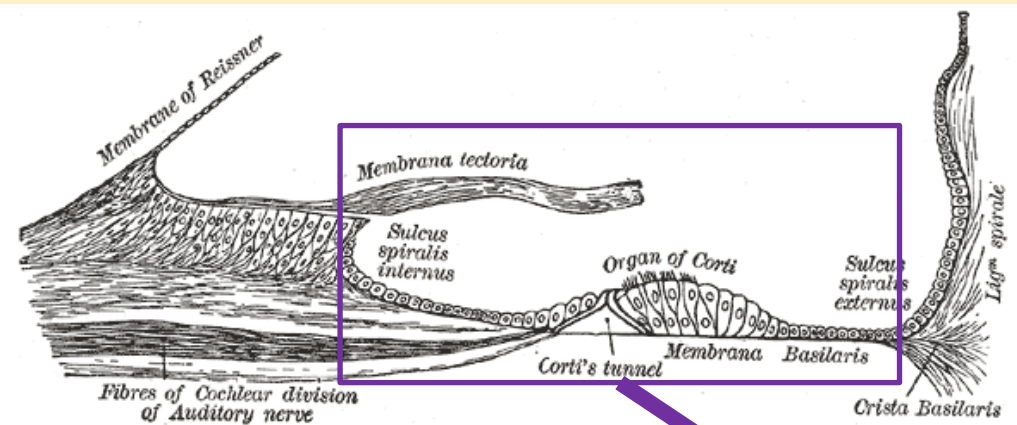

Cortiho orgán

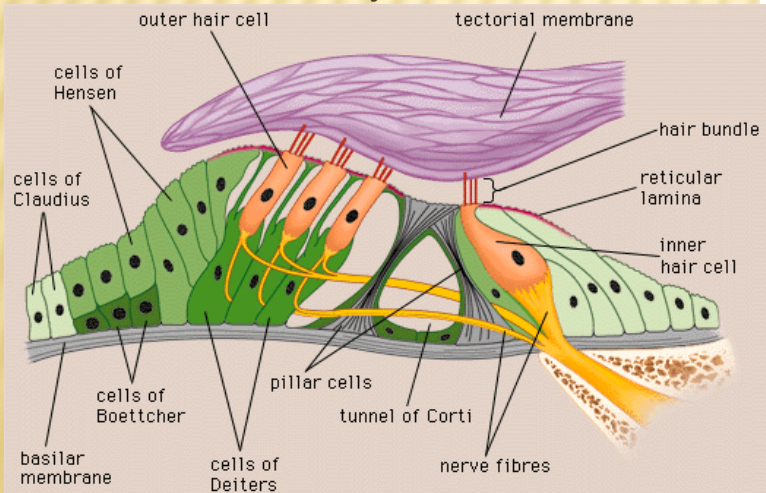
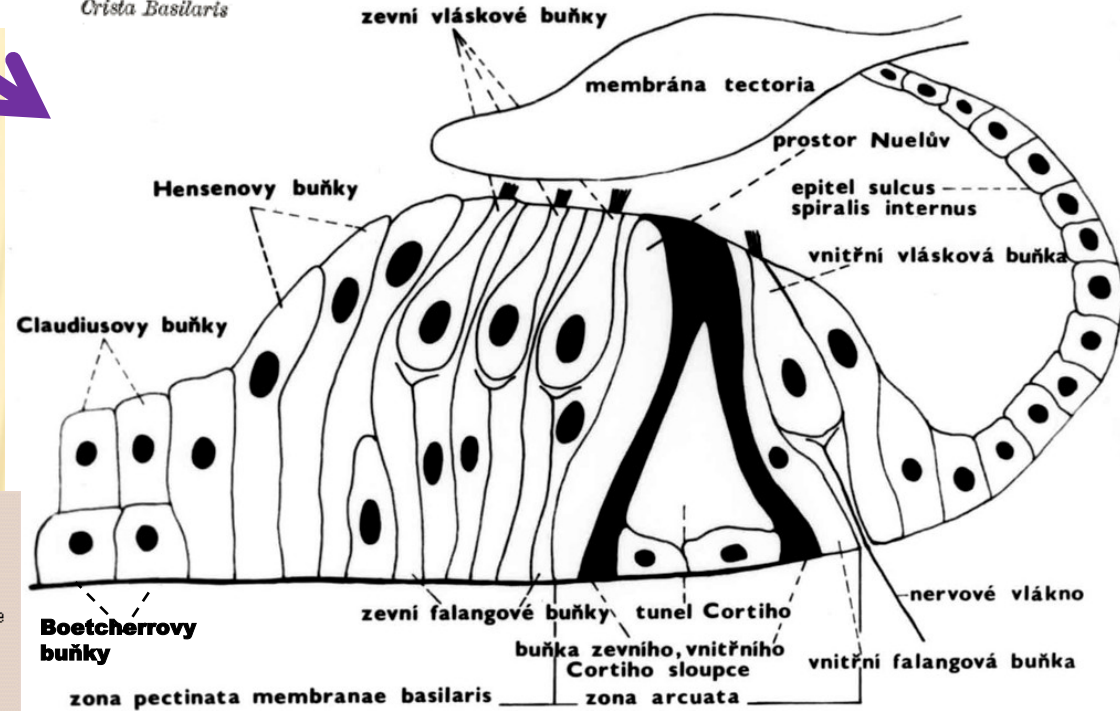

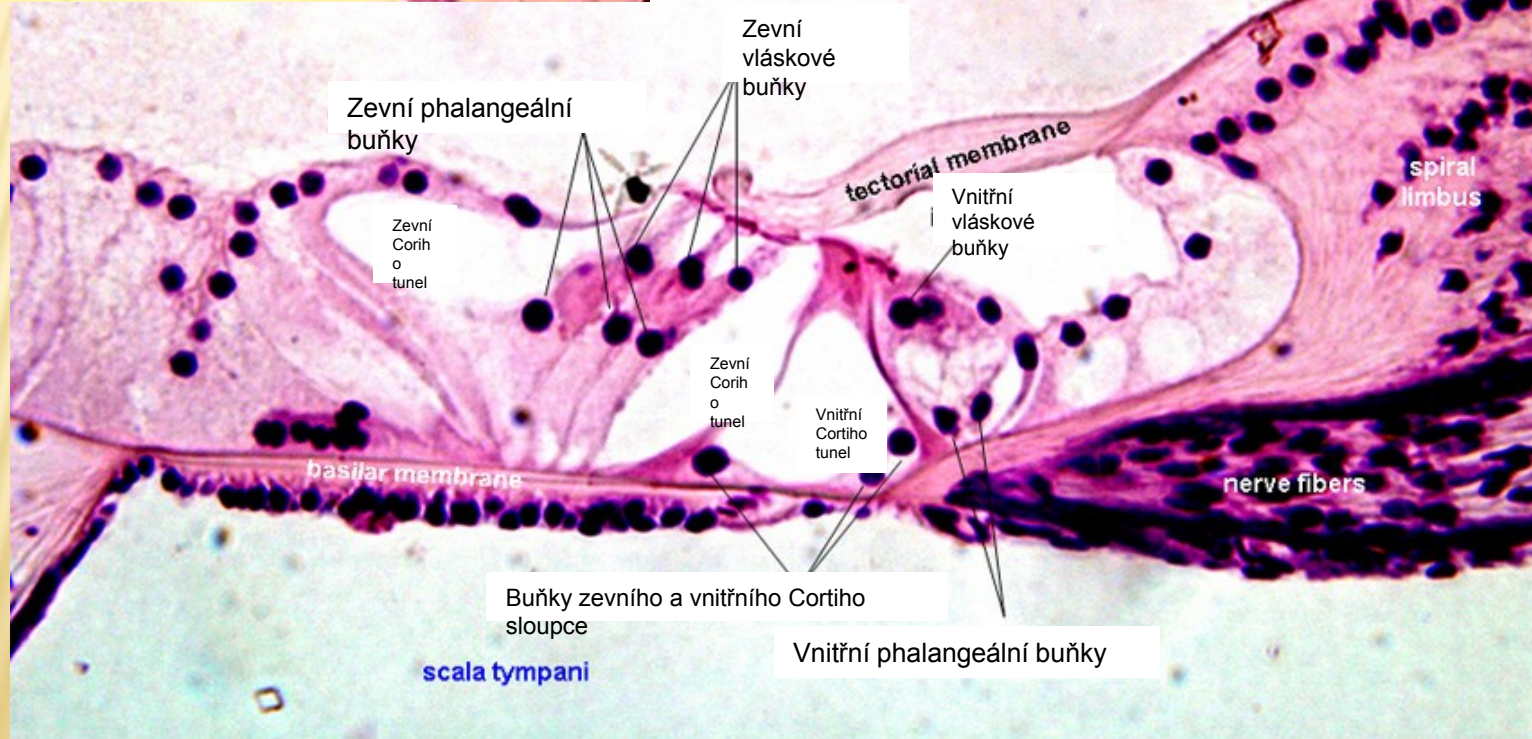
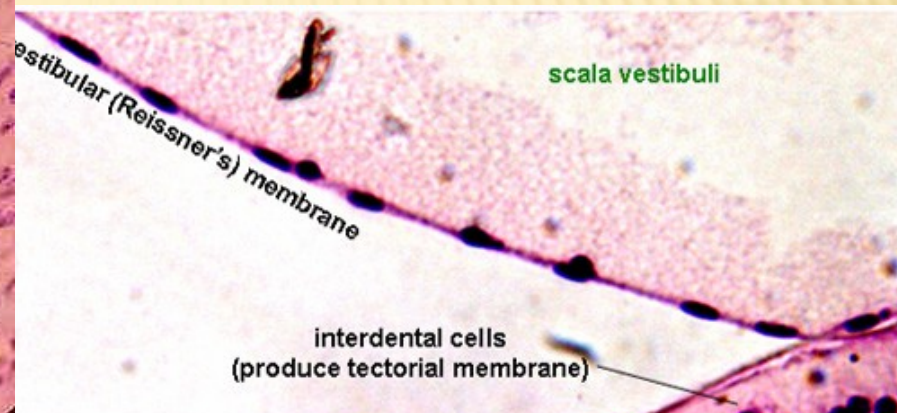
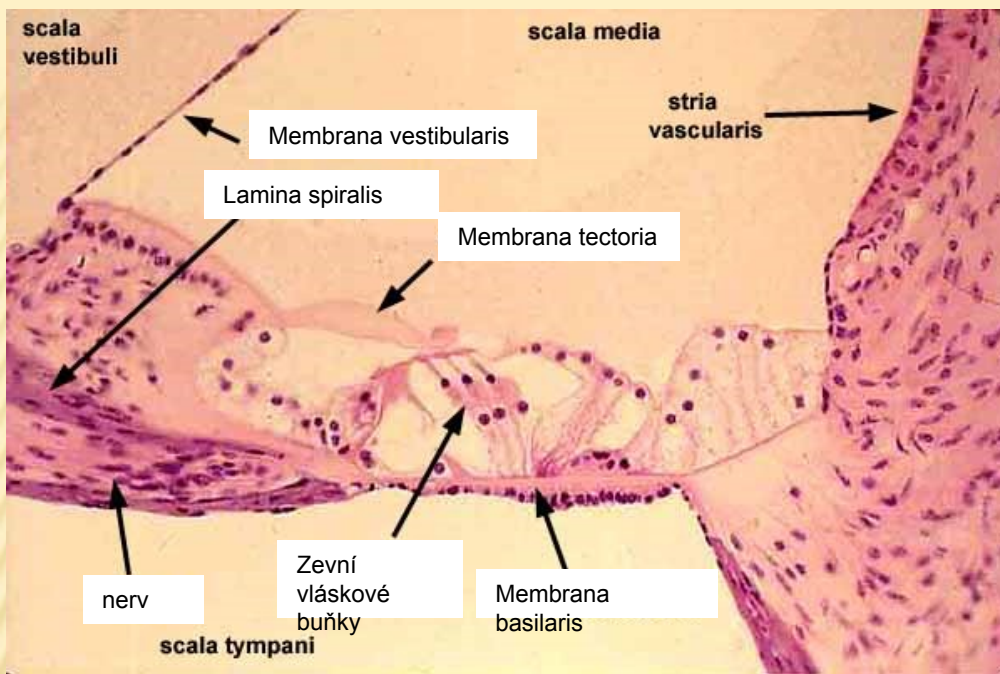
CORTIHO ORGÁN

GÁN

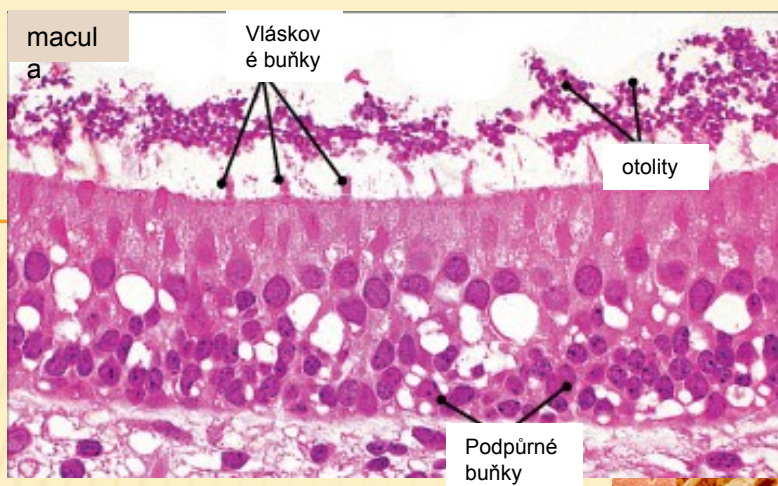
- ✗ Na membrana basilaris
- ✗ Audioreceptory – vlastní orgán sluchu
  - + Vlásokové buňky – sekundární smyslové buňky
  - + Vnitřní vlásokové buňky
  - + Zevní vlásokové buňky
  - + Další buňky – viz.

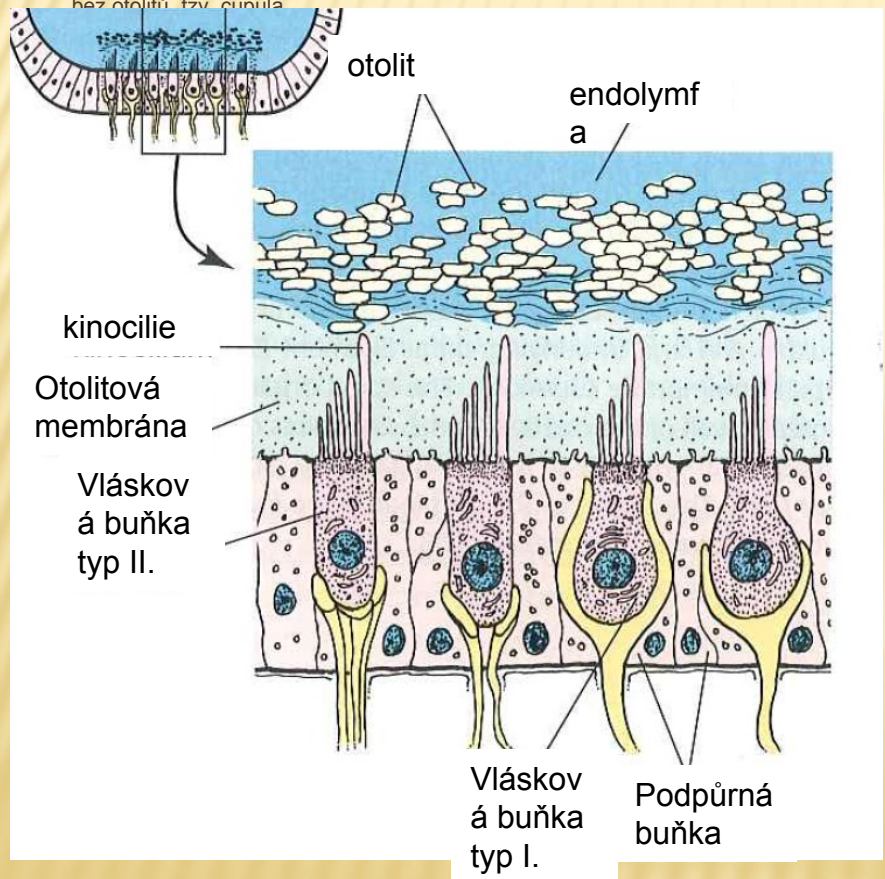
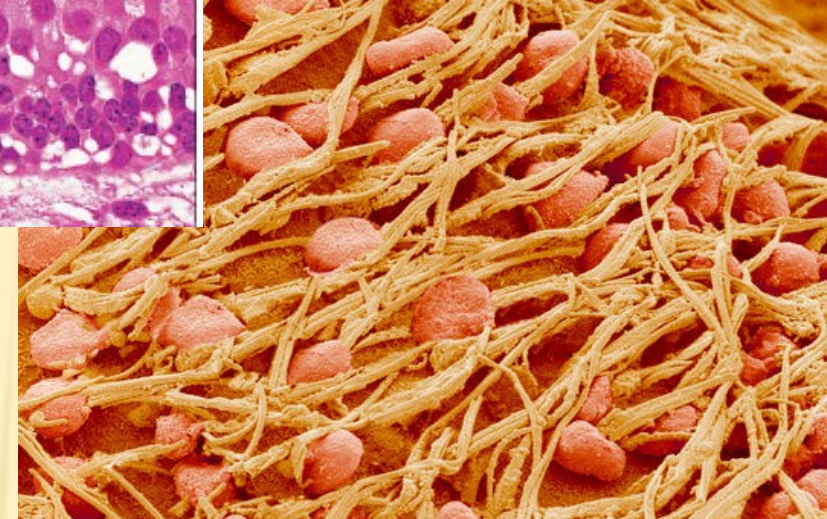
PROPRIORECEPTORY

- + Sekundární smyslové buňky – vláskové buňky – 40-80 stereocilií a 1 řasinka
- + Podpůrné buňky – cylindrické, mezi vláskovými buňkami

ORGÁN ROVNOVÁHY

- * Macula utriculi – na laterální stěně utrikulu
- * Macula sacculi – na dně sacculu
- * Cristae ampulares – hřebínky v ductuli semicirculares
- * Glykoproteinová vrstva na povrchu makul, krystaly uhličitanu vápenatého a hořečnatého – tzv. otolity
- * Na povrchu crist také glykoproteinová vrstva ale bez otolitů tzv. cupula

Elektronová mikrofotografie svazků řasinek (vláskové buňky, žlutá) a ušních kaménků – otolitů (kulaté, červené) ve vnitřním uchu.

